

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİMDALI
İKTİSAT BÖLÜMÜ

SINIR TİCARETİNİN ŞIRNAK EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Hazırlayan
İbrahim YEŞİLÇİMEN

Danışman
Dr. Öğr.Üyesi Sıddıka AKDENİZ

Yüksek Lisans Tezi

ŞIRNAK, 2021

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİMDALI
İKTİSAT BÖLÜMÜ

SINIR TİCARETİNİN ŞIRNAK EKONOMİSİNE ETKİLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
İbrahim YEŞİLÇİMEN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Sıddıka AKDENİZ

ŞIRNAK, 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

İbrahim YEŞİLÇİMEN

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Sınır Ticaretinin Şırnak Ekonomisine Etkileri” adlı yüksek lisans tezi, Şırnak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

İbrahim YEŞİLÇİMEN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Sıddıka AKDENİZ

İktisat ABD Başkanı

Prof. Dr. Mete Cüneyt Okyar

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Öncelikle çalışmamın her safhasında kıymetli bilgilerini benden esirgemeyen, beni yönlendiren tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Sıddıka Akdeniz'e, firmalara ve kurumlara ulaşmamda aracı olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Şirin Sökmen'e, verilerini benimle paylaşan Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası'nın kıymetli çalışanlarına ve anketleri samimiyetle cevaplayan firma sahiplerine teşekkürü borç bilirim.

Çalışma süresi boyunca desteklerini esirgemeyen iş arkadaşlarım Düzen SMMM Ltd.Şti.'nin çalışanlarına, hayatımın her anında yanımda olan aileme, kız arkadaşıma ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

SINIR TİCARETİNİN ŞIRNAK EKONOMİSİNE ETKİLERİ

İbrahim YEŞİLÇİMEN

Şırnak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat

Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans , Eylül 2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sıddıka AKDENİZ

ÖZET

Ülkelerin ekonomilerine yön veren en önemli etkenlerden biri dış ticarettir. Çeşitli şekillerde uygulanan dış ticaretin özel bir şekli de sınır ticaretidir. Sınır ticareti ülkelerin ekonomik olarak geri kalmış sınır bölgelerini kalkındırmak için uygulanmaktadır.

Bu çalışmada sınır ticaretinin Şırnak ekonomisine etkileri araştırılmıştır. İlk uygulandığı dönemde il ekonomisine ciddi katkılar sunan sınır ticareti daha sonra kapsamının daraltılmasıyla etkisini yitirmiştir. Günümüzde ise hiç uygulanmamaktadır. Sınır ticaretinin potansiyelini belirlemek için öncelikle il özelinde bir swot analizi yapılmış ardından da sınır ticareti yapabilecek sektörlerde faaliyet gösteren olan 75 firma ile ; sınır ticaretinin önündeki engelleri saptamak, sınır ticaretine konu olabilecek malları belirlemek ve sınır ticaretinin yeniden başlaması için atılacak adımları belirlemek için anket çalışması yapılmıştır. Anketten çıkan sonuçlar ışığında çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: 1) Sınır ticareti 2) Dış Ticaret 3) Şırnak Ekonomisi

THE EFFECTS OF BORDER TRADE ON THE ECONOMY OF SIRNAK

İbrahim YEŞİLÇİMEN

Şırnak University, Graduate School of Education, Department Of

Economics M.B.A, September 2021

Supervisor: Ass.Prof. Dr. Sıddıka AKDENİZ

ABSTRACT

One of the most important factors that shape the economies of countries is foreign trade. A special form of foreign trade, which is practiced in various ways, is border trade. Border trade is applied to develop the economically backward border regions of the countries.

In this study, the effects of border trade on Şırnak economy were investigated. Border trade, which made significant contributions to the provincial economy in the first period of its implementation, lost its effect after the narrowing of its scope. Today, it is not used at all. In order to determine the potential of border trade, first of all, a province-specific SWOT analysis was carried out, and then with 75 companies operating in sectors capable of border trade; A survey study was conducted to determine the obstacles to border trade, to identify the goods that may be subject to border trade, and to determine the steps to be taken to restart border trade. In the light of the results of the survey, various solution suggestions were presented.

Keywords: 1) Border Trade 2) Foreign Trade 3) Şırnak Economy

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM SINIR VE SINIR TİCARETİ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL TARTIŞMA.....	4
1.1 SINIR KAVRAMI.....	4
1.2 ULUSLARARASI TİCARET TEORİLERİ.....	9
1.3 BÖLGESEL KALKINMA TEORİLERİ VE POLİTİKALARI.....	11
1.4 SINIR TİCARETİ.....	12
1.5 SINIR TİCARETİ VE DIŞ TİCARET ARASINDAKİ FARK.....	14
1.6 SINIR TİCARETİNİN AMACI.....	14
1.7 SINIR TİCARETİ İLE İLGİLİ YASAL ÇERÇEVE.....	15
1.7.1 Sınır Ticaret Merkezi.....	17
1.7.2 İl Değerlendirme Komisyonu.....	17
1.8 SINIR TİCARETİNDE UYGULANAN BAZI SINIRLAMALAR.....	18
1.9 TÜRKİYE’DE SINIR TİCARETİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	20
1.10 DÜNYA GENELİNDE BAZI SINIR TİCARET UYGULAMALARI...24	
1.10.1 Asya Kıtasında Sınır Ticaret Uygulamaları.....	24
1.10.2 Afrika Kıtasında Sınır Ticaret Uygulamaları.....	25
1.10.3 Avrupa Kıtasında Sınır Ticaret Uygulamaları.....	25
1.10.4 Amerika Kıtasında Sınır Ticaret Uygulamaları.....	26
2. ŞIRNAK’IN EKONOMİK YAPISI VE SINIR TİCARETİ	
2. 1.ŞIRNAK’IN EKONOMİK YAPISI.....	27
2.1.1 Tarım ve Hayvancılık.....	29
2.1.2 Madencilik.....	34
2.1.3 Turizm.....	35
2.1.4 Sanayi.....	35
2.2 ŞIRNAK’TA SINIR TİCARETİ.....	38

2. 2.1 Şırnak'ta Sınır Ticaretine Konu Olan Mallar.....	39
2. 2.2 Şırnak'ta İlegal Sınır Ticareti.....	40
2.2.2.1 Sırtçılık.....	42
2.2.2.2 Katırcılık.....	43
2.2.2.3 Karınca Ticareti.....	43
2.3 LİTERATÜR TARAMASI.....	46
3. BÖLÜM ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM VE METOD	
3. 1 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	53
3. 2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	53
3. 3 ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEM KİTLESİ.....	53
3. 4 ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI.....	53
3. 5 ŞIRNAK'TA SINIR TİCARETİNİN SWOT ANALİZİ.....	60
3.5.1 Güçlü Yönler.....	60
3.5.2 Zayıf Yönler.....	61
3.5.3 Fırsatlar.....	61
3.5.4 Tehditler.....	61
3.5.5 Güçlü Yönlerin Devamlılığı İçin Yapılması Gerekenler.....	62
3.5.6 Zayıf Yönlerin Güçlü Yönler Olabilmesi İçin Yapılacaklar.....	62
3.5.7 Fırsatların Kullanılabilmesi İçin Atılabilecek Adımlar.....	62
3.5.8 Tehditlere Karşı Alınabilecek Önlemler.....	63
4. BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER.....	64
KAYNAKÇA.....	69
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ.....	96

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Farklı dillerdeki ‘Sınır’ sözcükleri.....	5
Tablo 1.2: Geleneksel ve Yeni Bölgesel Kalkınma Politikaları Arasındaki Farklar...12	12
Tablo 1.3: Sınır Kapıları ve Ticaret Yapılan Komşu Ülkeler.....13	13
Tablo 1.4: Sınır Ticaret Merkezleri.....17	17
Tablo 1.5: İthal Edilmesi Yasak Olan Tarım ve sanayi Ürünleri.....18	18
Tablo 1.6: Bazı Hassas Ürünlerin İthalatının Serbest Olduğu Serbest Olduğu Dönemler.....20	20
Tablo 2.1: Şırnak ve Türkiye geneli kişi başına düşen GSYH.....28	28
Tablo 2.2: Şırnak’ta faal ve kapanmış firmaların şirket türlerine göre dağılımı.....29	29
Tablo 2.3: Şırnak tarım verileri.....30	30
Tablo 2.4: Şırnak’ta üretilen bazı tarım ürünlerinin Türkiye’nin toplam üretimindeki payı.....31	31
Tablo 2.5: Şırnak’ta üretilen meyvelerin Türkiye’nin toplam üretimindeki payı.....31	31
Tablo 2.6: Şırnak’ta üretilen sebzelerin Türkiye’nin toplam üretimindeki payı.....32	32
Tablo 2.7: Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayıları.....33	33
Tablo 2.8: Şırnak’ta faaliyet gösteren tarıma dayalı sanayi işletmeleri.....34	34
Tablo 2.9: Organize Sanayi Bölgeleri’nin parsel yapısı.....36	36
Tablo 2.10: Sanayi sitelerinin doluluk oranı.....37	37
Tablo 2.11: Şırnak’ta yapılan sanayi girişim sayıları.....37	37
Tablo 2.12: Şırnak’ta üretilip sınır ticaretine dahil edilebilecek tarım ürünleri.....40	40
Tablo 2.13: Şırnak’ta üretilen bala ait veriler.....40	40
Tablo 3.1: Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı.....53	53
Tablo 3.2: Firmalar Hakkındaki Bilgilerin Dağılımı.....55	55
Tablo 3.4: Firmaların Dış Ticaretlerine Ait Bilgilerin Dağılımı.....56	56
Tablo 3.5: Firmaların Sınır Ticareti Geçmişi ile İlgili Bilgilerin Dağılımı.....57	57
Tablo 3.6: Firmaların Sınır Ticaretine Karşı Görüşlerin Dağılımı.....57	57

KISALTMALAR

TPAO: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı

TPIC : Turkish Petroleum International Company

GSYH: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

TSO: Ticaret ve Sanayi Odası

ÇKS: Çiftçi Kayıt Sistemi

MTA: Maden Tetkik Arama

NAFTA: Kuzey Amerika Sınır Ticaret Antlaşması

RKY : Resmi Kurum Yardımları

GİRİŞ

Dünya üzerinde doğal kaynaklar ve üretilen ürünler ülkeler arasında eşit olarak dağıtılmamıştır. Bu da ülkelerin birbiriyle ticaretini zorunlu kılmaktadır. Ülkeler kendi üretemedikleri ya da doğal kaynaklarına sahip olmadıkları ürünleri dış ticaret yoluyla diğer ülkelerden satın alırlar. Küreselleşme ile beraber dış ticaret çok önemli bir noktaya gelmiştir. Küreselleşen dünyada bir ülkenin diğer ülkeler ile ticari ilişkilere girmemesi neredeyse imkansızdır. Ülkeler hem ihtiyaç duydukları ürünleri dışardan temin etmek hem de ihtiyaç fazlası ürettikleri ürünleri dışarıya satmak için dış ticaret yaparlar. Günümüzde gelişmiş ülkelerin hemen hemen hepsi dış ticarete büyük yatırım yapan ülkelerdir (Güneş vd., 2010: 2). Dış ticaret çok farklı şekillerde gerçekleştirilebilen bir ticarettir. Dış ticaret temelde İthalat, İhracat ve transit ticaret olmak üzere 3'e ayrılır. Bu ayrım dışında dış ticarete özel gümrük rejimlerine tabi ticaret şekilleri de bulunmaktadır. Bunlar; Geçici ithal ve geçici ihraç, serbest bölge ticareti, transit taşımacılık, antrepo ve sınır (kıyı) ticaretidir. Geçici ithal yada ihraçta ticarete konu olan mallar belli bir süre ilgili ülkede kalıp tekrar geri götürülen mallar içindir. Bu ticarete gümrük vergisi alınmaz. Serbest bölge ticareti, sınırları belirlenmiş bir alanda gerçekleşir ve gümrük vergisinden muaftır. Antrepolar ise dışardan gelen malların herhangi bir vergiye tabi olmadan belli makamların denetiminde ki depolarda tutulmasıdır. Transit taşımacılıkta ise geçiş serbestisi vardır. Bir ülkeden yola çıkan araçlar yol boyunca herhangi bir vergi ödmeden bir çok ülkeden geçerek hedef ülkeye varır. Son olarak çalışmamızın ana konusunu oluşturan sınır ve kıyı ticareti ise komşu iki ülkenin sınır bölgelerinde özel anlaşmalar çerçevesinde gerçekleşen bir dış ticaret türüdür. Sınır ticaretinde tümüyle vergiden muaflık yapılacak sözleşme çerçevesinde belirlenir. Kimi zaman az da olsa bir vergi ödenmesi söz konusu olabilmektedir (Kökçe, 2005: 11).

Ülkelerin sınır bölgelerindeki komşu ülkelerle yaptıkları dış ticaretin sınır bölgelerini etkileyen en önemli kısmını sınır ticareti oluşturur. Çünkü normal dış ticaretin sınır bölgelerine önemli bir katkısı olmaz. Daha çok sermaye sahibi şirketlere ve sanayisi geliştiği iç kesimlere katkı sağlar. Sınır ticaretinde dış ticarete kıyasla daha az hacimde ve miktarda bir ticaret yapılır. Buna rağmen her kesim faydalandığı için sınır bölgesindeki halka çok önemli katkısı olur. Ülkeleri sınır ticaretine iten en önemli nedenler: bölge refahını arttırmak, taşıma maliyetlerini azaltmak, dış ticarete maruz kalınan formaliteleri azaltmak ve komşuluk ilişkilerini geliştirmek gelir (Öztürk, 2017: 360).

Dünyada sınır konusunda ilk araştırmalar, insansız alanlara dairdir. Bu alanlar devletlerin sınırlarının nerden başladığı, milletlerarası ticaretin neye göre belirleneceği, hangi çizgilerin sınır olduğu, bu sınırlara yönelik politikaların neler olması gerektiği vb.dir(Özgen, 2004: 18). Sınır üzerine yapılan ilk akademik çalışmalar ise bu alanlarda gerçekleştirilen ticaret üzerinedir. Çizilen politik sınırlar akraba olan, aynı aşirete mensup olan ve kültürel bağı çok yakın olan insanlar arasındaki ticareti hiçbir zaman tam olarak bitiremedi. Bu ticareti bitirmek için önce sınırlara teller çekildi sonra mayınlama yapıldı son olarak da kalekollar ve büyük gözleme alanları inşa edildi ancak tüm bunlara rağmen iki sınır bölgesi arasında ki hareketlilik bir şekilde sürmeye devam etti. (Aras, 2014: 20).

Sınır ticareti özellikle bölgelerarası kalkınma düzeyini birbirine yaklaştırmak açısından son derece önemlidir. Ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kalkınmışlık düzeyi diğer bölgelere kıyasla oldukça geride kalmıştır. Bölgenin; sanayi altyapısının yetersizliği, güvenlik ve siyasi sorunlar, kullanılan üretim materyallerinin yetersizliği, engebeli coğrafi yapısı ve gelişmiş bölgelere uzaklığı bu yetersiz kalkınmanın nedenlerinden bazılarıdır. Sosyal devlet gereği olarak bu sorunların çözülmesi ve diğer bölgelerle aradaki dengesizliklerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu kapsamda sınır ticareti bölge için çok önemli bir fırsattır. Sınır ticareti ile hem bölge ekonomisine canlılık getirilmesi hem de bölgede sıkça rastlanan kaçakçılık ve göçün azaltılması sağlanabilir. Sınır ticareti genellikle iki komşu ülkenin sınır bölge halkının ihtiyaçlarını karşılamak için iki komşu ülke arasında varılan karşılıklı mutabakata dayanılarak yapılır. Türkiye’de sınır ticareti ilk olarak 1972 yılında gümrük kanunu kapsamında gündeme gelmiştir. İlk uygulaması ise 1979 yılında yaşanan petrol krizine çözüm üretmek amacıyla İran’la Ağrı-Gürbulak sınır

kapısı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 1985 yılında Gaziantep’te bulunan Ünlüınar ve Karkamış sınır kapıları üzerinden Suriye ile yapılmıştır. Ardından VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde yeniden düzenlenerek 1986 yılından itibaren bir çok çok il bu kapsama alındı. Şırnak ise 1990 yılında bu kapsama alınmıştır (Ertürk vd., 2013: 81).

Bu çalışmada öncelikle sınır kavramı açıklanacaktır. Sınır ticareti, sınır ticaretinin tarihçesi, yasal çerçevesi ile Türkiye ve dünyadaki uygulamalarına değinilecektir. Ardından ikinci bölümde Şırnak genel yapısı ve ekonomik durumu açıklanacak olup Şırnak’ta geçmişten bugüne dek görülen sınır ticaretinden bahsedilecektir. Son olarak sınır ticaretinin Şırnak’a etkisinin araştırıldığı anket sonuçları açıklanıp sonuç ve çözüm önerileri sunulacaktır.

1.BÖLÜM

1. SINIR VE SINIR TİCARETİ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL TARTIŞMA

Bu bölümde öncelikle sınır kavramının detaylı bir analizi yapılacak ardından sınır ticareti kavramı, sınır ticaretinin dış ticaretten farkı ve sınır ticareti ile ilgili yasal çerçeve belirtilecektir. Son olarak da sınır ticaretinin tarihsel gelişimi ve dünya üzerindeki sınır ticareti uygulamalarına değinilecektir.

1.1 SINIR KAVRAMI

Sınırlar sadece haritalarda görülen belirgin bir çizgiden ibaret değildirler. Sınırlar aynı zamanda bir hayatın sürdüğü alanlardır. Prof. Dr. Neşe Özgen bunu şöyle ifade etmiştir; (2004: 95)

Sınırlar birer sosyal yapı olarak da geçişlidirler (osmotik). Ancak bir sosyal yapının ne zaman geçişli olacağına ya da ne kadar geçişli olacağına karar verme süreçleri, sınırların kültürünü oluşturan temel öğelerden birisidir.

Globalleşen dünyada da hem sosyal hem de siyasal yaşam sınırlar olmadan düzenlenememektedir. Bundan dolayı sınır, basit bir çizgiden veya uluslararası sözleşmelerde yer alan paragraflardaki ibarelerden çok daha fazlasını ifade ederek, yeryüzündeki karmaşık ve işlevsel yapılara göndermede bulunmaktadır (Yıldırım, 2013: 1). Sınır kelimesinin bir çok dilde farklı söylenişleri ve kullanımları vardır. Türkçe de günlük kullanımda sınır kelimesiyle aynı anlamda kullanılabilen ‘uç’ ve ‘hudut’ kelimeleri vardır.

Sınırlar, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olan olgular değildirler. İnsanların toplu halde yaşamadıkları, kimi temel ihtiyaçlarını giderebilmelerine rağmen, üretmenin ve biriktirmenin mümkün olmadığı çağlarda kuşkusuz sınırlardan

da bahsedebilmemiz mümkün olmayacaktır. Toplu yaşama geçiş, üretimin ve sonrasında biriktirmenin başlaması, kişilerin kendilerini ve çevresindekileri koruma altına almalarının yanı sıra, başka bölgeleri de kontrolleri altına alma gerekliliğini doğurdu. Bu gerekliliklerde diğer birçok olgu ile beraber sınırların da oluşturulmaya başlanmasına neden oldu (Dönmez, 2010: 6).

İnsanların sınırları oluşturmasıyla beraber sınır nedir sorusu da ortaya çıkmıştır. Bu soruya insanlık tarihi boyunca tüm dünyada geçerliliği kabul edilecek net ve yalın bir cevap vermek oldukça zor olmuştur. Bunun en büyük sebebi sınıra her yer ve zamanda geçerliliğini koruyabilecek bir öz atfetmenin mümkün olmamasıdır. Sınırın niteliği ve tanımı bulunan yere ve zamana bağlı olarak değişebildiği gibi tüm kişisel ve toplumsal hafızalarda da farklı yer edinmiş olabilmektedir. Ancak net bir sınır tanımı yapmamızı engelleyen bu durum, tanımındaki bu değişebilirlik, söz konusu olanın değişim halindeki dünyayı ve onunla birlikte değişen sınırları anlamaya çalışmak olması halinde, fırsatlar yaratmaktadır. Basit ve değişmez tanımların söz konusu olduğu durumlarda değişen dünya ile birlikte değişmekte olan olguların ısrarla eski tanımlarını kullanmak, yeni dünyayı ve onunla şekillenen, dönüşen olguları anlamakta güçlük yaşamamıza sebep olmaktadır (Dönmez, 2010: 53).

Sınırlar ile ilgili bir tanım Krukowski'nin (2012: 18); “ *Yeryüzündeki ilk sınırlar, komşularla ilk karşılaşıldığında, onların farkına varıldığı ilk andan itibaren başlar. Bireysel mülkiyetin korunması, zamanla kolektif egemenliğin, şehrin ve ülkenin korunmasına dönüşmüştür. İnsanlığın ya da toplumsallığın varoluşundan itibaren mülkiyeti tanımlamak üzere her şeyin bir sınırı, çizgisi olmuştur*” tanımıdır. Türk Dil Kurumu ise sınırı; (2021: 182); “ *İki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, Komşu il, ilçe, köy veya kişilerin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, Bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi, uç, Bir şeyin nicelik bakımından inebileceği veya çıkabileceği en alt ve en üst yer, limit, Değişken bir büyüklüğün istenildiği kadar yaklaşabildiği durağan büyüklük, limit, Uç, son.* ” şeklinde tanımlamaktadır.

Aşağıdaki tabloda farklı dillerde kullanılan ‘Sınır’ kelimesinin değişik kullanımları gösterilmiştir.

Tablo 1.1. Farklı Dillerdeki “ Sınır” Sözcükleri

	Kelime	Türetildiği köken	Anlamı
--	--------	-------------------	--------

Arnavutluk	Kufi ve Sinor	Confine (italyanca) ve Confinis'ten (Latince)	Ülke sınırı
Arabistan	Alhudud	Hadda	Durmak anlamına gelir
	Diwana		“Gümrük” anlamında
İngilizce	Frointer		Çalışan bir bölgeye atıfta bulunmak için kullanılır. Kullanılan bir çizginin her iki tarafında uluslararası bir sınır işaret etmek
	Boundary		Bölgeler arasında net bir şekilde belirlenmiş bir çizgi
	Border		Bu terim biraz hangi sınır ve sınır arasında anlamına geliyor; ve çağrışımları her iki anlamı da taşır biraz.
Fransızca	Frontiere, Front(military), Limite, Marche	Front	Başlangıçta orduda kullanılmıştır.
Fas	Ihadada/Diwana		Genel sınır anlamında kullanılıyor.
İspanyol	Frontera, Marca, Limite		Limit, arazi hududu

Kaynak: Dursun, 2007: 35

Kürtçede ise sınır kelimesinin karşılığı olarak ‘tıxûp’ ve ‘sinor’ kullanılır. Tıxûp daha çok arazi ve bölge sınırlarını belirtmek için kullanılır (Ferheng, 2021: 58).

Sınırlar tarihseldir ve devletler arasındaki çatışmanın nihai sonucudurlar. Sınırlar insan hareketliliğin özellikle legal ve illegal göçlerin kontrol altına alınması, çevrenmesi amacıyla varlık kazanırlar. Bu nedenle sınır aynı zamanda bir denetim kurumudur: Sınırlar “denetim altında değilken yurttaşlar denetlenebilmeli. Kısaca onlar, en demokratik devletlerde bile, yurttaş statüsünün bir ‘teba’ durumuna dönüştüğü politik katılımın yerini polis normuna bıraktığı noktaldır. Demokratik kurumların mutlak biçimde demokratik-olmayan ya da keyfi koşuludurlar. Ve çoğu kez bu sıfatla kabul edilmiş, kutsanmış ve içselleşmişlerdir” (Balibar, 2007: 139). Tüm bunların yanında sınırların işlevleri ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Örneğin Avrupa’da sınırların ekonomik işlevleri azalmış sosyal işlevleri aynı kalmıştır. Avrupa dışındaki hemen hemen tüm ülkelerde ise sınırların ekonomik olarak çok önemli işlevleri vardır ve sınır sert güvenlik tedbirleri ile korunur. Özellikle son yıllarda Ortadoğu’daki savaşlar nedeniyle yaşanan büyük mülteci akımı birçok ülkeyi sınırlarında daha sert güvenlik önlemleri almaya zorlamıştır. Mülteci göçlerin yanında kıtalar arası gelişmişlik farkı da sınırlara ayrı bir önem atfedilmesine neden olur. Bu konu büyük oranda

küreselleşme tartışmalarıyla ilişkilidir. Esasında küreselleşme ile üretim süreçleri ve sermaye buna ilaveten işgücü göçüne karşı engellemeler arasında muazzam bir karşıtlık bulunur. Bu nedenle gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki sınırlar daha kapalı ve az geçirirliyen; gelişmiş ülkeler arasındakiler ise zayıflamış ve önemlerini kaybetmeye başlamışlardır (Özcan, 2002: 53-54).

Sınırın kültürünün, bu devletin karşı devletle ilişkisi ve bu ilişkilerin zamanla değişen içeriği kadar, karşı devletin bu sınırdaki vatandaşla ilişkisi ve ikisi arasındaki ilişkilerden etkilendiği açıktır. Ancak etki mekanizmaları bu kadarla kalmaz: Bu devletin kendi vatandaşına ve bu sınırdaki vatandaşına teklifleri ve tam bu sırada karşıdaki devletin bu sınırın vatandaşına sunduğu teklifler veya teklif vaadleriyle de bağlantılıdır. Ancak devletle vatandaş arasındaki bütün bu mekanizmalar hiç te böyle ya tam bir başı boşlukta ya da tamamen gerekirci (essential) hallerle tarif edilemez. Aksine sınırda cereyan eden değişim ve kurumsallaşmaların tamamı, uzaktan izlediğinizde gerçeklikten uzaktır. Yasak olmasına rağmen zaman zaman devlet izniyle geçen mallar; izni olmasına rağmen geçemeyen insanlar; ne izni ne de yasal bir bağı olan ama yine de bir statüsü bulunan şey'ler... Bunların tümü sınırdaki manzaralardır ve bazı sınırların özel olarak katılıkları olmasına rağmen, dünyanın hemen tüm sınırlarında fazlasıyla benzer özellikler arzederler. Devletin sınırdaki vatandaşla ve kurumsal olarak sınırla ilgisini izlediğimizde, tümüyle irrasyonel olan bir yapı karşımıza çıkar. Bu irrasyonelitenin ne tamamen kurumsal ne de tamamen kişisel olarak oluşturulduğunu görürüz. Örneğin, sınırda bulunmak, sınırı zorlayanlar için olduğu kadar sınır bekleyenler için de gerginleştirici bir süreçtir ve bu nedenle de her bakımdan getirisi hayli yüksektir. Kimi zaman kurumun kendi kurallarının cevaz verdiği biçimde, kimi zaman kurum izin vermese de kurum içi illegal örgütlenmelerle, kimi zaman kurum dışı ve zıttına bazı hareketlerle, sınırı zorlayanlar kadar sınırı bekleyenler de sınırın sertleşmesini ve böylece de eldeki getirilerin yükselmesini sağlarlar (Özgen, 2011: 7).

Anthony Giddens, eskiden ülkelerde sınırlardan öte hudut boylarının önemli olduğunu, sınırların ulus devletlerin tarihiyle beraber oluşmaya başladığını belirterek tüm dünyada hudutlardan sınırlara sert bir geçişin olduğunu vurgular. Büyük imparatorluklar döneminde daha geçirgen daha yumuşak olan hudutlar ulus devletler ile beraber sert bir yapıya bürünmüştür. Avrupa'da ise sınırlarının belirlenmesi sürecinde ulus devletlerinin yanı sıra Avrupa Birliği kararlarının önemli bir etken

olduğunu ulus devletler ile beraber sert bir çizgi olan sınırlar, Avrupa Birliği kararları ile Avrupa ülkeleri arasında geçirgen bir yapıya dönüşmüştür (Giddens, 2008: 85).

Donnan ve Wilson'un da vurguladığı üzere (2002: 16);

“Uluslararası sınırların yapısında ve fonksiyonundaki değişiklikler, ister dünya ölçeğinde olsun, ister tek bir devletle sınırlı olsun ulus-devletin dayanıklılık ve esnekliğinde meydana gelen temel değişiklikleri yansıtır. Oysaki bunların devletin ekonomik, sosyal, siyasal süreçler içerisindeki biricik ya da asal egemenlik alanı olduğuna inanılır. Bugün dünyadaki devlet sınırları, sadece ait oldukları devletlerin siyasetini ve kurumlarını etkileyen değişikliklere ayna tutmakla kalmaz; aynı zamanda da ulusal kimlik, egemenlik ve vatandaşlık tanımlarındaki değişim ve dönüşümlere de işaret eder. Keza bizim iddiamız şu: Sınırlar, bu değişimleri ne tek başına geçtiği yer, ne de sembolüdürler. Ama çok kesin bir şekilde olmasa da çoğu kez onları temsil ederler.”

Kurgusu ve yapısındaki farklılıklara karşın iki Dünya savaşı ve sonrasında imparatorlukların yıkılmaya başladığı günlerden bu yana, dünya üzerindeki devlet sayısı tüm kıtalarda fazlalaşmaya başlanmıştır. Bunun bir sonucu olarak dünyada ki sınır sayısı da oldukça artmıştır. Dünya üzerinde 131 ülke sınırının varlığından bahsedilmektedir. Bu artış ülkelerin ve sınır kavramlarının yapısını ve işlevlerini yeniden tanımlamayı gerekli kılmıştır (Yıldırım, 2013: 13).

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, ABD ve Meksikalı bilim insanları sınıra çok az ilgi duyuyorlardı. Meksikalı antropolog Manuel Gamio ve Amerikalı sosyolog Paul Taylor'ın Meksika göçü üzerine çalışmaları istisnayı. Savaşın sonra sosyal bilimciler hem geçmiş hem de günümüz bağlamında sınır bölgesindeki halklara odaklandılar. Sınırlar geleneksel olarak ulus devletler arasındaki uluslararası sınırlar olarak tanımlanırdı. Gerçekten de, Meksika-ABD sınırının tanımı, paradigmatik vaka statüsüne yükseltilecek şekilde amansız bir odak aldı. Sınır bölgeleri, bir sömürge döneminde çizilen çizgiler boyunca -Kuzey Amerika örneğinde- hem coğrafi bölgeler hem de siyasi etki bölgeleridir. Dünyada yüzlerce siyasi sınır olmasına rağmen, bir çalışma alanı olarak sınır bölgeleri fikri, öncelikle sosyal bilimciler tarafından Meksika-ABD siyasi sınırı boyunca yapılan çalışmalardan kaynaklanmaktadır. (Alvarez, 2003: 12).

Türkiye’de sınırlara dair ilk kitap Mehmed Hurşîd Paşa'nın Seyahâtnâme-î Hudud adlı kitabıdır. Osmanlı’da sınırlarının daha modern bir yaklaşımla kaydının gerekli olduğu

1847'de anlaşılması, bu görevle de Mehmed Hurşîd Paşa'nın alakadar olması kararlaştırılmıştır. Mehmed Hurşîd Paşa, o döneme kadar şiddetlenerek artan sınır boyları çatışmalarının halli için, 1848-1952 arasında ülkede bulunan yabancı devlet gözlemcileri ve temsilcilerinden oluşmuş bir heyetin, son raporlandırılması aşamasında Seyâhatnâme-î Hudud kitabını yazmıştır. Bu Seyâhatnâme, Erzurum'a bağlı Bazeyid Sancağı'ndan Basra, Musul, Şehrizer, Bağdat ve Van Eyaletleri'ne dek tüm Suriye, Irak ve İran sınırını kapsamaktadır. Bunlardan daha önemli olan ise; Hurşîd Paşa, sadece belirli hudutları çizmemiş; Osmanlı'daki tüm sosyal yapıları (çatışma ve paylaşım ilişkileri, aşiret düzenekleri, özel adetler, farklılık ve benzerlikler temelinde sosyal yapıları, nüfus ve yapısal sorunlar,) içeren ayrıntılı hikayeler de kaleme almıştır (Özgen, 2011: 2).

Sınır kavramını tam olarak anlayabilmek için 'sınır' kavramına çok yakın olan teritoryalite kavramını da açıklamak gerekmektedir. Teritoryalite, sınırları çizilmiş ve ulusun bağımsızlığının göstergesi alanlar olarak karşılık bulur. Ulusların, yönetecekleri ve üzerinde egemenliklerini uygulayacakları teritoryaları belirleyip tanımlamaları, günümüzdeki anlamıyla kullanılışının temelini oluşturur (Krukowski, 2012: 48). Teritoryalite temelinde mekân üzerinde hem sosyal hem de siyasal gücün uygulanmasına ve bu alanların birbirinden ayrıştırılmasına yönelik disiplinli ilke olması sebebiyle hem siyasi hem de beşeri coğrafyanın temel inceleme unsurlarından biridir. Bunlardan birincisi öncelikli olarak toplum-yer-mekân ilişkilerini (place-spacesociety relations) analiz ederken (Fouberg vd. 2012: 18) ikincisi teritorya, yer, mekân, politika, siyaset, (policy) ve güç kavramlarının kesişimi olarak tanımlanır (Jones vd., 2004: 28).

Teritoryalite (egemenlik sınırı) kontrol sorununu kolaylaştırır, güçler arasındaki ilişkileri somutlaştırır, mülkiyetin, sahipliğin, dâhil olmanın ve dışarıda kalmanın sembolik işaretlerini sağlar. Öte yandan ulusun egemenlik iddiasını meşrulaştırması, belirlenmiş sınırların varlığıyla mümkün olmaktadır. Bu egemenlik anlayışı da ulus-devletler için teritoryalite yani bağımsızlık alanları ile coğrafi sınırların etkileşiminin önemini vurgulamaktadır. Devletler kendi egemenlik alanları üzerinde kendi teritoryal bütünlüklerini inşa eder. Bu teritoryal bütünlüğü de görev ve yetkilerini kullanarak sağlar. Teritoryal bütünlük aynı zamanda bir sınırlamayı da beraberinde getirir. Bu sınırlama ise ulus-devletler için oldukça önemlidir. Bu önem sınırlamanın iç ve dış tanımlamayı sağlamasından kaynaklanır. Böylece politik olarak sınır çizmek, aynı

zamanda egemenlik sınırı, toplumsal ilişkileri ve kültürel kimlik kavramlarını da kapsar (Yıldırım, 2013: 8).

1.2 ULUSLARARASI TİCARET TEORİLERİ

Uluslararası ticaret teorileri, liberalizmin kurucusu olarak kabul edilen Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" kitabında yer verdiği görüşlere dayanmaktadır. Bu görüşlerin başında; iktisadi insan (homo economicus), bırakınız yapsınlar-bırakınız geçsinler (laissez faire, laissez passer) ve görünmez el (invisible hand) varsayımları gelmektedir. (Yüksel ve Sarıdoğan, 2012: 200).

Uluslararası ticaret teorilerinin başında: Merkantilizm Teorisi, Mutlak Üstünler Teorisi, Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi, Faktör Donatımı Teorisi ve Yeni Dış Ticaret Teorileri gelmektedir.

Merkantilizm Teorisi: 1450-1750 yıllarında yaygın olan ve temelde ülkeye çok fazla değerli maden ihracı yapılmasına dayanan teoridir. Bu dönemde tarıma dayalı bir sistemde olduğu için merkezi yönetim zayıftır (Aydemir & Güneş, 2006: 8).

Mutlak Üstünlükler Teorisi: Bu görüşte temelde değerli madenlerin ihracına dayanır ancak burada savunulan ihracat tek taraflıdır (Bayraktutan, 2003: 176).

Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi: Bu teori David Ricardo tarafından 1817 yılında geliştirilmiştir. Bu görüş mutlak üstünlükler teorisinin eksik kalması nedeniyle geliştirilmiştir. Bu bakımdan Mutlak Üstünlükler Teorisi'nin devamı olarak görülür (Seyidoğlu, 2017: 32).

Faktör Donatımı Teorisi: Adam Smith ve David Ricardo'nun Emek-Değer teorisine dayanan dış ticaret modellerine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Diğer adı Heckcher-Ohlin modeli olan bu görüş her ülkenin belli üretim faktörlerinde uzmanlaşması gerektiğini ve her ülkenin uzman olduğu üretim alanına yönelik dış ticaret politikası geliştirmesi gerektiğini savunur (Seyidoğlu,2017: 87).

Yeni Dış Ticaret Teorileri: Küreselleşmenin yoğun olarak görüldüğü günümüzde dış ticareti tek bir teoriyle açıklamak oldukça zordur. Bu yüzden belli ürün gruplarına göre teoriler geliştirmek gerekmektedir. Dolayısıyla, Faktör Donatımı Teorisi başta olmak üzere faktör donatımları farklı ülkeler arasında gerçekleşen standart malların endüstriler-arası ticaretini açıklarken Yeni Dış Ticaret Teorileri ise uluslararası ticaretin önemli bir bölümünü oluşturan ve benzer ülkeler arasında gözlenen farklılaştırılmış malların endüstri-içi ticaretini açıklamaktadır. Yeni Dış Ticaret

Teorileri aynı zamanda Geleneksel Dış Ticaret Teorisi'lerinin tamamlayıcısı niteliğindedir (Deviren, 2004: 1-11). Yeni dış ticaret teorileri şunlardır;

- Nitelikli İşgücü Teorisi
- Teknoloji Açığı Teorisi
- Ürün Dönemleri Teorisi
- Tercihlerde Benzerlik Teorisi
- Ölçek Ekonomileri Teorisi
- Monopolcü Rekabet Teorisi

1.3 BÖLGESEL KALKINMA TEORİLERİ VE POLİTİKALARI

Kalkınma kavramı ülkelerin ekonomilerinde ve üretimlerinde meydana gelen olumlu gelişmelerle beraber ulusal gelirin artması, buna bağlı olarak sosyal refahının artması anlamında kullanılmaktadır (Savaş, 1979: 12). Kalkınma bütün ülkelerin ana gündeminde yer alan olgulardan biridir. Hem ülkeler arasında hem ülkelerin kendi bölgeleri arasında ekonomik gelişmişlik yönünden farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde bölgeler arasında ciddi dengesizlikler görülmektedir. Ülkelerin bu bölgeler arasındaki gelişmişlik düzeyini birbirine yakınlaştırmak için çeşitli teoriler gündeme gelmektedir (Akiş, 2010: 238).

Bölgesel kalkınma teorileri üç grupta toplanabilir (Eraydın, 1983: 82). Bunlar;

- Kalkınma sürecini içsel uyaran teoriler (Sektör Teorisi ve Aşama Teorisi)
- Kalkınma sürecini dışsal uyaran teoriler (İhracat Temelli Model)
- Kalkınma sürecini mekansal uyaran teoriler (Büyüme Kutbu Teorisi, Merkezi Yerler Teorisi, Sanayi Odakları Teorisi)

şeklinde sıralanabilir.

20. yy'ın ilk yarısına kadar sadece az gelişmiş ülkeler ile ilişkilendirilen bölgesel kalkınma politikaları daha sonra küreselleşmenin artmasıyla beraber geniş bir kapsamda değerlendirilmeye başlanmıştır. Önceleri ülkeler arası bir dengesizlik olarak ön plana çıkan kalkınma politikaları gün geçtikçe bölgeler arası dengesizlikler noktasında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda bölgeler arası kalkınma farkını ortadan kaldırmak için çeşitli politikalar üretilmiştir. Bu politikalar çerçevesinde geri kalmış bölgeler için yeni gelir kaynakları arayışı başlamıştır. Sınır ticareti de bu kapsamda ele alınan bir politikadır. Ülkelerin geri kalmış sınır bölgelerindeki halk için dış

ticaretteki karmaşıklık ve yüksek gümrük vergileri azaltılmış bu sayede yüksek karlılık hedeflenmiştir (Yiğit ve Maden, 2019: 114). Genel olarak bölgesel kalkınma politikaları geleneksel ve yeni yaklaşımlar olarak ikiye ayrılmaktadır aşağıdaki tabloda bu iki politika arasındaki farklar gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Geleneksel ve Yeni Bölgesel Kalkınma Politikaları Arasındaki Farklar

Özellikler	Geleneksel (Merkeziyetçi) Bölgesel Politikalar	Yeni (Ademi Merkeziyetçi) Bölgesel Politikalar
Amaçlar	Bölgesel eşitlik Ulusal ekonomik büyüme Yatırımlar az gelişmiş bölgelere yönlendirilmesi Altyapının geliştirilmesi	Bölgesel ve yerel hükümetlerin birlikte karar verme süreci Bölgesel- yerel karar yetkisi Yönetişim ağırlıklı karar süreci Kademeli olmayan örgütlenme biçimleri
Karar verme-uygulama sürecinin yapısı	Ulusal ölçekte genel politikalar ve bazı özel bölgelerin seçimi Merkezi hükümetlerin takdir yetkisine bağlı seçim Kademeli yapı	Bölgesel ve yerel hükümetlerin birlikte karar verme süreci Bölgesel- yerel karar yetkisi Yönetişim ağırlıklı karar süreci Kademeli olmayan örgütlenme biçimleri
Politika Araçları	Kamu finansal desteği Ağırlıklı olarak kamu kaynaklarına bağımlılık Tanımlanmış bölgesel birimler için bağlayıcı kararlar Bürokratik düzenlemeler	Kamu finansal desteği Koşullara bağımlı örgütlenme Gönüllü ve koşullu bilgilendirme Kamunun sağladığı danışma hizmetleri
Siyasal ortam	Ulusal politikaların öne çıktığı bir siyasal ortam	Ulusal politikalar ile bölgesel ve yerel politikaların ağırlık kazanması
Siyasi sorumluluk	Karar verme sorumluluğu olan merkezi hükümet Taşra teşkilatına verilen uygulama sorumluluğu	Ulusal hükümet ile bölgesel ve yerel örgütler (hükümetlerin) doğrudan politika uygulamalarına yönelmeleri
Uygulamacı kurumlar	Merkezi hükümet Merkezi hükümetin taşra teşkilatı Bürokratik ilişkiler	Bölgesel birimler Yarı özerk birimler Bürokrasi yerine işletme yönetimi

Kaynak: Eraydın, 2004: 13

1.4 SINIR TİCARETİ

Sınır ticareti aynı zamanda özel bir dış ticaret şeklidir. Sınır ticaretini anlamak için öncelikle geçmişten günümüze kadar gelen dış ticareti ve sınırlarda gerçekleşen kaçakçılığı iyi kavramak gerekmektedir. Sınır ticaretinin bu bağlamını Beceren ve Koç Şöyle ifade etmektedir; (2016: 83)

Klasik İktisadi Düşünce Sisteminin dış ticaret modellerinin ortaya konması ile önemi daha da artarak bir politika haline gelmiş olan uluslararası ticaretin pek çok çeşidi bulunmaktadır. Bilindiği üzere bunlardan bir tanesi de bölgesel ticarettir. Günümüz ticaret anlayışın uygun olarak Bölgesel Ticaret, ülkeler arasındaki sınırların kalkması için yapılan çalışmaların esasını oluştururken; uluslararası ticaretin bir diğer çeşidi olarak da karşımıza sınır ticareti çıkmaktadır.

En yalın ifadeyle sınır ticareti, komşu iki ülke arasında o ülkelerde üretilen ürünlerin belirli gümrük tarifelerinin ve dış ticaret politikalarının karşılıklı anlaşarak ortadan kaldırılmasını sağlayan bir dış ticaret türüdür. Daha kapsamlı anlamda ise sınır komşusu olan ülkeler arasındaki tercihli ticaret anlaşması çerçevesinde ve ekonomik işbirliği ile mevcut gümrük tarife indirim veya muafiyetinin sağlanmasıyla anlaşmalı ürünlerin fiyatlarını düşürerek bölge halkının gelir seviyesini ve refahını arttırmayı hedefleyen bir ticaret anlaşmasıdır (Tekin, 2017: 715).

Sınır veya kıyı ticareti; Sınır illeri ile bunlara komşu illerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, komşu ülkelerin sınır bölgelerinde karşılıklı olarak yapılan dış ticaret şekli olarak tanımlanabilir. Sınır ve ya kıyı ticareti ilk kez 1979 tarih ve 16760 sayılı resmi gazetede “Bölge gereksinmelerinin karşılanması amacıyla komşu ülkelerin sınır yörelerinde yasayanlar ile yapılan ticarettir şeklinde açıklanmıştır. Sınır ticareti devletlerin kara sınırı olan komşu ülkelerle yaptığı özel bir rejime tabi olan bir ticaret türüdür. Karşılıklı anlaşmalara dayanılarak düzenlenir (Kökçe, 2005: 17). Sınır ticaretinin , sınır ve kıyı ticareti olarak adlandırılmasının sebebi sınırların denizlerle çevrili olduğu yerleri de içine almasıdır (Güneş vd. 2010: 2).

Bir şehrin sınır ticareti yapabilmesi için İçişleri Bakanlıkları, Milli Savunma ile Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Gümrük Müsteşarlığından oluşturulmuş heyetin teklifi üzerine

Cumhurbaşkanlığın kararı ile mümkün olmaktadır. Aksi takdirde sınır ticareti yapan il veya sınır iline yakın olan komşu olan bir ilin tek başlarına karar alarak bu ticareti yapmaya karar verme hakları bulunmamaktadır. Türkiye’de sınır ticareti yapan iller ve bu illerin hangi gümrük kapısından hangi devletlerle sınır ticareti yapabileceği aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.3. Sınır Kapıları ve Ticaret Yapılan Komşu Ülkeler

SINIR TİCARET İLİ	SINIR KAPISI	SINIR TİCARETİ YAPILAN ÜLKE
ŞIRNAK	HABUR	IRAK
MARDİN	NUSAYBİN ŞENYURT	SURİYE
HATAY	CİLVEGÖZÜ	SURİYE
KİLİS	ÖNCÜPINAR	SURİYE
GAZİANTEP	KARKAMIŞ	SURİYE
ARDAHAN	TÜRKGÖZÜ	GÜRCİSTAN
İĞDIR	DİLUCU	NAHÇIVAN
ARTVİN	SARP	GÜRCİSTAN
VAN	KAPIKÖY	İRAN
HAKKARİ	ESENDERE	İRAN
AĞRI	GÜRBULAK	İRAN
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	SURİYE

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, 2021

1.5 SINIR TİCARETİ VE DIŞ TİCARET ARASINDAKİ FARK

Sınır ticareti dış ticaretin özel bir şeklidir ve 4458 sayılı gümrük kanununda yer almaktadır. Sınır ticaretinin dış ticarettten en önemli farkı sadece belli yerleşim alanlarda ve belirli kişiler tarafından yapılabiliyor olmasıdır. Ayrıca sınır ticareti yapan kişiler çoğunlukla gümrük vergilerinden muafır. Sınır ticaretinin dış ticarettten başlıca farkları (Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, 2021);

- Gümrük vergisi muafiyeti vardır.
- Sadece belirlenmiş sınır illerinde yapılabilir.(Doğu ve Güneydoğu sınır illerinde).
- Sadece sınır ticaret belgesi olan kişi veya tacirler tarafından yapılabilir.
- Dış ticarete göre daha az formalite vardır
- Sadece Türkiye’de üretilen ürünler sınır ticaretine tabi olur.
- Sınır ticareti ile alınan ürünler sadece ilgili ilin kullanımına sunulur.

- İthalat uygunluk belgesi ile yapılır.

1.6 SINIR TİCARETİNİN AMACI

Ülkeleri sınır ticareti yapmaya yönlendiren sebeplerin başında; komşuluk ilişkileri ve taşıma giderlerini azaltmak gibi nedenler gelmektedir (Güllülü vd. 2008: 12).

Sınır ticaretinin öncelikli amacı, sınır bölgelerinin her iki tarafında kalan halkın ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Sınır ticaretinden beklenen ise, sınırın her iki yakasında bulunan insanların ihtiyaç duyduğu temel maddelerin daha kolay temin edilmesi, bu bölgelerde yaşayan insanlar için güvenli bir ticaret ortamının sağlanması, sınır hattında ki ekonominin canlılık kazanması, her türlü illegal ticaretin minimuma indirilmesi, gümrük işlemlerinin basitleştirerek, sınır ticaretindeki bürokratik işlemlerin asgariye indirilmesiyle dış ticaret hacminin arttırılması, sınır ticareti yoluyla dış ticaretle uğraşan girişimcilik ruhunun oluşumuna katkı sağlaması, bölge insanının refah seviyesinin yükseltilmesi, istihdamın iç kesimlerde olduğu gibi yüksek olması, vb'dir (Sönmez, 1995: 21, Öztürk, 2006: 109).

Sınır ve kıyı ticareti ile komşu iki ülkenin sınır bölgelerinde ikamet eden halk arasındaki barışın, güvenin ve refahın yükselmesine katkı sağlaması, ihtiyaçlarını temin etmesinin daha kolay olması ve böylelikle bölge halkının refah seviyesinin artması, ileride bölgesel ve ulusal ticari işbirliklerinin altyapısını oluşturması nedeniyle de önem arz etmektedir. (Tan ve Altundal, 2008: 14).

Tan ve Altundal Sınır ticaretinden beklenen amaçları şu şekilde sıralamışlardır; (2008: 15)

- Sınır ticareti iki ülkenin o bölgelerinde yaşayan halkın girişimcilik ruhunun oluşumuna katkıda bulunmak,
- Bölgenin ekonomik gelişmişlik düzeyini arttırmak ve bölge insanının refah seviyesini yükseltmek,
- Sınır bölgelerinde yaşayan halkın ihtiyaçlarına daha hızlı çözüm üretmek,
- İç bölgelere kıyasla sınır bölgelerinin mal temininde nakliyat ve fiyat açısından daha avantajlı hale gelmesini sağlamak,
- Dış ticarete yaşanan bazı sıkıntıların azaltılmasıyla beraber ticaret hacmine olumlu yönde katkıda bulunmak,
- Bir takım avantajlar sağlayarak illegal yollardan yapılan ticareti minimuma indirmek,
- İstihdamı arttırmak.

1.7 SINIR TİCARETİ İLE İLGİLİ YASAL ÇERÇEVE

Devletlerin siyasi ve sosyal yapılanma tarzına göre değişmekle birlikte Türkiye’de bir ilin sınır ticareti yapma yetkisine sahip olabilmesi için, ilgili komisyon teklifinin Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilerek resmi gazetede yayınlanmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu yüzden sınır ticareti yapma yetkisini etkileyen unsurları sadece ekonomik açılardan değil aynı zamanda toplumsal ve siyasal etkileri, karşılıklı menfaatler, güvenlik, diğer ülkelerle yapılan ikili anlaşmalara zarar getirmeme ve bölgenin ihtiyaçları açısından da dikkate alınır. (Sesa, 2016: 5).

Sınır ticaretinin mevzuatı;

- 2008/14451 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar,
- 4458 Sayılı Gümrük Kanunu (Md. 172),
- Sınır Ticaret Merkezlerinin Fiziki Olarak Düzenlenmesi, Eşya ve Stok Kontrollerinin Yapılması ile Bu Merkezlere Giriş ve Çıkışlara İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik ve
- İhracat:2009/7 Sayılı Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ oluşturmaktadır (Toprak, 2015: 189).
- Son olarak 25.01.2016 tarihli ve 2016/8478 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Sınır ticaretinde geçerli olan ithalat değer limitleri belirlenmiştir.

Sınır ticareti 2016/8478 sayılı karar kapsamında sınır illerde en az bir yıldır ikameti olan ve o ilde faaliyette bulunan tacir ya da esnaf gerekli izinleri aldıktan sonra belirlenmiş ürünler üzerinden sınır ticareti yapabilir. Bulunduğu ilde sınır ticaret merkezi varsa ithalat ve ihracatını onun üzerinden yapar eğer yoksa sınır kapısı üzerinden belirlenmiş alanlarda yapar.

Sınır ticareti yapmak için öncelikle sınır ticareti uygunluk belgesinin alınması gerekir. Sınır ticareti uygunluk belgesi: 2016/8478 Sayılı Karar kapsamındaki ilgili sınır illerinde en az bir yıldır ikamet eden ve faaliyet gösteren tacir ve esnafa, ilgili sınır ticaret merkezinde mağaza kiralama ve sınır ticareti kapsamında ithalat-ihracat yapma ve mağaza kiralama yetkisi veren belgedir. Bu belge için başvurular İl Ticaret ve Sanayi Odasına veya İl Ticaret Odasına yapılır. Odalar talepleri İl Değerlendirme

Komisyona gönderir. Değerlendirme komisyonu ise başvuru tarihinden itibaren 10 işgünü içerisinde gerekli incelemeleri yaparak başvuruyu sonuçlandırır. Başvuruları uygun görülen tacir ve esnaflara, Valilikçe Sınır Ticareti Belgesi verilir. Belgenin geçerlilik süresi 3 yıldır. 3 yılın sonunda eğer talep edilirse valilik yeni belge düzenlemeye yetkilidir. Bu belgenin herhangi bir şekilde devri söz konusu değildir (Ticaret Bakanlığı, 2021).

Sınır ticareti uygunluk belgesinden sonra alınması gereken bir diğer belge ithalat uygunluk belgesidir. Bu belgeyi almak için gereken prosedürler sınır ticaret belgesi ile hemen hemen aynıdır. İthalat uygunluk belgesi verilirken bazı şeylere özellikle dikkat edilir. Bunlar; talep sahibinin vergi dairesi ve sosyal sigortalar kurumlarına prim borcunun olmaması, il ihtiyacının göz önünde bulundurulması, son bir yıla ait işletmenin yer aldığı sektör ve işletmenin mali verileri ile daha önce almış olduğu İthalat Uygunluk Belgeleri kapsamında yapmış olduğu ithalata ilişkin verilerdir. İthalat uygunluk belgesinin geçerlilik süresi 90 gündür. Bu süre herhangi bir nedenden ötürü uzatılamaz. Fakat , Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenen bazı tarım ürünlerinin ithalatında hasat dönemi dikkate alınarak bu belgenin geçerlilik süresi kısaltılabilir. İthalat Uygunluk Belgesi süresinin bir kısmının tarım ürünlerinin hasat süreci kısıtlamaları dönemine girmesi halinde de bu süre uzatılmaz (Ticaret Bakanlığı, 2020).

1.7.1. Sınır Ticaret Merkezi (STM)

2016 yılında Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde, sınır bölgelerinde kurulan ve sınır ticareti kapsamında ithalat ve ihracat yapılabilen alanların yer aldığı, ülkenin gümrük bölgesi dışında kabul edilen yerleri ifade eder. Diğer bir deyişle sınır ticareti kapsamında kurulan sınır ticaret mağazaların bulunduğu ve iki komşu sınır ili arasında alışverişin yapıldığı yerlerdir.

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de faaliyet gösteren sınır ticaret merkezleri gösterilmiştir.

Tablo 1.4. Sınır Ticaret Merkezleri

İL	SINIR TİCARET MERKEZİ	KOMŞU ÜLKE
HAKKARİ	ESENDERE	İRAN
AĞRI	SARISU	İRAN
İĞDIR	DİLUCU	NAHÇIVAN
VAN	KAPIKÖY	İRAN

Kaynak: Ticaret Bakanlığı,2021

Ülkemizde mevzuatta Sınır Ticaret Merkezleri aktif olmalarına rağmen, bu kapsamda yapılan ticaret hacmi çok azdır (Ünlü, 2019: 58).

1.7.2 İl Değerlendirme Komisyonu

Sınır ticaretinin yapılmasına ilişkin karar kapsamındaki illerde sınır ticaretine ilişkin tüm hususlarda karar vermeye yetkili organ, İl Değerlendirme Komisyonu'dur. Komisyonun İl Ticaret ve Sanayi Odası veya İl Ticaret Odası ile sekreteryaya hizmetleri tarafından yürütülmektedir. Komisyon; Vali yada valinin hazır olmadığı durumlarda vali yardımcısı başkanlığında, İl Emniyet Müdürlüğü temsilcisi, Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürü, Gümrük Müdürü, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü, Defterdar, İl Ticaret Odası Başkanı ile Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın temsilcilerinden oluşmaktadır (Toprak, 2015: 189).

1.8 SINIR TİCARETİNDE ZAMAN VE MİKTAR BAKIMINDAN UYGULANAN SINIRLAMALAR

Sınır ticaretinde her ürün kapsam içine alınmaz. Türkiye'de bu ürünler 2008/14451 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar'da belirlenmiştir. Bu karar kapsamında aşağıda sıralanan ürünlerin sınır ticareti kapsamına girmeyeceği belirlenmiştir (Daka, 2020)

- Dış Ticaret kapsamında ilgili mevzuatla yasaklanmış ve sadece belli kurum ve kuruluşların ithal edebileceğine dair hüküm bulunan maddeler
- Ticaret politikası önlemleri çerçevesinde damping, koruma, kota ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler,
- 5201 sayılı "Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun" kapsamında kontrole tabi ürünler,
- Yerli üretimin ve imalatın korunması ile ithalatta ve iç piyasada haksız rekabetin önlenmesi kapsamında; şeker, çay, antepfıstığı ve fındık, et ve et ürünleri, canlı hayvan, süt ve süt ürünleri,
- Petrol ve petrol ürünleri (Daka, 2020).

Bunların dışında 2019 yılı itibariyle aşağıda belirtilen tarım ve sanayi ürünlerinin de sınır ticareti kapsamında ithal edilmesi yasaktır.

Tablo 1.5. İthal Edilmesi Yasak Tarım ve Sanayi Ürünleri

Tarım Ürünleri	Sanayi Ürünleri
Bal (Süzme-Petek)	Alüminyum (Çatı malzemesi-döküntü ve hurda dahil)
Bezelye	Amonyum Nitrat
Biber (Yeşil-Tatlı)	Amonyum Nitratın Kalsiyum Karbonatla veya Diğer İnorganik Maddelerle Karışımları
Buğday unu	Amonyum Sülfat (%21)
Çilek	Amonyum sülfat nitrat (ASN)
Domates	Aspiratör ve fanlar
Elma	Ayakkabı (Plastik-Köseleden Terlik ve Ayakkabılar)
Fasulye	Bakır (hurda- külçe-bakırdan eşya dahil)
Haşhaş tohumu	Battaniye (elektrikli-suni liflerden)
Havuç	Cam (düz-inşaat)
Hıyarlar ve kornişonlar	Cam (Bardak- mutfak Eşyası-profil veya plaka cam- cam yünü dahil)
İncir (Taze-Kurutulmuş)	Cep Telefonu
Kabak	Çimento ve Klinker
Kabak tohumu	Çinko Döküntü ve Hurdalar
Kaju (Kabuklu- Kabuksuz)	Çuval (plastik)
Karnabahar	Demir (Hurda-Profil ve Palplans)
Kayısı(Zerdali dahil)	Demir veya Manganezin Tekrar Elde Edilmesine Uygun Döküntüler
Kestane	Elektronik Kameralar
Kuru kayısı (zerdali dahil)	Granit ve Granit Taşı
Meyve suyu ve konsantreleri	Hayvansal veya Bitkisel Gübreler
Muz	Hortum ve Boru
Nargile tütünü	İşlenmemiş Çinkolar
Palm yağı	Jelatin
Patates	Jeneratör
Patlıcan	Kalsiyum Nitrat ve Amonyum Nitratın Çift Tuzları ve Karışımları
Pırasa	Kameralar (ses ve görüntülü)
Soğanlar ve şolatlar	Karo taş
Şeker pancarı	Kil toprak (Demir hammaddesi)
Üzüm (Taze-Kuru)	Kilim – Halı
Zeytin	Kuarslı kum
Zeytinyağı	Kumaş (Perdelik ve Döşemelik)
	Kurşun-Kurşun Döküntü ve Hurdalar
	Kükürt
	Mermer (işlenmemiş, beyaz, renkli ve damarlı)
	Moblen (plastik döküntü ve hurda)
	Motorlar ve Jeneratörler
	Nitrik asit
	Oto yedek parçası
	Otomobil lastiği
	Örölmeye elverişli maddelerden diğer eşya
	Pamuklu dokuma ve Pamuklu mensucat
	Polietilen
	Polipropilen
	Polistiren (antişok ve kristal)
	PVC (Plastik) Hammaddesi

	Semaver (elektrikli)
	Seramikten eşya
	Sodyum Nitrat
	Suni liflerden tek kat iplik
	Şırıngalar (Tıbbi, Ünsülin ve Diğerleri)
	Terlik (plastik, bayan)
	Termos (plastik)
	Traktör lastiği
	Traverten
	Üre
	Üre Amonyum Nitrat (UAN)
	Yalnız Gübre Olarak Kullanılan Potasyum Nitrat
	Yastık Yüzü
	Yatak Örtüsü

Kaynak: DAKA, 2021:28

Sınır ticaretinde her ürünün her dönemde ithal edilmesine izin verilmez. Bunun en büyük nedeni ilgili ülkedeki üreticiyi korumaktır. Türkiye’de bir ürünün hasat mevsiminde o ürünün sınır ticareti kapsamında ithalatı söz konusu olmaz çünkü o dönemler ithalat yasakları uygulanır. Bu yüzden hangi ürünün hangi tarihte ithal edilebileceğine dair ilgili makamlara bir takvim sunulur. Aşağıda ki tabloda hangi ürünün ne zaman ithal edilebileceği gösterilmiştir.

ÜRÜN	SERBEST OLDUĞU DÖNEM
Armut	15 Şubat – 1 Mayıs
Badem içi	1 Ekim – 1 Ağustos
Badem (Kabuklu)	1 Ekim – 1 Ağustos
Ceviz içi	1 Aralık – 15 Ağustos
Ceviz (kabuklu)	1 Aralık – 15 Ağustos
Erik (taze)	15 Kasım – 1 Nisan
Fasulye (kuru)	1 Aralık – 1 Haziran
Karpuz	1 Kasım – 30 Nisan
Kavun	1 Kasım – 30 Nisan
Kiraz	15 Ekim – 1 Mayıs
Kivi	15 Şubat - 1 Eylül
Kuru Armut	1 Ocak – 1 Haziran
Kuru Ayva	1 Ocak – 1 Haziran
Kuru Dut	1 Ocak – 1 Nisan
Kuru Elma	1 Mart – 1 Ağustos
Kuru Erik	1 Ocak – 1 Nisan
Kuru İğde	1 Kasım – 1 Şubat
Kuru Şeftali (Nektariler dahil)	1 Aralık – 1 Mart
Kuru Vişne	1 Ocak – 1 Nisan
Limon	15 Şubat – 1 Ağustos
Mandarin (Mandalin)	15 Şubat – 1 Ağustos
Marul	1 Kasım – 1 Nisan
Mercimek (Yeşil)	15 Eylül – 1 Haziran
Mercimek (Kırmızı)	1 Eylül – 1 Mayıs
Nar	1 Eylül – 1 Mayıs
Nohut (Garbanzos)	1 Eylül – 1 Ağustos
Portakal	15 Mart – 1 Ağustos

Şeftali (Nektarin dahil)	1 Kasım – 1 Mayıs
Vişne	15 Ekim – 1 Mayıs
Yer Fıstığı	1 Mart – 1 Ağustos

Tablo 1.6. Bazı Hassas Ürünlerin İthalatın Serbest Olduğu Dönemler

Kaynak: DAKA, 2021

1.9 TÜRKİYE’DE SINIR TİCARETİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sınır komşusu ülkelerimizin geleneksel olarak izledikleri ithal ikame edici dış ticaret politikası, Türkiye’nin bu ülkelerle normal ticaretini zorlaştıran faktördür. Birçok ülkede uygulanan ve komşu ülkelerle tercihli bir tarifeyi öngören ve genellikle her iki ülke sınır halkının bölgesel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yönelik bir dış ticaret şekli olan sınır ticareti, Türkiye’de ilk kez kavram olarak 01.08.1972 tarih ve 14263 sayılı resmi gazetede yayımlanan 1615 sayılı Gümrük Kanununda yer almıştır, sınır ticaretine yönelik ilk uygulama ise 1979 yılında gerçekleşen petrol krizinden sonra gerçekleşmiştir. Sınır ticareti başlangıçta merkezden görevlendirilen memurlarca yapılmış ve bu görevlendirme yaklaşık iki yıl devam etmiştir (Alkan, 2011: 36). Daha sonra bu görevin Valiliklerce yürütülmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda Ağrı Valiliği kendi bünyesinde “Sınır Ticareti Bürosu” oluşturmuştur. (Öztürk, 2006: 111). 20.09.1980 tarihli ve 16760 sayılı resmi gazetede yayımlanan Sınır Ticareti Yönetmeliği kapsamında İran ile Ağrı - Gürbulak sınır kapısından sınır ticareti yapılması bir yönetmelik haline getirilmiştir. Bu gelişmenin ardından 1982 yılında yayımlanan İhracat Rejimi Kararı ve İhracat Yönetmeliği çerçevesinde sınır ticaretine ayrıca yer verilmiştir. Bu sınır ticareti açısından önemli bir gelişmedir. Türkiye’de sınır ticaretinin hayata geçirilmesi Ağrı - Gürbulak sınır kapısında başlatılmış, 1985 yılında Ağrı Valiliği’nin talebi üzerine; Bakanlar Kurulu 8/9113 sayılı Kararı Ekini çıkarmış ve Gürbulak sınır kapısından sınır ticareti yapma yetkisini Sınır Ticaret Yönetmeliği çerçevesinde belli kurallara bağlamıştır (Tan ve Altundal, 2008: 21).

Ağrı’dan sonra sınır ticaret uygulamasının görüldüğü ikinci il Gaziantep olmuştur. 1985 yılında Gaziantep - Ünlüpınar sınır kapısından Suriye ile sınır ticareti yapılabileceğine dair bakanlar kurulu kararı çıkarılmıştır. Daha sonra 1986 yılında Hatay – Cilvegözü, 1987 yılında Van – Kapıköy, 1988 yılında Hakkari - Esendere, 1989 yılında da Artvin - Sarp sınır kapısından komşu ülkeler ile sınır ticareti yapılmasının önü açılmıştır. 1989 yılında ise sınır ili olmayan Erzurum ilinin Ağrı - Gürbulak sınır kapısından İran ile Artvin - Sarp sınır kapısından ise Bağımsız Devletler Topluluğu ile sınır ticareti yapabileceğine karar verilmiştir. 1990 yılında ise Hakkari,

Mardin ve Şırnak'ın Habur sınır kapısından sınır ticareti yapabileceklerine karar verilmiştir. Bu gelişmeler neticesinde Van, Erzurum, Kars, Hakkari ve Ağrı illeri Esendere, Kapıköy ve Gürbulak sınır kapıları üzerinden İran ile sınır ticaretine başlamışlardır. Bunların yanında Iğdır Dilucu sınır kapısı Üzerinden Nahçıvan'la, Gaziantep Karkamış, Öncüpınar ve Cilvegözü üzerinden Suriye ile Şırnak'ta Habur üzerinden Irak ile sınır ticareti yapmaya başlamıştır (Tan ve Altundal, 2008: 22).

1998-2000 yılları arasında sınır ticaretinde beklenen verimin alınamaması yoğun biçimde görülen istismar ve sakıncalar, bu ticaretin kötüye kullanılması gibi nedenlerle sınır ticaretinin amacının dışına çıktığına karar verilmiş ve bu karar neticesinde 1999 tarihinde Milli Güvenlik Kurulu bir tavsiye kararı yayınlamıştır. Bu tavsiye kararı 'sınır ticaretinin kapsamının daraltılması ve ithalatın il ihtiyaçları ile sınırlandırılması' adlı karardır. Bu tavsiye kararı sonrasında Bakanlar Kurulu 10.03.2000 tarihinde 2000/5408 sayılı bir karar yayınlamıştır. Bakanlar Kurulu kararında sınır bölgelerindeki sınır illerinin gümrük kapılarından, kara sınırımız bulunan ülkelerle sınır ticareti kapsamında yapılacak ticaretin kuralları belirlemiştir. Ayrıca taşıtların depolarında ne kadar akaryakıt ve ya ham petrol taşıyabileceğine dair düzenlemeler de yapmıştır. Bu karar 28.04.2000 tarihinde yürürlüğe konulmuş ve ilgili valiliklere gönderilmiştir. Bu düzenlemelerden sonra sınır ticaretinin kapsamı gittikçe daraltılmıştır. Bu daralmanın bölge ekonomisinde gerilemeye neden olmaması için bir alternatif olarak 2003/5408 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki yayınlamıştır. Bu karar ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu sınır bölgelerindeki ekonomik ve ticari faaliyetlere ivme kazandırılması için, 'Sınır Ticaret Merkezleri Kurulmasına İlişkin Karar' 2003 yılında 25075 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kararın yasal altyapının hazırlanması sürecinde de söz konusu BKK'nın uygulanmasına dair Gümrük ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarınca hazırlanan Yönetmelikler ile BKK değişikliği 25315 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve ilgili valilikler bilgilendirilmiştir (Alkan, 2011: 37).

Geçerliliğini bugünde koruyan önemli bir düzenleme de 1998 yılında 98/12254 sayılı Bakanlar Kurulu kararıdır. Bu karar ile sınır ticareti yapılan illerde sınır ticaretine yönelik yetkiler valiliklerden alınıp Dış Ticaret Müsteşarlığı'na verilmiştir. Bu kararın bir diğer önemli yanı petrol ve diğer akaryakıt ürünlerine dair il ihtiyaçlarına Dış Ticaret Müsteşarlığı Tarafından Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın görüşü alınarak karar verilmesidir. Petrol dışında kalan ihtiyaçlar için ise Valilikler ekim

sonunda Dış Ticaret Müsteşarlığına gerekli bildirimleri yapmak zorundadırlar. Valiliklerin gerekli bildirimlerinden sonra Dış Ticaret Müsteşarlığı uygunluk belgeleri Bakanlar Kurulunun 2003/5408 sayılı kararının getirdiği yeniliklerin başında bazı illerin komşu il statüsünün yeniden düzenlenmesidir. Sınır Ticaret Merkezlerinde Diyarbakır, Erzurum, Siirt Muş, Adıyaman Bitlis ve Batman illerinin komşu il statüsü yeniden düzenlenmiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde komşu ülkelere sınırı bulunan Ardahan, Iğdır, Artvin, , Kars, Ağrı, Van, Hatay, Hakkari, Mardin, Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep ve Şırnak'tan oluşan 13 ilde Sınır Ticaret Merkezlerinde mağazalar kurulmasına karar verilmiştir. 2003/5408 sayılı kararın bir diğer önemli noktası da Değerlendirme Komisyonunun oluşturulmasına karar verilmiş olmasıdır. Bu karar kapsamında ithal edilecek eşyaya dair kotalar ve ithal edilecek eşyaya ait Uygunluk Belgesi'nin kimlere dağıtılacağına dair esaslar; öncelikle Vali başkanlığında Gümrük Müdürü, Defterdar, Sanayi ve Ticaret İl Müdürü, Ticaret Odası ile Esnaf ve Sanatkarlar Odası temsilcilerinden oluşan Değerlendirme Komisyonunun oybirliği ile teklifi üzerine Dış Ticaret Müsteşarlığınca belirlenecektir (Öztürk, 2006: 115).

2008 yılında; "Sınır ticaretinin düzenlenmesine ilişkin 01.12.2008 tarih ve 2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve bu Kararda değişiklik yapılmasına dair 22.04.2010 tarih ve 2010/393 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki toplam 12 ilden (Ardahan, Ağrı, Artvin, Gaziantep, Hakkâri, Hatay, Iğdır, Kilis, Mardin, Şanlıurfa, Van, Şırnak) Irak, Gürcistan, İran, Suriye ve Nahcivan, ile sınır ticareti yapılabileceğine karar verilmiştir (BK Kararı, 2008/14451).

Sınır ticaretine yönelik bir diğer önemli bir kararda 2009/7 Sayılı Tebliğ'in 15. Maddesidir. Bu maddeye göre; "Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Kararın Uygulanmasına İlişkin, ihracı ve ithali ilgili mevzuatla yasaklanmış ve ithali belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış maddeler, ticaret politikası önlemleri kapsamındaki kota, korunma, dumping ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler ile 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silâh, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun kapsamında kontrole tabi ürünler sınır ticaretine konu edilemez. Sınır ticareti kapsamında petrol ve petrol ürünleri ticareti yapılamaz. Yerli üretimin ve imalatın korunması ile ithalatta ve iç piyasada haksız rekabetin önlenmesi kapsamında çay, şeker, fındık ve antepfıstığı, canlı hayvan, et ve

et ürünleri, süt ve süt ürünleri ile Dış Ticaret Müsteşarlığınca ithalatının durdurulması gerektiği bildirilen diğer ürünlerin ithalatına izin verilmez. Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca bazı tarım ürünleri için belirlenen ülkemizdeki hasat dönemlerinde ilgili ürünlerin sınır ticareti yoluyla ithalatına izin verilmez ve sınır ticareti kapsamında transit ticarete de izin verilmez (2009/7 Sayılı Tebliğ).

2010 yılında; 22/04/2010 tarihli Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararında Değişiklik Yapılmasına Dair Karar doğrultusunda, Ağrı, Van, Hakkari ve Iğdır illeri Gürbulak, Kapıköy ve Esendere gümrük kapılarından İran'la, Iğdır ili Dilucu gümrük kapısından Nahcivan'la, Gaziantep, Kilis, Hatay, Şanlıurfa ve Mardin illeri Karkamış, Öncüpınar, Cilvegözü, Akçakale ve Nusaybin gümrük kapılarından Suriye'yle, Şırnak ili Habur gümrük kapısından Irak'la ve Ardahan ve Artvin illeri Türkgözü ve Sarp gümrük kapılarından Gürcistan'la sınır ticareti yapmaya yetkili kılınmıştır. (BK Kararı, 2010/393).

2016 yılında Bakanlar Kurulu'nun 2016/8478 sayılı kararı ile yürürlüğe giren "Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar"ın Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle beraber sınır ticaretinde yeni düzenlemeler ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda sınır ticaretine olan ilgiyi arttırmak amacıyla söz konusu karar kapsamındaki illerde en az 2 yıldır ikamet etme şartı 1 yıla düşürülmüştür. Bir diğer önemli hususta sınır ticareti yapmada çok önemli olan sınır ticaret belgesinin geçerlilik süresinin 1 yıldan 3 yıla çıkarılması olmuştur. Ayrıca İl Değerlendirme Komisyonlarının salt çoğunlukla toplanarak oy çokluğu ile karar verebilecekleri belirtilmiştir. Bu karar kapsamında Kars'ın Nahcivan ile, Hakkari'nin Irak ve İran'la ilgili sınır kapılarından sınır ticareti yapabilecekleri belirtilmiştir. Karar kapsamında hem bölge ekonomisini canlandırmak hem de sınır ticaretine ilgiyi arttırmak için ithalat değer limitlerinde de önemli bir değişikliğe gidilmiştir. İthalat değer limitleri %50 arttırılarak sınır ticareti yapılan her ülke için 150 milyon dolara çıkarılmıştır. İthalat uygunluk belgesine sahip ve sınır ticaret belgesi de olan esnaf ve tacirler içinde önemli bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile eskiden her ay eşya alım için 50 bin dolar olan tavan fiyat 75 bin dolara yükseltilmiştir. Ayrıca bu esnaf ve tacirlere verilen İthalat uygunluk belgesinin 45 gün olan geçerlilik süresi 90 güne çıkarılmıştır. Burada tek amaç esnaf ve tacirlere kolaylık sağlamak değildir. Aynı zamanda Valilikler'in ve İl Değerlendirme Komisyonları'nın da iş yükünü hafifletmek amaçlanmıştır (Ünlü, 2019: 57).

1.10 DÜNYA GENELİNDE BAZI SINIR TİCARETİ UYGULAMALARI

Dünya genelinde bir çok ülke sınır komşularıyla sınır ticareti yapmaktadır. Bazı ülkeler yılın belli dönemlerinde bu ticarete izin verirken bazı ülkeler ise sürekli izin verir.

1.10.1 Asya Kıtasında Sınır Ticaret Uygulamaları

Dünya genelinde sınır ticareti ile ilgili yapılan ilk çalışma ilk çalışma Womack (1994) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Çin ile Vietnam arasındaki sınır ticareti ele alınmıştır . Vietnam ile Çin arasında ki sınır ticareti 1965 yılında başlamıştır. 1992-1993 yıllarında çok yükselmiş ardından Womack'ın bu dönemi ele alan çalışmasıyla sınır ticaretine olan ilgi oldukça artmıştır. Çin'deki bir diğer sınır ticareti Rusya ile yapılmaktadır. Bu ticaret Çin'in kereste ihtiyacının artmasıyla başlamış ve dönemsel ihtiyaçlara göre dalgalanmaların olduğu bir ticarettir (Womack, 1994: 18).

1.10.2 Afrika Kıtasında Sınır Ticaret Uygulamaları

Afrika'da en önemli ekonomik sorun kayıt dışı ekonomidir. Kayıt dışı sektörün Afrika'da resmi gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) yüzde 43'ünü temsil ettiği tahmin ediliyor, bu neredeyse resmi sektöre eşdeğerdir. Bu olgu, yoksul hanelere kısa vadeli çözümler sağlayabilirken, uzun vadede, Afrika ülkelerinin ekonomik kalkınmasına ciddi şekilde zarar veriyor (Lesser ve Leeman, 2009: 42).

Afrika kıtasında da bazı ülkelerde sınır ticaretinin yapıldığı bilinmektedir. Kamerun, Çad, Orta Afrika Nijerya ve Nijer arasında sınır ticareti yapılmaktadır. Bu ülkelerde bazı el sanatları ürünleri ile tahıl ürünlerinin sınır ticaretinde kullanılmaktadır. Ancak yeterli veri olmadığı için bu ticaretin hacmi konusunda bilgiler oldukça azdır. Afrika kıtasında bir diğer sınır ticareti örneği Mısır ile Sudan arasında görülür. Mısır'da sınır ticareti yapabilmemiz için özel olarak düzenlenen ve bir kişinin yılda en fazla üç defa alabildiği sınır ticaret kartınının olması gerekir. Bu kartın ise belli bir limiti vardır ve o limit aşılmaz. Afrika'da bir diğer dikkat çeken uygulama Myanmar'ın açık kapı uygulamasıdır. Myanmar'da 1988'de askeri hükümet kurulduğunda, RKY(Resmi Kurum Yardımları) sonlandırılmış, bazı batılı ülkeler hükümetlerine ekonomik yaptırımlar uygulamıştır. Bu, Myanmar'ı komşularıyla ticaret faaliyetlerini

geliştirmeye yöneltti. Bu nedenle, SLORC/SPDC'nin açık kapı politikası Myanmar'ın ticaretinin coğrafi yapısını büyük ölçüde değiştirdi. Çin ve Tayland gibi komşu ülkelerle ticari ilişkiler gelişmiştir. (Kudo, 2016: 17).

1.10.3 Avrupa Kıtasında Sınır Ticaret Uygulamaları

AB üye ülkelerindeki sınır etkisini tahmin etmek için ilk çalışma Shang-jin Wei tarafından 1996 yılında yapılmıştır. Avrupa'da İsveç, Norveç, Finlandiya ve Rusya Federasyonu sınır ticareti yapan ülkelerdir. Finlandiya ; Rusya, İsveç ve Norveç ile sınır ticareti yapmaktadır. Finlandiya' sınır ticaretinde sanayi kullanımı için ithal edilecek her türlü malzeme gümrük vergisinden muaf tutulmaktadır. Ayrıca ülkenin belli bölgelerinde altı ayda bir bazı tarım ürünleri ile pipo alımı belli ağırlıkları aşmamak koşuluyla gümrük vergilerinden muaf tutulmaktadır (Wei, 1996: 18).

Norveç'te İsveç ve Finlandiya ile sınır ticareti yapmaktadır. Bu ülkede genel olarak çiftçilik ve ormancılık ile ilgilenen sınır bölgesinde ki köylüler aynı işi yapan komşu ülke vatandaşları ile tahıl, gübre, kereste vb. ürünler gümrük vergilerine tabi olmadan alınıp satılabiliyor. Ayrıca bu alanlarda kullanılan bazı makine ve teçhizatlar ödünç alınıp verilebiliyor (Tekin, 1994: 65).

1.10.4 ABD Kıtasındaki Sınır Ticaret Uygulamaları

Bu kıtada ise en çok ABD ve Kanada arasında sınır ticaret antlaşmaları bulunur. Bunun en önemli sebebi iki ülke arasında uzun bir kara sınırının olmasıdır. Burada ki sınır ticaretinin ise temel amacı taşıma maliyetlerini minimuma indirmektir. Kanada ABD'nin en çok ticaret yaptığı ülkedir. Amerika kıtasında dikkat çeken bir diğer sınır ticareti faaliyeti ABD-Meksika arasındadır. Bu sınır ticareti dünya üzerinde en gelişmiş sınır ticareti uygulamalarından bazılarını içermektedir. Bunun yanında göçmen krizlerinin de en çok yaşandığı sınır hatlarından biridir. ABD-Meksika sınır hattı boyunca banliyöler kurulmuştur. Banliyö; bir kentin, şehir merkezlerinden uzak, daha çok il veya ilçe sınırına yakın dış bölgelerine verilen isimdir. Türkçe bu sözcüklere karşılık olarak yörekent ve dolaylık sözcükleri oluşturulmuştur (vikipedi, 2021). Yasal olarak banliyö "özel bir göçmen"dir. ABD'de yasal ikamet statüsü verilir ancak yabancı bitişik bir bölgede ikamet eder ve düzenli olarak ABD'ye iş için giriş çıkış yapar. Sınırı geçerken banliyönün bir yabancı kayıt makbuz kartı (veya yeşil kart), göçmen vizesi ve pasaportu bulunmalıdır. Ancak yalnızca ikamet statüsü beyan

eder. Kimlik kartı, sınır geçişini bir banliyö olarak belirlemeye yarar ve periyodik olarak yenilenmelidir. Göçmen statüsünün aksine banliyö geçicidir. ABD’de banliyö olarak çalışabilme yeteneği işçiye bağlıdır. Art arda altı ay işsiz kalan banliyö yasal statüsünü kaybeder. Bu uygulamanın sınır ticareti olarak kabul edilmesinin nedeni ticari bir amaç olması ve sınırı geçen kişilerin o ülkede belirli bir süre kalmasıdır (Cobb vd., 2015: 8).

ABD-Meksika sınır hattında bir diğer dikkat çeken uygulama ise maquiladora endüstrisidir. Bu uygulama ile banliyölerde fabrikalar kuruluyor ve bu fabrikalara hammadde sağlanırken gümrük vergisi ödenmiyor. Bu fabrikalar hem reel gelire hem de istihdama çok önemli katkı sağlamaktadır (Adkinson ve Zimmerman 2004: 77-89). Bu ticareti arttıran bir neden de Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması’dır (NAFTA). Bu antlaşmadan sonra Meksika ABD’nin en çok ticaret yaptığı Kanada’dan sonra ikinci ülke konumuna gelmiştir (Roberto vd. 2015: 9).

2. BÖLÜM

2. ŞIRNAK'IN EKONOMİK YAPISI VE SINIR TİCARETİ

Bu bölümde öncelikle Şırnak'ın ekonomik yapısının nasıl olduğu, bu yapının nelerden oluştuğu belirtilerek, geçmişten bugüne kadar legal ve illegal sınır ticaretinin Şırnak ekonomisi için ne gibi etkileri olduğu üzerinde durulmuştur.

2.1 ŞIRNAK'IN EKONOMİK YAPISI

Şırnak'ın ekonomisi kırsal kesimlerinde ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayanırken kentlerde küçük esnaflık ve ticaret öne çıkmaktadır. Kırsal kesimlerde yaylacılık yöntemiyle küçükbaş hayvan beslenerek süt, peynir, yağ, et, yün, tiftik gibi hayvansal ürünler elde edilir. Küçükbaş hayvancılık yanında arıcılık da ilin ekonomisinde gelişim göstermektedir. Özellikle Beytüşşebap ilçesi sınırlarında bulunan Faraşın yaylasında üretilen ballar ülke genelinde marka olma yolunda ilerlemektedir (Şırnak TSO, 2021)

Silopi ilçesinde bulunan Habur sınır kapısı Türkiye ile Irak arasında yapılan ticaretin geçiş noktası konumundadır. Irak ile yapılan sınır ticareti ilin ekonomisinde önemli bir yere sahiptir özellikle 1994-2000 yılları arasında motorin ithalatına getirilen kolaylıkla kamyonculuk ile taşıma faaliyeti gelişme göstermiştir. Dicle nehri üzerinde yer alan çeşitli büyüklükteki kum ocakları faaliyet göstermektedir (Cizre TSO, 2021).

Şırnak'ın da içinde bulunduğu TRC3 bölgesinde işgücüne katılım oranı yüzde 43,5 istihdam oranı yüzde 30 ve işsizlik oranı yüzde 30,9 olarak hesaplanmıştır (TUİK, 2021). İstatistiklere göre Şırnak ilinde işgücüne katılım oranının son derece düşük olmasına

rağmen işsizlik oranının çok yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. İllerin bir diğer ekonomik göstergesi de kişi başına düşen GSYH'dır. Aşağıdaki tabloda TÜİK verilerine göre Şırnak ve Türkiye geneli kişi başına düşen GSYH gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Şırnak ve Türkiye Geneli Kişi Başına Düşen GSYH

YILLAR	Şırnak Kişi başına GSYH (\$)	Türkiye Geneli Kişi başına GSYH (\$)
2004	2.716	6.021
2005	3.221	7.376
2006	3.496	7.971
2007	4.311	9.735
2008	4.785	11.018
2009	4.119	9.044
2010	4.758	10.629
2011	4.956	11.289
2012	5.347	11.675
2013	6.105	12.582
2014	6.011	12.178
2015	5.267	11.085
2016	4.983	10.964
2017	5.478	10.696
2018	4.939	9.792
2019	4.804	9.213

Kaynak: TÜİK, 2021

Tabloda görüldüğü üzere Şırnak 2019 yılında cari fiyatlarıyla 4 milyar 804 milyon dolar gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) elde etmiştir. Bu miktar ile TRC3 bölgesinde Mardin'in ardından ikinci il olurken Türkiye genelinde kırk dokuzuncu il olmuştur. Yıllar itibari ile belli bir artış gözlenememiş ve bu da ilin kırılgan bir ekonomik yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Sektörlere göre ise yaklaşık olarak sırasıyla kamu sektörü 5 milyar TL, hizmetler sektörü 4 milyar TL, tarım orman sektörü 1 milyar TL, inşaat 647 milyon TL, sanayi 609 milyon TL, mesleki idari/destek hizmetleri 316 milyon TL, imalat ise 164 milyon TL tutarında gerçekleşmiştir. Zincirlenmiş hacim endeksine göre Şırnak'ın ülke ekonomisine katkısı yüzde 0,02 olmuştur

Şırnak'ta firmaların önemli bir kısmı KOBİ'lerden oluşmaktadır. Şırnak genelinde sadece 128 anonim şirket faaliyet göstermektedir. Bu sayı 537 bin nüfusu olan bir il için oldukça düşüktür. Aşağıda ki tablo da Şırnak'ın il olduğu 1990 yılından itibaren kurulmuş faal ve kapanmış firmaların şirket türlerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Şırnak'ta faal ve kapanmış firmaların şirket türlerine göre dağılımı

ŞİRKET TÜRÜ	FAAL	TERK	TOPLAM
ANAONİM ŞİRKET	128	152	280
LİMİTED ŞİRKET	2.637	1868	4505
GERÇEK KİŞİ	8.636	34687	43323
ADİ ORTAKLIK	43	214	257
KOLLEKTİF ŞİRKET	0	9	9
ADİ KOMANDİT ŞİRKET	0	4	4
KOOPERATİF	106	58	164
İŞ ORTAKLIĞI	17	15	32
BANKA ŞUBELERİ	23	11	34
DİĞER	369	139	508
TOPLAM	11.959	37.157	49.116

KAYNAK: Şırnak TSO, Cizre TSO

2..1.1 Tarım ve Hayvancılık

Şırnak'ın yüzölçümü 7 milyon 78 bin dekadır. Toplam tarım alanı ise 1 milyon 67 bin dekadır. Bu toplam alanın %15'ine denk gelmektedir. Ayrıca 3 milyon 146 bin 560 dekarlık mera alanına da sahiptir. Sulanabilen tarım arazisi ise 300 bin dekadır. Bu toplam tarım alanını yaklaşık %28,1'idir. Şırnak'ta kuru tarım arazisi alanı sulu tarım arazisi alanından yaklaşık 3 kat daha geniştir fakat sulu tarım arazilerinin dekar başına alınan verim kuru tarım alanlarından daha fazla olmaktadır. Aşağıda ki tabloda Şırnak'ta ki TÜİK verilerinden derlenen tarım faaliyetleri hakkında genel bilgiler gösterilmiştir.

Tablo 2.3. Şırnak tarım verileri

ŞIRNAK	Bitkisel üretim değeri (bin TL)	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarı (ton)	Toplam işlenen tarım alanı (hektar)	Örtü altı sebze ve meyve üretim miktarı (ton)
2004	142.850	260.374	108.951	54
2005	100.431	207.636	104.154	54
2006	91.233	184.512	74.883	43
2007	116.909	310.769	103.794	2
2008	65.301	229.943	98.687	3
2009	200.220	342.641	115.219	
2010	160.185	376.977	102.201	
2011	174.435	317.378	99.018	
2012	169.652	301.483	93.487	
2013	240.545	410.379	99.327	
2014	258.478	370.564	98.140	
2015	240.434	330.274	92.168	
2016	227.096	301.382	75.553	
2017	291.992	377.652	102.880	
2018	309.982	356.161	102.052	
2019	356.993	302.582	102.931	
2020	697.808	365.954	101.827	

Kaynak: TÜİK,2021

Tablodan da anlaşılacağı gibi Şırnak'ta işlenen tarım alanlarında yıllar itibariyle ciddi bir fark olmamasına rağmen tarımdan elde edilen gelirden ciddi bir artış gözlenmektedir. Ayrıca seracılık faaliyetlerinde 2008 yılından 2020 yılına kadar bir girişim olmadığı gözlenmektedir. 2021 yılında Şırnak Valiliğinin desteği ile Hilal beldesinde seracılık girişimleri başlamıştır Şırnak Tarım İl Müdürlüğü, 2021).

Şırnak'ta Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) kayıtlı beş bin çiftçi bulunmaktadır. Bu çiftçiler çoğunlukla tahıl ürünleri ile ilgilenmektedir. Şırnak'ta tahıl ürünleri türünde ağırlıklı olarak dane mısır, buğday ve arpa üretimi yapılmakta tarımsal ürünler arasında en yaygın olarak tahıl ürünleri üretilmektedir. Aşağıdaki tabloda bu ürünlerin 2020 yılı üretim miktarları Türkiye geneli üretim miktarları ile karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 2.4. 2020 yılında Şırnak'ta üretilen bazı tahıl ürünlerin Türkiye'nin toplam üretiminde ki payı

Ürün Adı	Türkiye Toplam Üretim	Şırnak Üretimi	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Buğday	20.500.000	152.711	%0,74
Arpa	8.300.000	59.097	%0,71
Mısır	6.500.000	15.463	%0,24
Mercimek (Kırmızı)	328.418	22.396	%6,82
Yer Fıstığı	215.927	24.946	%11,55

Kaynak: TÜİK, 2021

Şırnak'ta meyve olarak çoğunlukla; üzüm, elma, ceviz, armut ve nar yetiştirilir. Aşağıdaki tabloda bu ürünlerin 2020 yılı üretim miktarları Türkiye geneli üretim miktarları ile karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 2.5. 2020 yılı Şırnak'ta Üretilen meyvelerin Türkiye'nin toplam üretiminde ki payı

Ürün	Türkiye Toplam Üretimi	Şırnak Üretimi	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Üzüm	4.208.908	15.750	%0.37
Elma	4.3000.486	823	%0.02
Ceviz	286.706	599	%0.21
Armut	545.569	577	%0.11
Nar	600.021	436	%0.07
Toplam	23.585.768	19.177	%0.08

Kaynak: TÜİK, 2021

Şırnak'ta Sebze olarak çoğunlukla ; karpuz, kavun, domates, salatalık ve patlıcan üretilmektedir. Aşağıdaki tabloda bu ürünlerin 2020 yılı üretim miktarları Türkiye geneli üretim miktarları ile karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 2.6. 2020 yılı Şırnak'ta üretilen sebzelerin Türkiye'nin Toplam üretimindeki payı

Ürün	Türkiye Toplam Üretimi (Ton)	Şırnak Üretimi(Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Karpuz	3.491.554	3.346	%0.10
Kavun	1.724.856	2.433	%0.14
Domates	13.204.015	2.108	%0.02
Salatalık	1.886.239	629	%0.03
Patlıcan	835.422	336	%0.04
Toplam Üretim	31.177.124	9.669	%0.03

Kaynak: TÜİK, 2021

Şırnak'ta son yıllarda güvenlik sorunların azaltılmasıyla beraber hayvancılıkta önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle yaylacılık faaliyetlerin artmasıyla beraber küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde önemli girişimler olmuştur. Kışın Özellikle Cizre, Silopi, İdil ve Şırnak Merkez de ağıllarda beslenen hayvanlar baharın gelişiyle beraber Beytüşşebap'ın Faraşın yaylasına götürülür. Burada ki geniş meralar koyun yetiştiriciliği için çok önemli alanlardır. Aşağıda ki tabloda büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısındaki değişimler yıllar itibariyle gösterilmiştir.

Tablo 2.7. Büyükbaş ve Küçükbaş hayvan sayıları

ŞIRNAK	Büyükbaş hayvan sayısı (baş)	Küçükbaş hayvan sayısı (baş)
2004	28.461	283.648
2005	30.343	326.481
2006	32.873	369.849
2007	34.512	415.752
2008	32.628	357.754
2009	33.250	360.764
2010	32.135	416.341
2011	34.435	475.553
2012	35.588	440.189
2013	34.771	516.534
2014	35.564	602.187
2015	34.383	610.375
2016	33.522	550.740
2017	53.188	1.037.065
2018	71.120	1.138.629
2019	92.657	1.196.936
2020	88.055	1.372.743

Kaynak: TÜİK, 2021

Tabloda ki verilerde görüldüğü üzere küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde 2016 yılından sonra çok ciddi bir artış olduğu görülüyor. Bu artışın en büyük sebebi 2016 yılında ki yasaklarda şehir merkezlerinden kırsala göç eden nüfusun hayvancılığa yönelmesi ve güvenlik sorunlarının çözülmesiyle beraber göçerliğe dönen vatandaşların yüksek kesimlerde hayvan yetiştiriciliğine başlanması olarak gösterilebilir.

Şehrin önemli hayvancılık faaliyetinden biri de arıcılıktır. 2020 yılı itibariyle Şırnak genelinde 79.496 adet arı kovanı bulunmaktadır. Arıcılık faaliyetleri çoğunlukla Beytüşşebap ilçesinde ki yaylalarda yürütülmektedir (Şırnak Tarım İl Müdürlüğü, 2021). Şırnak'ta tarıma dayalı sanayi işletme sayısı oldukça azdır. İl genelindeki tarıma dayalı işletmeler çoğunlukla tahıla dayalı unlu mamul ve ekmek yapım işletmeleridir. Aşağıdaki tabloda Şırnak'ta faaliyet gösteren tarıma dayalı sanayi işletmeleri gösterilmiştir.

Tablo 2.8. Şırnak'ta faaliyet gösteren tarıma dayalı sanayi işletmeleri

İşletme Türü	İşletme Sayısı
Sebze-Meyve-işleme Paketleme	3
Fermente ve salamura ürün üretimi	3
Pastacılık Ürünleri Üretimi	33
Bisküvi, Çikolata, Kakaolu ve Benzeri Ürünler	3
Un Üretimi	3
Unlu mamuller üretimi	20
Ekmek ve ekmek çeşitleri üretimi	30
Yumurta Paketleme	2
Hazır Yemek, Tabldot Yemek	25
Kuruyemiş ve Çerezler	1
Alkolsüz İçecekler	1
Alkollü İçecekler	1
Bal, polen, arı sütü ve temel petek üretimi ve ambalajlama	4
Yem	14
Toplam	143

Kaynak: Şırnak Tarım İl Müdürlüğü, 2021

2.1.2 Madencilik

Şırnak'ta madencilik, tarım ve hayvancılıktan sonra olarak halkın geçim kaynakları arasında yer alan sektörlerden biridir. Madencilik sektörünün gelişme potansiyeli bulunmaktadır. Şırnak merkez ve Silopi ilçeleri sınırları içerisinde asfaltit maden işletmeleri kurulmuş olup madencilik, sınır ticaretine ek olarak ilde öne çıkan bir sektördür. Asfaltit yanında Uludere ilçesi yakınlarında düşük rezervli fosfat (P) yatakları bulunurken merkez ilçe sınırlarında yer alan Çakırsöğüt köyü ve Balveren beldesinde çimento yapımında kullanılacak kireçtaşı yatakları bulunmaktadır. Merkez ilçe Toptepe köyü ile Cizre ilçesi Cudi mahallesinde ise çimento yapımında kullanılan kil rezervleri bulunmaktadır (MTA, 2021).

Türkiye'de asfaltit maden yataklarının büyük kısmı Şırnak ve çevresinde bulunmaktadır. Şırnak'ta yer alan 63 maden sahasından 14'ü rödovans kirala yöntemiyle özel sektöre devredilmiştir. İlde faaliyet gösteren 36 firma, yaklaşık %60 kapasiteyle üretim yapmaktadırlar (Öcal, vd., 2010: 12).

2.1.3 Turizm

Şırnak, son yıllarda GAP Bölgesine düzenlenen kültür ve inanç turizmi sayesinde tarihi ve kültürel değerlerinin tanıtımı ve turizme kazandırılması için yol haritası hazırlama çabalarını başlatmıştır. Şırnak'ın, Dicle nehri havzasında ve Mezopotamya ovasının kenarında kurulmuş olması, Nuh Peygamberin tufan olayından sonra ilk yerleşim yerinin burada yer aldığına inanılması, tarihi devirler süresince farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması ve hem dağlık hem de plato ve ovalardan oluşan bir toprak yapısını barındırması nedeniyle kültür-inanç turizmi ile doğa turizmi alanlarında önemli bir potansiyele sahiptir. Şırnak ili içerisindeki yerleşimlerin M.Ö. 7000 yılına kadar eskiye dayandığı bilgisi mevcuttur (Şırnak Valiliği, 2021). Şırnak ilinde tarihi ve kültürel önemi haiz 9 idari yapı, 28 kültürel yapı, 4 askeri yapı, 31 dinsel yapı, 13 sivil mimari yapısı, 33 kent/kale kalıntısı Kültür ve Turizm Bakanlığınca tescillenmiştir. Dolayısıyla tarihi ve kültürel açıdan önemli değere sahip eserleri bünyesinde barındırmaktadır. Şırnak merkezde tarihi Mehmet Ağa Kasrı, Kasrik beldesinde Han Mahmut Köprüsü, İdil'de Meryem Ana Kilisesi ve Hendek Harabeleri, Cizre'de tarihi şehir içindeki kale, medrese ve Ulucami bunlardan bazılarıdır. Silopi ilçesi Yeşiltepe Mahallesiinde yer alan höyük ile Güçlükonak ilçesinin Damlarca Köyünde yer alan eski yerleşim yeri Finik Kalesi Kültür ve Turizm Bakanlığınca birinci derece arkeolojik sit alanı olarak tescillenmiştir (Şırnak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2021).

Güçlükonak ilçesi sınırlarında ise jeotermal enerji kaynağı bulunmakta olup 2 lt/sn debiye sahiptir. Bu kaynak termal turizm amacıyla kullanılmaktadır. İlde bulunun bir diğer jeotermal kaynak ise Beytüşşebap ilçesi yakınlarında yer almakta olup kaynağın termal turizm amacıyla kullanılabilmesi için Ajans desteği, ilçe kaymakamlığı ve il özel idaresinin girişimiyle konaklama tesisi yapılmaktadır (MTA, 2021).

2.1.4 Sanayi

Şırnak'ta sanayi işletmelerinin %90'ından fazlası mikro ve küçük işletmelerden oluşmaktadır. Orta büyüklükteki işletmelerin sayısı toplam içinde yaklaşık % 6 olup büyük işletmelerin sayısı ise % 2'den daha azdır. Sanayi sektöründe faaliyet gösteren bu firmaların çoğu da imalathane tarzındadır. Fabrikasyon usulü ile çalışan firma sayısı çok azdır. Son yıllarda tekstile olan ilginin artmasıyla bu yönde ciddi atılımlar yapılmıştır. Şırnak Ticaret sanayi odasına kayıtlı 3 anonim şirket ile 24 limited şirket bu alanda hizmet vermektedir. Ayrıca Şırnak merkez ve Silopi'de açılacak olan tekstil kent projesi ile bu sektöre ciddi

yatırımlar olacaktır. Şırnak'taki sanayi işletmelerinin %23,8'i metalik olmayan mineral ürünler sektöründe, %21,15'i gıda ürünleri sektöründe, %13,46'sı diğer madencilik ve taş ocağı sektöründe faaliyet yürütmektedir (Şırnak TSO, 2021).

Şırnak'ta 2 adet organize sanayi bölgesi faaliyet göstermektedir. Organize sanayi bölgelerinin yüz ölçümleri, barındırdıkları sanayi parsel sayısı, bu parsellerin yatırımcıya tahsis durumu ve faaliyette olan parsel bilgileri aşağıdaki tabloda yazılmıştır.

Tablo 2.9. Organize sanayi Bölgeleri'nin (OSB) parsel yapısı

	Şırnak OSB (SİCİL NO: 67)	Cizre OSB (Sicil No: 116)
OSB Alanı (ha)	76	82
Toplam Sanayi Parsel Sayısı	17	58
Tahsis Edilen Sanayi Parsel Sayısı	4	40
Tahsis Edilebilecek Boş Sanayi Parsel Sayısı	13	18
İnşaat Halindeki Firma Parsel Sayısı	3	14
Diğer Parseller	0	8
Üretimdeki Firma Parsel Sayısı	1	18

Kaynak: DİKA, 2020

Şırnak'ta 3 adet sanayi sitesi faaliyet göstermektedir. Bunlardan ikisi Cizre ilçesinde yer almaktadır. Sanayi sitelerinin barındırdığı işyeri sayısı ve bunların doluluk oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.10. Sanayi sitelerinin doluluk oranı

Sanayi Sitesi Adı	İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri	Doluluk Oranı
Şırnak 73 SS	100	55	45	55
Cizre(1.Kısım)	100	52	48	52
Cizre(2.Kısım)	48	28	20	58
Toplam	248	135	113	55

Kaynak: DİKA, 2020

Sanayi sektörünün önemli bir gelişmişlik göstergesi de sanayi alanında yapılan girişim sayılarıdır. Aşağıda ki tabloda Şırnak ve Türkiye geneli yapılan girişim sayıları gösterilmiştir.

Tablo 2.11. Şırnak'ta Yapılan sanayi girişim sayıları

YILLAR	Şırnak Toplam girişim sayısı	Türkiye Geneli Toplam Girişim Sayısı
2009	8.324	3.266.911
2010	7.709	3.287.412
2011	6.458	3.309.859
2012	6.595	3.362.086
2013	6.670	3.397.724
2014	6.866	3.434.912
2015	6.922	3.498.586
2016	7.178	3.608.470
2017	8.382	3.696.004
2018	9.207	3.845.951
2019	8.869	3.954.698

Kaynak: TÜİK, 2021

Tabloda görüldüğü üzere Şırnak girişim sayıları oldukça düşüktür. Bu da Şırnak'ta sanayinin neden gelişemediğinin önemli bir göstergesidir. Girişim sayılarının az olmasında en önemli etken sanayi altyapısının çok kötü durumda olmasıdır. Son yıllarda görülen en önemli sanayi girişimi ise Şırnak merkez ve Silopi ilçesinde tekstil alanında olmuştur. İki yerde de tekstil atölyeleri açılmıştır. Silopi Havzasında yetiştirilen pamuğun bu alanlarda kullanılması düşünülmektedir.

2.2 ŞIRNAK'TA SINIR TİCARETİ

Şırnak'ta resmi olarak sınır ticareti 31.01.1996 yılında başlamıştır. Şırnak'ta 1997 yılından itibaren Sınır ticareti kapsamında sınır ticareti uygunluk belgeleri verilmeye başlanmıştır. 2008 yılı sonuna kadar İl Ticaret Müdürlüğü tarafından verilen bu belgeler 2009 yılı başından itibaren Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası tarafından verilmektedir. Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası tarafından verilen son belge 12.12.2012 tarihlidir. O tarihten itibaren düzenlenmiş bir belge bulunmamaktadır. Bugüne kadar Şırnak genelinde 798'i İl Ticaret Müdürlüğü 15'i Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası tarafından düzenlenmiş olan toplamda 813 adet sınır ticareti uygunluk belgesi bulunmaktadır. 2009 yılına kadar olan belgelerin geçerliliği 3 ay iken 2009 yılı ve sonrasında düzenlenen belgelerin geçerliliği 1 yıldır (Şırnak TSO, 2021).

İlk yıllarda sınır ticaretinde belli bir yoğunluk yaşanmıştır. Bu yoğunluğun en önemli sebebi Irak'ta üretilen akaryakıtın sınır ticareti kapsamına alınmış olmasıdır. Ancak akaryakıt alımının sınır ticareti kapsamından çıkarılmasıyla beraber bu yoğunluk azalmış ve 2012 yılında tamamen bitmiştir. O dönem ki yoğunluğu ve süreci Özgen şöyle anlatıyor; (2011: 7)

1989-1995 arasında bölgede taşıyıcı sayısı 50.000'e yaklaşırken, 1995-2002 arasında bu rakam 63.000 olmuştur. Bu tankerlerden 8 tonluk olanların, mazot ve petrol türevini taşıırken kendilerine ve ailesinin 'ihtiyaçlarına binaen' 500 litre, 4 tonluk olanların da 400 litre mazotu getirebilecekleri karara bağlanmıştır. Tankerlere önce sadece Silopi için izin verilmiş; plakaları buna uygun olarak yapılmış; sonra diğer ilçeler (özellikle de Cizre ardından Şırnak ve İdil) itiraz edince onlara da belirli numaralı plakalarla mazot 'ticareti' izni verilmiştir (A'dan J'ye kadar Silopi, K'dan Y'ye kadar Cizre, kalan 'yabancı'. Her harfte 250 kamyon var, Y harfinde 12-13.000 kamyon kayıtlı). Bu işi düzenleyen kısmın yükünü azaltmak için, Şırnak Valiliği, belli plakaların belli günlerde çıkışlarını düzene almış; 1994'e gelindiğinde de bir vakıf kurarak

(ŞİRGEV- Şırnak İli Geliştirme Vakfı) her geçişten bu Vakıfa yardım olarak bir miktar para (dolar bazında) kesilmeye başlanmıştır.

Şırnak ve Zaxo arasında çok önemli ticaret potansiyeli olmasına rağmen Şırnak'ta sınır ticareti hiçbir zaman istenilen düzeye ulaşamamıştır. Bunun en önemli sebebi gerekli yasal düzenlemelerin tam olarak yapılamamasıdır. Şırnak Ticaret Odası ve yerel firmaların onca girişimine rağmen yasal düzenlemeler için gerekli adımlar bir türlü atılamamaktadır. Özellikle petrol için çok sayıda girişim yapılmıştır. Ancak petrol ithalatın enerji ve tabii kaynaklar bakanlığın özel iznine tabi olması ve bu izni almanın hem zor hem karmaşık olması tüm bu girişimleri başarısız kılmıştır. Şırnak'ta petrolün kapsama alınamaması diğer girişimlerinde azalmasına neden olmuştur. Son yıllarda ise neredeyse sınır ticaretinden haberdar olan firma kalmamıştır. Oysa hem gerek 1996-2002 döneminde ki legal ticaret ve cumhuriyetin ilk yıllarından beri sürdürülen illegal sınır ticareti deneyimleri Şırnak'ta çok büyük bir sınır ticaretinin olduğunu gösteriyor.

2.2.1. Şırnak'ta Sınır Ticaretine Konu Olan Mallar

Türkiye'de yürürlükte olan sınır ticareti uygulamalarına göre bir ürünün sınır ticaretine konu olabilmesi için ilgili bölgede üretiliyor olması gerekir. Sınır ticaretinde yoğunluğun yaşandığı 2000 yılından önceki dönemde ise Habur gümrük kapısından çok sayıda ürünün ticareti yapılmıştır. Özellikle Irak tarafından petrol ve petrol ürünlerinin ithalatı çok rağbet görmüştür. Türkiye tarafından da tahıl ürünlerinden beyaz eşyaya kadar bir çok ürünün ticareti yapılmıştır. Ancak getirilen kısıtlamalar la bu ticaret yok edilmiştir. Mevcut gümrük mevzuatına göre Şırnak'ta üretilen hiçbir ürün sınır ticareti yapılan ürünler içerisine alınamamaktadır. Şırnak Habur sınır kapısı üzerinden sınır ticaretine izin verilen tek ürün Irak'ta yetişen hurmadır ve bu ticarete de sadece beş tona kadar izin verilmektedir. Bu durum firmaları bu ticareti yapmaktan uzaklaştıran en büyük nedendir. Tüm bu sebeplerden dolayı Şırnak'ta aktif olarak sınır ticareti yapan firma bulunmamaktadır. Sınır ticareti yapan son firmada 2012 yılında faaliyetine son vermiştir (Şırnak TSO, 2021). Halbuki Şırnak tarım ve il müdürlüğünün verilerine göre Şırnak'ta üretilen ve ihtiyaç fazlası veren ürünler bulunmaktadır. Bunların sınır ticareti kapsamına alınması bölge halkı için çok önemli bir gelişme olacaktır. Aşağıda ki 2 tabloda bu ihtiyaç fazlası üretilen ürünler gösterilmiştir.

Tablo 2.12. Şırnak'ta üretilip sınır ticaretine dahil edilebilecek tarım ürünleri

Ürün	Ekilen Alan (dekar)	Üretim Miktarı(Ton)
Pamuk	27.391	27.311
Yer Fıstığı	63.750	24.946
Buğday	102.870	152.711
Mercimek(Kırmızı)	28.874	22.396

Kaynak: Şırnak Tarım İl Müdürlüğü, 2021

Şırnak'ta üretilip sınır ticareti kapsamına alınabilecek tek hayvansal ürün baldır. Çünkü bal dışında iç Pazar fazlası veren hayvansal ürün yoktur. Aşağıda ki tablo da bal üretim kapasitesi ve bal ile ilgilenen toplam çiftçi ve firmaların verileri verilmiştir.

Tablo 2.13. Şırnak'ta üretilen bala ait veriler

Kovan Sayısı	79.496
Ortalama Üretim Miktarı	750 ton
Bal ile uğraşan çiftçi sayısı	1015
Bal ile ilgilenen Firma Sayısı	4

Kaynak: Şırnak Arıcılar Birliği, 2021

2.2.2. Şırnak'ta İlegal Sınır Ticareti

Kaçakçılığın üzerinde uzlaşmış bir tanımını yapmak oldukça zordur. Hem ulusal hem de uluslararası çalışmalarda kesin bir tanım yoktur. Bunun sebebi olarak ise kaçakçılığın tanımı yapılırken bu tanım için ayrı kurumlar üzerinden açıklanmaya çalışılmasıdır. Bazı çalışmalar kaçakçılığı gümrük, vergi vb. kavramlar üzerinden ele alırken bazı çalışmalar da kaçakçılığı tarihsel, siyasal, toplumsal ve sınıfsal temeller üzerinden gitmektedir. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 'Mülki İdare Amirleri Sınır Görev Rehberi' isimli çalışmada kaçakçılık vergi esaslı bir tanım sunmaktadır. Mülki İdare Amirleri Sınır Görev Rehberi'ne göre kaçakçılık; "Vergi vermeden, düzen kullanarak yasalarca alım satımı yasak edilen nesnelere yurda sokma, yurttan çıkarma, gizlice alıp satma ve bundan bir kazanç sağlama eylemidir"(Tekin, 2014: 4).

Dünya Gümrük Örgütü'nün yaptığı tanıma göre;(2021)

- Ticari eşya sevkiyatı üzerindeki vergi, resim ve harçları ödemediği kaçınmak veya buna teşebbüs etmek,

- Ticari eşya için uygulanmakta olan yasaklama, sınırlama ve kısıtlamalardan kaçınmak veya buna teşebbüs etmek,
- Herhangi bir vergi iadesi, sübvansiyon veya ödemeyi haksız yere almak veya buna teşebbüs etmek,
- İş hayatında meşru rekabet ilke ve uygulamalarını zedeleyici haksız ticari avantaj elde etmek veya buna teşebbüs etmek amacıyla gümrüklerin uygulanmasından sorumlu olduğu kural koyucu ve düzenleyici mevzuat hükümlerinin herhangi bir şekilde ihlali olarak tanımlanmıştır.

Bir imparatorluk olan Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve yerine ulus devletlerinin kurulmasıyla beraber bir sınır sorunu ortaya çıkmıştır. Çünkü çoğu akraba olan insanlar artık ayrı devletlerin vatandaşı olmuştur. Bu da beraberinde bir illegal sınır geçişini ve illegal ticareti(kaçakçılığı) getirmiştir. Sınır ticareti devletler için illegal olsa da sınırda yaşayan yoksul halk için bir geçim kaynağıdır. Çünkü çoğu zaman sınırda yaşayan insanlar göç etmek veya sınır kaçakçılığı yapmak gibi iki kötü seçenek arasından birine karar vermek zorunda kalır (Sikder, 2005: 433).

Şırnak'ta geçmişten günümüze çeşitli illegal sınır ticareti faaliyetleri görülmüştür. Gerçekleştirilen ticaretin bölgeye etkilerini belirtmeden önce, illegal ticarete konu olan malları belirtmekte fayda vardır. Öncelikle illegal yollardan hem Habur hem de Habur dışındaki gümrüksüz bölgelerden Türkiye'ye getirilen malların başında sigara ve çay gelmektedir. Bu iki üründen sonra en çok petrol ürünleri farklı şekillerde ülkeye getirilmektedir. Bu ürünlerin bu kadar rağbet görmelerinin sebebi Türkiye'de fiyatlarının Irak'a kıyasla yüksek olmasıdır. Kaçak yollardan Türkiye'ye getirilen diğer ürünler az miktarda olmakla beraber gıda maddeleri ve giyim eşyalarıdır. Son zamanlarda ise cep telefonu, bilgisayar ve fotoğraf makineleri gibi elektronik ürünler de sınır bölgelerinden Türkiye'ye getirilmek istenmektedir ve bu ürünlere iç piyasa da ilgi oldukça artmıştır. Hem sınırdan ticaretin gerçekleştiren kesimler hem de gümrük memurlarıyla yapılan görüşmelerde bu konu gündeme gelmiştir. Ancak her iki tarafta illegal ticarete konu olan mallar arasında uyuşturucu ve türevleri gibi ürünlerin hemen hemen hiç olmadığını dile getirmiştir. Esasında bölgesel düzeyde bunu gerçekleştiren aktörlerin birbirlerini çok iyi tanıdığı da gözlemlenmiştir. Kaçak ürünleri getiren kesimler ile gümrük memurları arasında yaşanan diyaloglar taraflar arasında hangi malların ve miktarların görmezden gelineceği konusunda üstü örtülü bir uzlaşma olduğuna tanık olunmuştur. Böylelikle hem bölgesel düzeyde istihdama hem de

ailelerin geçimlerini sağlamalarına kısmı düzeyde izin verilirken, kaçak ürünler getiren aktörler de bu işin sürekliliğini sağlamak için üstü örtülü belirlenenler dışında herhangi bir diğer ürünü getirmediği görülmüştür. Bu durum kısa sürede yerel ekonominin de güçlenmesine doğrudan katkı sağlamaktadır (Sesa Enstitü, 2016: 14). Şırnak'ta kaçakçılık dönemsel olarak farklılıklar göstermiştir. Sınır bölgelerin mayınlanması ve artan teknoloji bu faaliyetlerde de çeşitli değişikliklere neden olmuştur. Örneğin mayınlanma yapılmadan önce sıkça yapılan kaçak hayvan ticareti mayınlanma sonrasında oldukça azalmıştır. Yapılan kaçakçılık faaliyetlerini genel olarak kaçak malı kimin veya neyin taşıdığına göre üç kategoriye ayırabiliriz. Bunlar; Sırtçılık, Katırcılık ve Karınca Ticareti olarak sıralanabilir.

2.2.2.1 Sırtçılık

Sırtçılık en yalın anlamıyla insanın sırtında yük taşımaktır. Diğer bir ifadeyle hamallıktır. Bölgede görülen ilk kaçakçılık yöntemi olarak bilinir. Sırtçılıkta, temel esas yükün insan sırtında sınırı geçmesidir. Sırtçılığın Kürtçe karşılığı *Piştî*'dir Bu dönemler, sınırın kendi yerli kültürünü en çok oluşturulduğu dönemlerdir: *Ber/bar* (sınır için yük), *bertil*: sınırda verilen rüşvet); *barber*: (sınır kaçakçısı) gibi terimler bu dönemde ortaya çıkıyor. Sırtçılık döneminde yapılan kaçakçılık istisnaları olsada genelde kişisel çıkar için yapılır. Kaçakçı kendi geçimi için bu faaliyeti yürütürdü. Bu dönemde yapılan ticaret sırta taşıma kapasitesiyle sınırlı olduğu için oldukça küçük miktarlar üzerinden gerçekleşmektedir (Özgen, 2011: 4).

Sırtçılık Şırnak ile Irak arasında gerçekleşen ilk illegal sınır kaçakçılığı türüdür. Genellikle sınır güvenliğinin az olduğu zamanlarda yapılan sırtçılık günümüzde sınır güvenliğinin artması termal kameralar ile görüntülerin alınması gibi nedenlerle neredeyse hiç yapılamamaktadır. Yapıldığı dönemde bu işi yapanlar; mayın izleyicileri (kılavuzlar) eşliğinde hareket etmişlerdir. Kürtçede bu rehberlere yol bilen anlamında *rêzan* denilmektedir. *Rêzanlar* aynı zamanda bu işin organizatörlüğünü de yapmaktaydılar. Irak tarafından Diyarbakır'a kadar bölgedeki hemen hemen her tüccarı tanırlardı. Sırtçıların kendi geçimlerini sağlamak dışında arttırabildikleri kaçak malları *rêzanlar* bu tüccarlara satarlardı. Sırtçılıkla beraber bazen büyük ve küçükbaş hayvan götürmekte, karşılığında dönemlere göre değişen ve sadece bir insanın taşıyabileceği kadar yükü aynı mayınlı araziden geçilerek dönülmekteydi. Yapılan gözlemler neticesinde sırtçılığın en çok Uludere tarafında yapıldığı görülmüştür. Bunun sebebi Cizre ve Silopi tarafında ki sınırın erken mayınlanmasına

karşın Uludere tarafında ki sınırın bir kısmının geç mayınlanması ve bir kısmının ise hiç mayınlanmamasıdır (Yıldırım, 2013: 144).

2.2.2.2 Katırcılık

Katırcılık, adını yükü taşıyan hayvandan alır. Bu dönemde sınıra getirilen yükler binek hayvanlarının (Katır, at, eşek vb.) sırtında sınırdan geçirilir. Katırcılık döneminin sırtçılıktan en önemli farkı taşınan yükün ebatının ve miktarının artmasıdır. Bunların yanında bu dönemde farklı aktörlerde ortaya çıkmıştır. Bu aktörlerin başında kolcular gelmektedir. Bu dönemde kullanılan bazı ölçü ve birimler sırtçılıktan katırcılığa geçişin önemli belirtileri olmuştur. Bu dönemde 18 litrelik teneke ve bidonlar ile büyük ebattaki çuvallar kullanılmıştır. Sırtçılık döneminde insan sırtında oldukça az miktarda taşınan mallar katırcılığa geçince ortalama 4 kat artmıştır. Katırcılık döneminde kaçakçılık faaliyetinde kullanılan yüke 'Bar' denilmektedir. Sırtçılık Dönemindeki *Piştî*, bu dönemde *Bar*'a dönüşmüştür. Bu dönemde değişen şey sadece yükün ismi değildir. Taşınan yükün miktarı arttıkça çeşitliliği de artmıştır. Eskiden yükte hafif pahada ağır şeyler tercih edilirken bu dönemde katırlara yüklenebilen tüm ürünler bu kapsamda taşınmaya başlanmıştır (Anık, 2019: 48).

Bu dönemde gıda ve giyim eşyaları dışına çıkılarak tarımda kullanılan aletlerinde kaçakçılığı yapılmıştır. Katırcılığın sırtçılıktan bir diğer farkıda; katırcılıkta çoğunlukla başkaları için çalışılıyor olmasıdır. Bu dönemde bazen onlarca katır aynı andan kaçakçılık faaliyetinde kullanılırdı. Çok fazla getirilen mallar bazen Siirt'e kadar götürülürdü. Siirt'te satılan bu ürünlerin parasının bir kısmıyla oradan battaniyeler alınır tekrar Zaxo'ya götürülürdü. Bu şekilde aylarca süren kaçakçılık faaliyetleri yürütülürdü. 1980 askeri darbesinin etkisiyle arttırılan sınır önlemleri katırcılığın oldukça azalmasına neden olmuştur (Demir, 2016: 66).

2.2.2.3 Karınca Ticareti

Karıncalık ya da Karınca Ticareti, sınır kapısından araçlarla geçerek çoğu zaman izin verilen kotalardan daha fazla ürünü ya da geçiş izni olmayan malları aracın gizli bölmelerine saklayarak sınırı geçme faaliyetidir. İlegal sınır ticareti faaliyetlerinin yanı sıra karıncalık faaliyetini yapanlar belli geçiş kotaları olan ucuz ürünleri getirerek de bir kazanç elde etmektedirler. Yani karıncalık tamamen illegal bir faaliyet değildir. Karıncalıkta getirilen ürünler genellikle sigara ve kaçak çaydır. Karınca Ticaretinin bir diğer karşılığı *Bavul Ticareti* olarak literatürde geçmektedir. Bavul ticareti bazı

dönemlerde *Mekik Ticareti* olarak da adlandırılmıştır. Bavul ya da mekik ticareti özellikle 1980'lerden sonra oldukça ilgi görmüştür. Bavul ticareti yolcu beraberinde getirilen eşya biçiminde gerçekleşen bir faaliyettir. Bu kaçakçılık türünde taşınan eşya miktarı oldukça azdır. Bavul ticaretinde sadece dış ülkelere eşya alınmaz aynı zaman da ülkemizden de diğer ülkelere eşya götürülür. Ülkemizden genellikle emel gıda maddeleri giyim eşyaları gibi maddeler götürülürken diğer ülkelere parfüm, alkollü içecekler ve elektronik eşyalar ülkemize getirilir. Bu ticaretin yasa dışı olan kısmı izin verilen kotaların üstündeki miktarlar içindir (Kırıcı, 2007:12).

Şırnak ve Irak tarafında Karınca ticaretinin Bavul veya Mekik ticareti olarak adlandırıldığına dair her hangi bir bulgu yoktur. Bu bölgede bu adlandırmalar kullanılmaz. Burada ki kaçakçılık faaliyeti bavul ticaretinden çok farklıdır. Burada eşyaların bavul içinde taşındığına kolay kolay rastlanmaz. Genellikle kaçak eşya araçların gizli bölmelerinde saklanmak suretiyle gümrük kapısından geçirilir. Ancak Irak tarafında Karıncalar için Kirli Turist kavramının kullanıldığı bilinmektedir. Sınır kapısından günde ortalama 1200 kişi giriş ve çıkış yapıyor. Bu sayının yaklaşık yüzde 75'ini karıncalar oluşturuyor (internettenhaber, 2020).

“Karınca Ticareti” ya da karıncalık eskiden günübirlikçi olarak gümrük kapısından geçip Irak tarafına giderek, taşıyabildikleri ve izin verilen malları alıp, Türkiye’de satmaya getirenlerin yaptıkları bir işti. Ancak günümüzde özellikle Irak’ın işgalinden sonra bu iş ticari taksiler ve küçük transit araçlar yapmaya başlamıştır. Hatta bu iş için taksi filoları oluşturanlar bile mevcuttur. Karınca ticareti tümüyle illegal bir ticaret değildir. Çünkü kişi başı belirlenen kotalar mevcuttur. Örneğin bir kişinin 20 paket sigara getirmeye hakkı vardır. Karıncalar çoğu zaman yanlarında birkaç kişi götürerek kişi başı kotalardan yararlanarak bir çok eşyayı ve malzemeyi getirip iç pazarda satarlar. Karıncaların bir diğer kaçakçılık faaliyeti de petrol ürünlerinin yasal kotalardan çok daha fazlasını getirmeleridir. Araçlarında gizli bölmeler veya yasal standartların üstünde akaryakıt deposu takarak kotaların üstünde akaryakıtı getirirler. Karıncalar günübirlik geçişler için A2 denilen bir belge almak zorundadır. Ancak buna rağmen gümrük kapısında ki yoğunluk, güvenlik ve salgın hastalık gibi nedenlerden ötürü giriş çıkışlar azaltılabiliyor kimi zaman da tamamen durabiliyor (Özgen, 2005: 15). Son olarak 2019 Aralık ayında dünyaya yayılan koronavirüs nedeniyle Habur sınır kapısı belli bir süre kapatıldı daha sonra şoför ve yolcuların son 72 saatte yapılan pcr testi sonuçlarının negatif olma koşulu getirilerek açıldı. Test yapmayanlar gümrük

kapısında teste tabi tutularak testin sonucuna göre geçiş yapmaktadırlar. Bu testler için şoförlerden 25 dolar yolculardan ise 50 dolar ücret alınmaktaydı. 29 Ağustos 2021 tarihinde Şırnak Valiliği, Silopi Kaymakamlığı ve Habur Mülki İdare Amirliği'nce Erbil Türkiye Başkonsolosluğu ve İbrahim Halil Gümrük Kapısı (Peşmerge Gümrüğü) Mülki İdare Amiri'nin ortaklaşa aldığı karar neticesinde iki doz aşı olanlardan pcr test sonucu istenmeme kararı alındı. (Politikhaber, 2021).

3.5 LİTERATÜR ÖZETİ

Ağırkaya (2013), yüksek lisans tez çalışmasında sınır ticaretinin Iğdır ilinin sosyo-ekonomik yapısına etkisini belirlemek amacıyla 385 tüketici ve 70 firma ile yüz yüze anket çalışması yapmış. Anket bulguları çerçevesinde de sınır ticaretinin Iğdır ili ekonomisine daha fazla katkı sağlaması için önerilerini sunmuştur.

Akbaş ve Şentürk (2010), sempozyum bildirilerinde kayıt dışı ekonomiyi parasal oran yöntemiyle tahmin etmişlerdir. Çalışmaları sonucunda kayıt dışı ekonomi ile sınır ticareti arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir.

Azgün ve Sevinç (2010), sempozyum bildirilerinde iki bölge halkı ihtiyaçlarını karşılaştırmışlar. Çalışmalarında Van'da sınır ticaretinin gelişebilmesi için kamu ve özel sektörün ortak yatırımları ile sağlanabileceğini; bazı vergi ve prim muafiyetlerinin de sağlanması, mesleki eğitimlerin verilmesi ve girişimciliğin önünde ki engellerin kaldırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bayhan vd. (2010), sempozyum bildirilerinde sınır ticareti yapan illeri detaylı olarak analiz etmişler ve Sınır ticaretinin önünün açılması, illerde girişimcilik ruhunun ve dış ticaret kültürünün oluşmasına yönelik çalışmalar yapılması halinde, istihdama çok büyük bir katkısının olacağını, böylelikle; bölgenin en önemli sorunlarından biri olan ve başta işsizlik olmak üzere geçim zorluğu ve başka nedenlerden dolayı batı kentlerine doğru yönelen iç göçün durmasına da neden olacağını ifade etmişlerdir.

Beceren ve Koç (2016), çalışmalarında sınır ticaretinin amacını ve sınır ticareti yapmak için yapılması gerekenleri belirterek Habur sınır kapısının Şırnak ve bölge ekonomisine etkisini incelemişlerdir.

Beltran ve Kamau (2001). Çalışmalarında Meksika ve ABD sınırında yaşayan insanların sosyoekonomik durumlarını karşılaştırmışlar. Bu insanların sağlık hizmetlerine erişiminden yola çıkarak sınırın iki yakası arasındaki dengesizlikleri belirtmişler ayrıca bu sınırdaki gerçekleşen uyuşturucu ticaretinin, insan kaçakçılığının boyutlarını çizmişlerdir. NAFTA (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması) sonrası sınırlar arasında gerçekleşen ticaretin boyutunu belirtmişlerdir.

Beyoğlu ve Alpaydın (2010), sempozyum bildirilerinde yeni bölgesel kalkınma stratejileri kapsamında sınır ticaretinin önemini ve Kalkınma ajanslarının bu bağlamdaki rollerini incelemişler. Kalkınma Ajansları ile yerel aktörler arasındaki işbirliğinin yerel potansiyeli gün yüzüne çıkaracak önemli bir platform olduğunu ifade etmişlerdir.

Büyükakın (2017), yazdığı makalede sınır ticaretinin işleyiş sürecini, gelişimini, ekonomik ve sosyal etkilerini, sınır ticaretinin olumlu ve olumsuz yönlerini ele almış ve sınır ticaretinin bölgesel kalkınma üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Araştırma neticesinde sınır ticaretinin bölge için büyük bir potansiyel olduğunu ancak yasal düzenlemelerin yeniden yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Cobb S.L, vd. (2015), çalışmalarında ABD-Meksika sınır hattı boyunca kurulan banliyölerin etkinliğini incelemişlerdir. Bu incelemeyi, banliyödeki göçmenlerin davranışları, maquiladora endüstrisinin gelişimi ve buralarda gerçekleşen ticaretin gelir üzerindeki etkisi olmak üzere üç alanda yoğunlaştırmışlardır. Analiz sonucunda banliyö halklarının tutarsız davranışlar sergiledikleri sürekli iç bölgelere göç etme eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Maquiladora endüstrisinin istihdama (özellikle kadın istihdamı) önemli katkılar sunduğunu ve banliyöde gerçekleşen sınır ticaretinin reel gelirde olumlu yönde etki ettiğini belirtmişlerdir.

Deniz ve Doğu (2010), çalışmalarında, sınır ticaretinin bölgeye etkilerini belirlemek amacıyla sınır ticaretinin olumlu ve olumsuz yönlerine değinmişler, olumsuz yönleri bertaraf etmek için alınması gereken önlemler üzerinde durmuşlardır. Bölgenin özellikleri çerçevesinde sınır ticaretinin neden yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Dural ve Göktepe (2010), sempozyum bildirimlerinde sınır ticaretinin gelişim sürecini ve istenen seviyeye neden gelinemediğini incelemişler. Sınır ticaretinde yeterli ithalat ve ihracatın yapılabilmesi için çözüm önerileri sunmuşlardır.

Ertürk vd. (2013), çalışmalarında sınır ticaretinin tarihsel gelişimini, yasal çerçevesini belirterek sınır ticareti yapmak isteyenlerin takip edeceği adımları belirtmişler ve iller arası gelişmişlik farkını kapatmada sınır ticaretinin daha aktif kullanılması gerektiğini ayrıca ithalat kotaları belirlenirken gösterilen hassasiyetin artırılması gerektiğini ifade etmişler.

Fadanusi ve Rosa, (2002), çalışmalarında sınır ticaretinin yasadışı boyutunu incelemişler. Nijerya'da illegal sınır ticaretinin ciddi girişimcilik fırsatlarını sunduğu ve illegal ticaretin devlete olan zararlarının yanı sıra bölge halkının ekonomisine ciddi bir katkısının olduğunu ifade etmişlerdir.

Görür (2011), Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı için hazırladığı Sınır Ticaret Raporu'nda, bölge ihtiyaçları için sınır ticareti kapsamında dikkat edilmesi gereken hususları belirtmiş özellikle ürün çeşitleri ve kotalarının artırılması gerektiğini, gümrük kapılarında kalifiye memurların bulunmasının , Yüksekova gibi sınır ticaret kapasitesi

yüksek yerlerde gümrük müdürlüğü açılmasını ve gümrük kapılarının fiziki koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Güllülü vd. (2006), Makalelerinde belli bir tarih aralığında yetkili sınır kapısından giriş ve çıkış yapan kişilerden izin verenlere bir anket uygulamışlar. Bu anket verilerinden elde ettikleri bulgular çerçevesinde gümrük kapısından sınır ticareti kapsamında gerçekleştirilen alışveriş faaliyetlerini pazarlama açısından değerlendirmişler. Değerlendirme neticesinde özellikle ihracat yapanların tekstil sektörüne yoğun bir ilgi gösterdiklerine ayrıca bu kişilerin sınır ticaretinin önünde ki en önemli sorunlar olarak; vergi ve harçların yüksekliği, bürokratik engeller ve kotaların azlığını ifade etmişlerdir.

Güneş vd. (2010), sempozyum bildirilerinde sınır ticareti yapılan bölgelerde sınır ticaretinin neden gelişemediğini belirlemek için firmalarla anket çalışması yapmışlar ve çıkan sonuçlar bağlamında bazı sorunları tespit ederek bu sorunların çözümü için çeşitli önerilerde bulunmuşlardır.

Güner ve Bekdemir (1999), makalelerinde Iğdır ilinin coğrafi ve ekonomik özelliklerini belirtmişler ve sınır ticaretinin Iğdır'a etkisini analiz ederek çeşitli önerilerde bulunmuşlardır.

Hien (2017) makalesinde 2010-2016 yılları arasındaki Vietnam'ın Çin ile sınır ötesi ticareti ile ilgili bulgularını ayna analiz yöntemi ile karşılaştırmış. Analiz sonucunda çok sayıda tutarsızlıklar tespit edilmiş. Çin ile Vietnam resmi kayıtları arasında 24.863,00 milyar dolarlık bir fark olduğunu belirtmiştir.

Kara (2005), makalesinde sınır ticaretinin istenen seviyeye gelebilmesi için yapılabilecekleri saptamaya çalışmıştır. Öncelikle sınır ticaretinin yapılış şeklini, tarihini, sınır ticareti konu olan malları belirtmiş ve sınır ticaret merkezinin önemine değinmiştir. Sonuç olarak sınır ticaretinde eskiden beri var olan bir çok sorunun (esneklik, işlerlik vb.) halen devam ettiğini, Sınır Ticaret Merkezleri'nin kurulmasının sınır ticaretine yeni bir açılım getireceğini, sınır ticaretinin bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltacağını, istihdamı arttıracığını ve girişimcilik bilincini geliştireceğini ifade etmiştir.

Karabağ (2006), makalesinde soğuk savaş döneminden sonra sınır komşularımızla önemli işbirliği fırsatları yakaladığımızı belirtmiş ve sınır ticaretinin bu anlamda güçlü bir etken olarak kullanılabilceğini ifade etmiştir. Ayrıca sınır ticaretinin ekonomik

ilişkilerin yanı sıra komşu ülkelerle olan diğer ilişkileri geliştirmek için önemli bir fırsat olduğuna değinmiştir.

Karakök (2010), sempozyum bildirisinde öncelikle sınır ticareti kavramı ve yasal çerçevesini belirtmiş ardından daha önce yapılmış çalışmalar, çıkan haberler ve devlet ile özel sektör verilerinden yararlanarak Türkiye ile Suriye arasındaki sınır ticareti ilişkisinin genel bir değerlendirmesini yapmıştır.

Karluk ve Dural (2010), sempozyum bildirilerinde sınır ticaretinin ekonomi içindeki yerini ve bölgedeki illerin ekonomilerine etkilerinin analiz etmişler ve Kilis ili özelinde sınır ticareti kapsamına alınan ürünleri ve kotaları belirtmişlerdir.

Kökçe (2005), yüksek lisans tezinde, sınır ticareti yapan firmaların etkinliğini incelemiş, sınır ticareti yapan firmaların sadece kendileri için bir gelir elde etmediklerini aynı zaman da ülke ve bölge ekonomisine de önemli katkılar sağladıklarını vurgulamış ve sınır ticaretinin geliştirilmesi için atılması gereken adımları belirtmiştir.

Kudo (2016) Çalışmasında Myanmar'da 1988'de askeri hükümet kurulduktan sonra izlenen sınır ticareti politikasını tüm yönleriyle incelemiştir. Sınır ötesi ticaretin yasallaştırılması ve düzenlenmesi, Myanmar ile komşuları arasındaki işlem hacmini büyük ölçüde artırmış. Tayland'a boru hattıyla yapılan doğal gaz satışları da dahil olmak üzere Myanmar'ın ihracatının yaklaşık yarısının ve ithalatının yüzde 30'dan fazlasının sınır ötesi kapılardan gerçekleştirildiği tahmin edilmiştir. Myanmar ile Çin arasındaki sınır ticaretinin önündeki en büyük engel olarak yol koşulları gösterilmiştir. Myanmar'da güvenilir kaza sigorta şirketi olmaması da Çin tarafı için önemli bir sorundur. Bu soruna çözüm olarak da "Yeni Burma" Yolu gösterilmiş ve bu yolun geliştirilmesinin, sınır ticaretinin teşviki için büyük bir başarı olacağı belirtilmiştir.

Marangoz, vd. (2010), Sempozyum bildirilerinde sınır ticaretinin ekonomi ve girişimcilik üzerindeki etkilerini incelemişler ve girişimci şehir olarak Gaziantep'in sınır ticareti ile gelişme potansiyelinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Memiş (2010), Sempozyum bildirisinde sınır ticaretinin Şanlıurfa ekonomisine etkileri incelemiş bu konuda yaşanan problemler ortaya koyarak bunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmuştur.

Özçelik vd. (2015), çalışmalarında Artvin'de Sarp sınır kapısı aracılığıyla gerçekleştirilen sınır ticaretinin il ekonomisi üzerinde ki etkilerini belirlemek için 230 esnafa anket uygulamışlardır. Anket bulguları çerçevesinde sınır ticaretinin ilk

zamanlar da ilin ekonomik yapısına önemli katkılar sunduğunu ardından kotaların gelmesi ve petrol ürünlerinin kapsamdan çıkarılması gibi nedenlerle sınır ticaretinin yapılamadığını belirtmişlerdir. Son olarak Artvin’de sınır ticaretinin yeniden canlanması için ne yapılabileceğine dair önerilerini sıralamışlardır.

Özçiloğlu ve Sakar (2011), çalışmalarında sınır ticaretinin potansiyelini ve önündeki engelleri belirlemek amacıyla incelemeler yapmışlardır. Öncelikle sınır ticareti için gereken şartları belirterek sınır illerinde yapılan dış ticaretin daha çok Sınır Ticaret Merkezlerinden yapılması gerektiğini, şartları zor olan ve oldukça fazla bürokratik işlem gerektiren, yüklü miktarda bir sermaye isteyen sınır ticareti yerine; formaliteleri azaltılmış, belli vergi indirimleri ve desteklemelerin sağlandığı sınır ticaretinin tercih edilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Özcan vd. (2010). Sempozyum bildirilerinde Akçakale sınır kapısından ticaret yapan yöre halkının bu sınır ticaretinden dolayı ekonomik seviyelerindeki değişimi, istihdama katkısını ve sınır ticaretinde karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla anket çalışması yapmışlardır. Yapılan anket çalışmasının sonuçlarını yüzde metodu ile istatistiksel olarak değerlendirmişler ve sonuçlarını belirtmişlerdir.

Roberto A. vd. (2015), çalışmalarında ABD-Meksika arasında son on yılda gerçekleşen sınır ticaretinin boyutlarını incelemişlerdir. Analizlerinde Granger Nedensellik Testi uygulamışlardır.1993’ten 2004’e kadar olan süreçte iki ülke arasındaki ticaret hacminin 87,5 milyar dolardan 275 milyar dolara çıktığını belirtmişlerdir. Bu artışın en önemli sebebi olarak Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması ile maquiladora endüstrisindeki güçlü büyümeyi göstermişlerdir. Bu güçlü büyüme ile Meksika ABD’nin en çok ticaret yaptığı Kanada’dan sonra ikinci ülke konumuna gelmiştir. Bu ticaretin Meksika sınırında ki nüfusta da ciddi artışlar neden olduğu belirtilmiş ayrıca Meksika sınır bölgesindeki perakende mağazacılık yapan kasabalılar için ABD sınır bölgesindeki halkın çok önemli bir tüketici tabanı da oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

Öztürk (2006), yaptığı çalışmada ilk uygulanmaya başlandığı 1978 yılından 2006 yılına kadar sınır ticaretinin tarihsel gelişimine ve farklı sektörlere olan ekonomik etkisine değinmiştir. Sınır ticaretinin ekonomiye olan olumsuz yönlerini de belirterek canlılığını yitiren sınır ticaretinin yeniden geliştirilmesi için yapılabilecek düzenlemeleri aktarmıştır.

Taşlıyan ve Hırlak (2012), çalışmalarında sınır ticaretinin ülke ve bölgesel ticaret için önemini araştırmışlardır. Çalışmalarında sınır ticaretinin geliştirilerek ülke ekonomisine önemli yararlar sağlayabileceğini belirterek, sınır ticareti kapsamında bu bölgelerde gerçekleştirilecek ihracat ile bu illerde önemli bir ekonomik kalkınmanın yaşanabileceğine vurgu yapmışlardır.

Tekin (2017), çalışmasında sınır ticaretinin gelişimini, içsel ve dışsal etkilerini ve bölgesel kalkınmaya olan etkilerini incelemiştir. Sınır ticareti ile oluşabilecek sorunları da belirterek sınır ticaretinin bölgesel kalkınmaya katkı sağlaması için çeşitli öneriler sunmuştur.

Thomas ve Fullerton (2003) makalelerinde ABD ile Meksika arasında ki sınır ticaretinin çok kapsamlı olarak (nüfus, konjunktur arttırım, döviz kuru, endüstriyel gelişmeler, işgücü piyasası ve doğal kaynakların ekonomisi) ele almışlardır. Bu ticaretin nereye doğru gideceğini belirlemek için yaptıkları analizde var olan veri kümelerinin asimetrik olduğunu ve bu ticaretin tek taraflı bir ekonomik gelişmeye sebep olduğunu belirtmişlerdir.

Womack, (1994), çalışmasında 1989-1992 yıllarındaki Çin ile Vietnam arasında gerçekleşen sınır ticaretini çeşitli yönleriyle incelemiştir. Hem ekonomik olarak iki ülkeye katkılarını belirtmiş hem de bu ticaretin iki ülke arasında ki siyasi gerilimlerin azalmasında ki etkilerini belirtmiştir.

Xiaosong ve Womack.(2000), Çalışmalarında Çin ile Vietnam'ın sınır illerinde sınır ticareti başlamadan önce ve başladıktan sonraki GSYH'ları karşılaştırmışlar ve iki ülke içinde ekonomik olarak en geri kalmış iller olan sınır illerinin sınır ticareti ile GSYH'larında ciddi bir artış olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca sınır ticaretinin ekonomik etkilerinin yanı sıra turizme ve siyasi ilişkilere de olumlu bir etki sağladığını belirtmişlerdir.

3. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM VE METOD

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Firmalar ya da kurumlar bir pazara açılmadan önce o pazar ilgili güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için genellikle Swot analizini yapar. Bilinmeyen bir pazara ya da ticarete girişmeden önce güçlü ve zayıf yanları belirlemek o ticarete ya da o pazarda başarılı olabilmenin ön koşuludur. Bu araştırmada da öncelikle Şırnak'ın sınır ticaretinde güçlü ve zayıf yanlarını belirtmek, Sınır ticaretinin sunduğu fırsatları belirlemek ve sınır ticaretinin önündeki tehditleri saptamak için swot analizi yapılmıştır. Ardından Şırnak'ta Sınır ticareti yapabilecek sektörlerde faaliyet gösteren 75 firmaya anket uygulanmıştır. Anketin amacı Şırnak'ta ki firmaların sınır ticaretinin neden yapmadığını saptamak, sınır ticaretine konu olabilecek malları belirlemek ve firmaların sınır ticaretinin önünde ne gibi engelleri gördüğünü ortaya çıkararak sınır ticaretinin yapılma potansiyelini öngörmektir.

3.2 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada SWOT analizi ve yüz yüze mülakat uygulanmıştır. Araştırma verilerinin analizi SPSS 25.0 programı ile yapılmıştır. Veriler tanımlayıcı (Sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum) analiz sonuçları ile değerlendirilmiştir.

3.3 ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEM KİTLESİ

Anket uygulamasında anakitle olarak faal olan ve faaliyetlerini belirten nace kodlarına göre sınır ticaretine konu olabilecek mal üreten Şırnak İli ve ilçelerindeki 75 firma seçilmiştir.

3.5 ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Tablo 3.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (n=75)

	n	%
Yaş		
34 ve Altında	7	9,3
35 – 44	13	17,3
45 – 54	29	38,7
55 – 64	21	28,0
65 ve Üstünde	5	6,7
Eğitim Durumu		
Okuma-Yazma Bilmeyen	2	2,7
İlkokul	30	40,0
Ortaokul	23	30,7
Lise	14	18,7
Önlisans	2	2,7
Lisans	4	5,3
Yabancı dil biliyor musunuz?		
Evet	5	6,7
Hayır	70	93,3
Toplam	75	100

Araştırmada yer alan katılımcıların sosyodemografik özellikleri incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 3.1’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre; katılımcıların %9,3’ünde 34 ve altında, %17,3’ünde 35-44 arasında, %38,7’sinde 45-54 arasında, %28’inde 55-64 arasında, %6,7’sinde ise 65 ve üstünde bir yaşa sahiptir. Katılımcıların %2,7’sinin okuma – yazma bilmediği, %40’ının ilkokul mezunu, %30,7’sinin ortaokul mezunu, %18,7’sinin lise mezunu, %2,7’sinin önlisans mezunu ve %5,3’ünün lisans mezunu olduğu saptanmıştır. Ayrıca katılımcıların %6,7’sinin yabancı dil bildiği belirlenmiştir.

Tablo 3.2. Firmalar Hakkındaki Bilgilerin Dağılımı (n=75)

	n	%
Hangi sektörde faaliyet göstermektedir?		
Hayvancılık	15	19,5
Tarım	36	46,8
Sanayi	26	33,8
Kaç yıldır bu sektörde hizmet vermektedir?		
1-4 yıl	14	18,7
5-9 yıl	9	12,0
10-14 yıl	15	20,0
15-19 yıl	2	2,7

20-24 yıl	18	24,0
25-34 yıl	5	6,7
35 yıl ve üstü	12	16,0
Ortalama yıllık cironuz ne kadardır?		
50.000 - 100.000 TL	2	2,7
100.000 - 250.000 TL	16	21,3
250.000 - 500.000 TL	20	26,7
500.000 - 1.000.000 TL	21	28,0
1.000.000 - 5.000.000 TL	8	10,7
5.000.000 - 10.000.000 TL	5	6,7
10.000.000 - 20.000.000 TL	1	1,3
20.000.000 - 50.000.000 TL	2	2,7
Firmanızda kaç personeli istihdam etmektesiniz?		
1-4	39	52,0
5-9	17	22,7
10-19	12	16,0
20-29	2	2,7
30-39	4	5,3
50 ve Üstü	1	1,3
Firmanızda yabancı dil bilen personeliniz var mı?		
Evet	4	5,3
Hayır	71	94,7
Firmanızda Ar-Ge çalışmaları yapıyor musunuz?		
Evet	3	4,0
Hayır	72	96,0
Toplam	75	100

Araştırmadaki katılımcıların yer aldıkları firmalara ait bilgilerin dağılımları incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 3.2’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre; firmaların %19,5’inin hayvancılık sektöründe, %46,8’sinin tarım sektöründe ve %33,8’inin ise sanayi sektöründe faaliyet gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca firmaların %18,7’sinin 1 – 4 yıldır, %12’sinin 5 – 9 yıldır, %20’sinin 10 – 14 yıldır, %2,7’sinin 15 – 19 yıldır, %24’ünün 20 – 24 yıldır, %6,7’sinin 25 – 34 yıldır, %16’sının 35 yıldır ve daha fazladır ilgili sektörde hizmet vermektedir. Firmaların %2,7’sinin 50.000 TL ile 100.000 TL arasında, %21,3’ünün 100.000 TL ile 250.000 TL arasında, %26,7’sinin 250.000 TL ile 500.000 TL arasında, %28’sinin 500.000 TL ile 1.000.000 TL arasında, %10,7’sinin 1.000.000 TL ile 5.000.000 TL arasında, %6,7’sinin 5.000.000 TL ile 10.000.000 TL arasında, %1,3’ünün 10.000.000 TL ile 20.000.000 TL arasında ve %2,7’sinin 20.000.000 TL ile 50.000.000 TL arasında yıllık bir ciroya sahip olduğu tespit edilmiştir. Firmada istihdam eden personel sayıları incelenmiş ve

elde edilen sonuçlara göre; firmaların %52'sinde 1 – 4 personel, %22,7'sinde 5 – 9 personel, %16,0'sında 10 – 19 personel, %2,7'sinde 20 – 29 personel, %5,3'ünde 30 – 39 personel, %1,3'ünde 50 ve üstünde personelin istihdam ettiği belirlenmiştir. Ayrıca firmaların %5,3'ünde personeller yabancı dil bilmekte ve %4'ünde Ar-Ge çalışmaları yapılmaktadır.

Tablo 3.3. Firmaların Dış Ticaretlerine Ait Bilgilerin Dağılımları (n=75)

	n	%
Daha önce dış ticaret yaptınız mı? (n=75)		
Evet	8	10,7
Hayır	67	89,3
Dış ticareti hangi tarihlerde yaptınız? (n=8)		
1991-2000	3	37,5
2001-2010	1	12,5
2010 Sonrası	4	50,0
Dış ticaret yaptığınız ürünün cinsi neydi? (n=8)		
Sanayi Ürünleri	2	25,0
Tarımsal Ürünler	5	62,5
Madenlerden Çıkarılan Ürünler	1	12,5
Dış ticaret yaptığınız malın miktarını belirtir misiniz? (n=8)		
1-2 Ton	1	12,5
2-10 Ton	1	12,5
10-50 Ton	1	12,5
50-100 Ton	3	37,5
100 Ton Üstü	2	25,0

Araştırmada yer alan firmaların gerçekleştirdikleri dış ticaretlerine ait bilgiler incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 3.3'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre; firmaların %10,7'sinin daha öncesinde dış ticaret yaptığı belirlenmiştir. Ayrıca bu dış ticaret yapmış olan firmaların %37,5'i bu dış ticareti 1991 – 2000 yılları arasında, %12,5'i 2001 – 2010 yılları arasında ve %50'si 2010 yıl sonrasında gerçekleştirmiştir. Dış ticaret yapmış olan firmaların %25'inin sanayi ürünler, %62,5'inin tarımsal ürünler ve %12,5'inin ise madenlerden çıkarılan ürünler ile ilgili dış ticaret yaptıkları saptanmıştır. Buna ek olarak, dış ticaret yapmış olan firmaların %12,5'inin 1 – 2 ton, %12,5'inin 2-10 ton, %12,5'inin 10-50 ton, %37,5'inin 50-100 ton, %25'inin 100 ton üstünde dış ticaret yaptıkları bulunmuştur.

Tablo 3.4. Firmaların Sınır Ticareti Geçmişi ile İlgili Bilgilerin Dağılımı (n=75)

	n	%
Daha önce sınır ticareti kavramını duydunuz mu?		
Evet	2	2,7
Hayır	73	97,3
Daha önce sınır ticareti yaptınız mı?		
Evet	2	2,7
Hayır	73	97,3
Sınır ticaretini hangi yılda yaptınız? (n=2)		
2000	1	50,0
2001	1	50,0
Sınır ticareti kapsamında ithalat mı yoksa ihracat mı yaptınız? (n=2)		
İhracat	2	100,0
Sınır ticareti kapsamında aldığınız ya da sattığınız ürün nedir? (n=2)		
Tarımsal ürünler	2	100

Araştırmadaki firmaların daha öncesinde yapmış oldukları sınır ticaretlerine ait bilgiler değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 3.4'te verilmiştir. Bu sonuçlara göre; katılımcıların %2,7'sinin sınır ticareti kavramını daha önce duydukları ve daha önce sınır ticareti yaptıkları saptanmıştır. Sınır ticareti yapmış olan firmaların %50'sinin bu faaliyeti 2000 yılında, %50'sinin ise bu faaliyeti 2001 yılında gerçekleştirdiği belirlenmiştir. Sınır ticareti yapmış olan firmaların tamamı bu kapsamda ihracat yapmış olup, tarımsal ürünler satmıştır.

Tablo 3.5. Firmaların Sınır Ticaretine Karşı Görüşlerinin Dağılımı (n=75)

	n	%
Şu an ürettiğiniz ürünlerinizi bu kapsamda (sınır ticareti) satmak ister misiniz?		
Evet	75	100,0
Hangi ürünlerinizi bu kapsamda satmak istersiniz?		
Sanayi ürünleri	26	32,9
Hayvansal ürünler	14	17,7
Tarımsal ürünler	39	49,4
Bu ticarete ne kadar ürün ayırabilirsiniz?		
0-1 Ton	3	4,0
1-5 Ton	13	17,3
5-10 Ton	11	14,7
10-20 Ton	9	12,0
20-50 Ton	16	21,3
50-100 Ton	13	17,3

100 Ton Üstü	10	13,3
Sizce Şırnak'ta Üretilen Hangi Ürünler Bu Kapsamda Değerlendirilebilir?		
Arpa	19	16,0
Bal	16	13,4
Buğday	17	14,3
Ceviz	2	1,7
Mısır	6	5,0
Pamuk	18	15,1
Peynir	2	1,7
Saman	9	7,6
Tahin	1	0,8
Tekstil Ürünleri	13	10,9
Yer fıstığı	16	13,4
Sizce Irak Tarafında Üretilen Hangi Ürünler Sınır Ticareti Kapsamına Alınmalı?		
Bademiçi ve Ceviziçi Gibi Kuruyemiş Ürünleri	72	39,1
Buğday ve Arpa gibi Tarımsal Ürünler	15	8,2
Nar ve Üzüm Gibi meyveler	48	26,1
Hayvansal Ürünler	9	4,9
Hurda	24	13,0
Sanayi Ürünleri	14	7,6
Çay	2	1,1
Sizce Sınır Ticaretinin Yeniden Başlaması Şırnak Ekonomisine Olumlu Yönde Katkı Sağlar Mı?		
Evet	75	100,0
Sizce Sınır Ticaretinin Yeniden Başlaması İstihdama Katkı Sağlar Mı?		
Evet	75	100,0
Sizce Şırnak'ta Sınır Ticareti Neden Yapılmıyor?		
Firmaların Yeterli Bilgiye Sahip Olmaması	36	19,8
Sınır Ticareti Önündeki Yasal Zorluklar	69	37,9
Siyasi Nedenler	30	16,5
Terör Olayları ve Güvenlik Sebepleri	32	17,6
Yeterli Ürünün Olmaması	13	7,1
Ayrılan Kotaların Azlığı	2	1,1
Şırnak'ta Sınır Ticaretinin Yeniden Başlaması İçin Ne yapılabilir?		
Firmalara Yeterli Bilgilendirmenin Yapılması	46	19,7
Devlet Teşviklerinin Arttırılması	65	27,8
Hem Irak tarafında Hem Şırnak tarafında Üretilen Yeni ürünlerin bu Kapsama alınması	71	30,3
Kotaların Arttırılması	4	1,7
Sınır Ticaret Merkezinin Açılması	45	19,2
Bankalardan Kredi İmkanının Tanınması	3	1,3

Sizce Şırnak'ta ki En Önemli Ekonomik Sorunlar Nelerdir?

İşsizlik-İstihdam Sorunları	70	44,0
Sanayi Altyapı Yetersizliği	43	27,0
İşyeri Konut Yetersizliği	1	0,6
Girişimciliğin az olması	14	8,8
Özel Sektörde Yeterli Firmanın Olmaması	31	19,5

Firmaların sınır ticaretine karşı görüşleri değerlendirilerek elde edilen sonuçlara Tablo 3.5'te yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre; katılımcıların tamamının şu anda ürettikleri ürünlerini sınır ticareti kapsamında satmak istedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca firmaların %32,9'unun sanayi ürünlerinin, %17,7'sinin hayvansal ürünlerinin ve %49,4'ünün ise tarımsal ürünlerinin sınır ticareti kapsamında satılmasını istemektedir. Sınır ticareti olması durumunda firmaların bu kapsam için ayırabilecekleri ürün miktarları değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlara göre; firmaların %4'ü 0 – 1 ton arasında, %17,3'ü 1 – 5 ton arasında, %14,7'si 5 – 10 ton arasında, %12'si 10 – 20 ton arasında, %21,3'ü 20 – 50 ton arasında, %17,3'ü 50 – 100 ton arasında ve %13,3'ü 100 tonun üstünde ürün ayırabileceğini bildirmişlerdir. Ayrıca firmaların %16'nın arpa, %13,4'ünün bal, %14,3'ünün buğday, %1,7'sinin ceviz, %5'inin mısır, %15,1'inin pamuk, %1,7'sinin peynir, %7,6'sının saman, %0,8'inin tahin, %10,9'unun tekstil ürünleri ve %13,4'ünün yer fıstığını sınır ticareti kapsamında değerlendirebileceği belirlenmiştir.

Araştırmada yer alan katılımcıların Irak tarafından üretilen ürünlerin sınır ticareti kapsamına alınması gerektiği konusundaki fikirleri değerlendirilmiş ve sonuçlar verilmiştir. Bu sonuçlara göre; katılımcıların %39,1'inin badem içi ve ceviz içi gibi kuruyemiş ürünlerinin, %8,2'sinin buğday ve arpa gibi tarımsal ürünlerinin, %26,1'inin nar ve üzüm gibi meyvelerinin, %4,9'unun hayvansal ürünlerin, %13'ünün hurdaların, %7,6'sının sanayi ürünlerinin ve %1,1'inin çay ürünlerinin Irak'tan sınır ticareti kapsamında alınması gerektiğini bildirmişlerdir. Katılımcıların tamamı sınır ticaretinin yeniden başlaması Şırnak ekonomisine olumlu yönde katkı sağlayacağını ve istihdama katkı sağlayacağını beyan etmişlerdir.

Araştırmadaki katılımcıların %19,8'i firmaların yeterli bilgiye sahip olmaması, %37,'u sınır ticareti önündeki yasal zorunluluklar, %16,5'i siyasi, %17,6'sı terör olayları ve güvenlik, %7,1'i yeterli ürünün olmaması ve %1,1'inin ayrılan kotaların

azlığı nedeniyle Şırnak'ta sınır ticareti yapılmadığını düşünmektedir. Şırnak'ta sınır ticaretinin yeniden başlaması için katılımcıların %19,7'si firmalara yeterli bilgilendirmenin yapılması gerektiğini, %27,8'i devlet teşviklerinin artırılacağını, %30,3'ü hem Irak tarafında hem Şırnak tarafında üretilen yeni ürünlerin bu kapsama alınması gerektiğini, %1,7'si kotaların artırılması gerektiğini, %19,2'si sınır ticaret merkezinin açılması gerektiği ve %1,3'ü bankalardan kredi imkanının tanınması gerektiğini bildirmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %44'ü işsizlik ve istihdam sorunlarının, %27'si sanayi alt yapı yetersizliğinin, %0,6'sı işyeri konut yetersizliğinin, %8,8'i girişimciliğin az olmasının ve %19,5'inin özel sektörde yeterli firmanın olmayışının Şırnak'taki en önemli ekonomik sorunlar olduğunu ifade etmişlerdir.

3.4. ŞIRNAK'TA SINIR TİCARETİNİN SWOT ANALİZİ

SWOT Analizi, bir işletmenin veya organizasyonun iç ve dış çevresinin güçlü ve zayıf yönlerinin analiz edilmesine olanak sağlayan bir analiz tekniğidir. Bu analiz işletmelerin ya da kişilerin hem güçlü ve zayıf yanlarını saptar hem de gelecekte onları bekleyen olası fırsat ve tehditleri görme imkanına sahip olur. Bir başka deyişle bu analiz firmaların kişilerin ya da organizasyonların kendilerini kontrolden geçirme işlemidir. SWOT analizi sayesinde sağlam planlama ve hedef belirleme işlemleri yapılır (Erol, 2019:13).

Çalışmamızda Şırnak'ta sınır ticareti potansiyelini belirlemek için Şırnak Ticaret Odası, Şırnak İl Ticaret Müdürlüğü, Esnaf ve Sanatkarlar Odası yetkilileri ve firma sahipleri ile görüşülüp gerekli istişareler yapılarak SWOT analizinin temelini olan araştırmalar yapılmıştır. Bu analizler çerçevesinde aşağıdaki gibi bir SWOT analizi çalışması ortaya çıkmıştır.

3.4.1 Güçlü Yönler

- Şırnak ile Zaxo vatandaşları arasındaki etnik bağlar
- Geçmişten beri süre gelen sınır ticareti deneyimleri
- Şırnak'ın mevcut genç ve dinamik nüfusu
- Hızla artan firma sayıları
- Bölge de artan tarım ve hayvancılık faaliyetleri
- Irak'ın en çok dış ticaret yaptığıımız ülkelerden biri olması
- Gelişmiş lojistik imkanlar

- Sınır ticaretinde vergilerin çok az olması
- Sınır ticaretinde dış ticarete nazaran daha az prosedürün olması
- İki ülke arasında gelişen ikili ilişkiler

3.4.2 Zayıf Yönler

- Sınır Ticaret Merkezinin olmaması
- Mevcut yasal düzenlemelerin yetersiz kalması
- Kota sorunları
- Irak tarafında sadece Hurmanın kapsam içine alınmış olması
- Şırnak'ta üretilen ürünlerin kapsama alınmaması
- Yeterli desteklerin olmayışı
- Yeterli tanıtımın ve bilgilendirmenin olmayışı
- İl düzeyinde gerekli girişimlerin yapılmaması
- Bu konuda yapılmış Ar-Ge çalışmalarının olmayışı
- Yetersiz sanayi altyapısı

3.4.3 Fırsatlar

- Her iki ülke tarafında da ciddi bir tüketici potansiyelinin varlığı
- Sınır ticareti yapan firmaların olmayışı
- Irak bölgesinde ki ciddi döviz varlığı işlerin çoğunlukla dövizle yürütülüyor olması
- Teknolojide yaşanan gelişmeler ile ihtiyaçları hızla belirleyebilme
- Pandemi sonrası artacak ticari faaliyetler
- Özellikle artan bal üretimi ile ciddi kar fırsatlarının varlığı
- İletişim teknolojisinde ki gelişmeler
- Girişimciliğe çok müsait bir alan olması

3.4.4 Tehditler

- Oluşabilecek güvenlik sorunları
- Sınır kapısının belli aralıklarla kapatılabiliyor olması
- Gerekli yasal düzenlemelerin yapılamaması
- Bulaşıcı hastalıkların devam etmesi
- Irak Kürt Bölgesel Yönetimi ile Bağdat Yönetimi arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklar

3.4.5 Güçlü Yönlerin Devamlılığı İçin Yapılması Gerekenler

- İkili ilişkilerin artması.
- Genç nüfusun sınır ticaret uygulamalarına dahil edilmesi.
- Firmaları sınır ticareti yapmaya özendirmek.
- Gerekli ar-ge çalışmalarına ağırlık verme.
- İlde faaliyet gösteren ilgili kurumların sınır ticareti konusunda daha aktif çalışmaları.
- Sınır ticareti kapsamına alınabilecek yerel ürünlerin üretimine desteklerin verilmesi ve bu ürünlerin sınır ticareti kapsamına alınması için gerekli girişimlerin yapılması.
- Sınır ticareti kapsamında ithal edilebilecek ürünleri belirleyip sınır ticareti kapsamına alınması için gerekli girişimlerin yapılması.

3.4.6 Zayıf Yönlerin Güçlü Yönler Olabilmesi İçin Yapılması Gerekenler

- Sınır Ticaret Merkezi'nin açılması
- Yasal düzenlemelerin yapılması
- Kota sorununun çözülmesi
- Bazı yerli ürünlerin ve Irak tarafında yetiştirilen ürünlerin bu kapsama alınması
- İkili ilişkilerin artması.
- Genç nüfusun sınır ticaret uygulamalarına dahil edilmesi.
- Firmaları sınır ticareti yapmaya özendirmek.
- Gerekli ar-ge çalışmalarına ağırlık verme.
- Şırnak genelinde faaliyet gösteren tüm firmalara gerekli bilgilendirmeleri yapmak

3.4.7 Fırsatların Kullanılabilmesi İçin Atılabilecek Adımlar

- Firmaların sınır ticaretine başlamaları
- Irak yönetimi ile bu konuda adımların atılıp mutabakat antlaşmalarının yapılması
- Sınır Ticaret Merkezi'nin açılması
- Yasal düzenlemelerin yapılması
- Kota sorununun çözülmesi
- Firmaları sınır ticareti yapmaya özendirmek.

- Gerekli ar-ge çalışmalarına ağırlık verme.
- Girişimcilik eğitimlerine ağırlık vermek ve bu eğitimlerde sınır ticaretine ayrıca yer vermek.

3.4.8 Tehditlere Karşı Alınabilecek Önlemler

- Sınır güvenlik önlemlerin hat safhaya çıkarılması
- Teknoloji destekli güvenlik tedbirlerinin artırılması
- Sınır kapılarının devamlı açık tutulması için gerekli önlemlerin alınması
- Hızlı aşılama ile pandemi döneminden normal yaşama bir an önce dönülmesi
- İl düzeyinde ciddi bir potansiyel oluşturup ilgili bakanlığa bu potansiyelin bildirilmesi ve gerekli yasal adımların atılmasını için başvuruların yapılması.

4. BÖLÜM

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'nin ekonomik kalkınmışlık düzeyi en düşük bölgeleri olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde uygulanan sınır ticaretinin temel hedefi bu bölgeler ile diğer bölgeler arasında ki kalkınmışlık farkını kapatmaktır. Her ne kadar potansiyel olarak bu farkı kapatabilecek bir yapıya sahip olsa da bugüne kadar bu gerçekleşmemiştir.

Şırnak ekonomik olarak uzun dönemler boyunca beklenen ilerlemeyi sağlayamamış 2016 yılındaki sokağa çıkma yasağı ve o dönemdeki terör olaylarından sonra 2020 yılındaki salgın şartları da beklenen ilerlemenin daha da gerilere gitmesine neden olmuştur. Ankete katılan firmalar Şırnak'ın en önemli ekonomik sorunu olarak işsizliği ve altyapı eksikliğini görüyor. Bu iki sorunu özel firma azlığı takip ediyor. Tüm bu sorunlara çözüm olabilecek önemli bir alternatif olan sınır ticaretinden ise ne yazık ki hiçbir gelir elde edilememektedir. Bazı illerde halen önemli etkileri olan sınır ticaretinin Şırnak üzerinde ise herhangi bir etkisinden söz edemeyiz. Çünkü 2012 yılından bu yana herhangi bir sınır ticareti girişimi dahi yapılmamıştır. 2009-2012 yılları arasında sınır ticaret belgesi alıp bu ticarete girişen hiçbir firma başarılı olmamıştır. Bu dönemde özellikle kuruyemiş ithalatı yapmak isteyen firmalar ürünlerini sınır ticareti kapsamında olmadıkları için Habur Sınır Kapısı'ndan geçirememişlerdir. Şu an yürürlükte olan mevzuat gereği sınır ticareti kapsamında Habur Sınır Kapısı'ndan sadece hurma ithalatına izin verilmektedir. Bundan dolayı 2009'dan beri Şırnak'ta herhangi bir sınır ticareti faaliyeti gerçekleşmemiştir.

Anketten çıkan sonuçlar ışığında Şırnak'ta sınır ticaretinin önünde ki engeller ve engelleri ortadan kaldıracak çözüm önerileri sıralanmıştır;

- **Yasal Mevzuat:** Sınır ticaretinin Şırnak'ta gelişmemesinin en önemli sebebi yasal mevzuattır. Çünkü kotaları ve kapsamı belirleyen bu mevzuatlara yerel yönetim ya da İl Değerlendirme Komisyonu hiçbir şekilde müdahale edememektedir. Ankete katılan firmalardan 69'u sınır ticaretinin yapılmama sebeplerinden biri olarak yasal zorlukları işaret etmişlerdir. Son çıkan mevzuatların bölge ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmadığı bellidir. Bu mevzuatın değişmesi ve özellikle ihracata izin verilmesi sınır ticaretini Şırnak'ın kalkınmasında önemli bir yere getirecektir.
- **Firmaların Sınır Ticaretinden Haberdar Olmaması:** Sınır ticaretinin hiç uygulanmıyor olması bilinirliğini oldukça azaltmaktadır. Ankete katılan 75 firmadan 73'ü daha önce sınır ticaretini duymadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ankete katılan tüm firma sahipleri ürettikleri ürünleri bu kapsamda satmak istediklerini ifade etmişlerdir. Burada öncelikle sınır ticaretinin hayata geçmesi gerekmektedir. Sonrasında bu kapsamda ticaret yapmaya başlayan firma sayısı arttıkça bilinirlikte artacaktır. Ayrıca İl Değerlendirme Komisyonu sınır ticaretini anlatan bir broşür hazırlayabilir ve bunu tüm firmalara dağıtabilir. Bunun dışında sosyal medyada kullanılmak üzere sınır ticaretini anlatan açıklayıcı videolarda çekilebilir.
- **Sınır Ticaret Merkezi'nin Olmaması:** Sınır ticareti yapılan bölgelerde en önemli etkenlerden biri de sınır ticaret merkezleridir. Çünkü sınır ticareti tamamen bu merkezler üzerinden yürütülmektedir. İl değerlendirme Kurulu'nda alınacak kararlar ilgili bakanlığa bu konuda bir başvuru yapılmalı ve süreç titizlikle takip edilmelidir. Çünkü sınır ticaret merkezleri açılınca buralarda açılacak mağazalarla beraber sınır ticaretinin cazibesi artacaktır. Bu merkez ile beraber sınır ticaretinin bilinirliği de artacaktır.
- **Kapsam Yetersizliği:** Ankete katılan 75 firmadan 71'i sınır ticaretinin kapsamının genişlemesi gerektiğini düşünmektedir. Şırnak'ta yetiştirilen ya da üretilen herhangi bir ürünün sınır ticareti kapsamında ihraç edilemiyor olması çok önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Çünkü zaten sadece ülke menşeli ürünler bu kapsama alınabiliyor ve Irak'ta ülke menşeli ürünler oldukça az.

Petrol ve petrol ürünlerinin de bu kapsamdan çıkarılmasıyla geriye ithal edilebilecek sadece bazı kuruyemiş türleri ile meyve sebze dışında neredeyse hiçbir şey kalmamıştır. Şırnak'ta ise bu kapsamda kullanılabilir çok sayıda ürün bulunmaktadır. Bunların başında; yer fıstığı, bal, buğday, pamuk ve tekstil ürünleri gelmektedir. Özellikle Silopi'de de iki bin kişiyi istihdam edecek bir tekstilkent projesinin hayata geçirilecek olması nedeniyle tekstil ürünlerinin bu kapsama alınması büyük önem taşımaktadır.

- Sınır Ticareti Kapsamında Verilen Bir Devlet Desteğinin Olmaması: Sınır ticareti kapsamında gümrük vergilerinin çok aza indirilmesi başlı başına bir destek olsa da Şırnak ve diğer bölge illeri özelinde firmaların sınır ticaretine yönelmesi için devletin bir destek paketi açıklaması yada belli kurumlar aracılığıyla (Kosgeb, İl Tarım Müdürlüğü vb.) bir destek paketi sunması önemlidir. Ankete katılan firmaların 65'i bu desteği gerekli görmektedir.
- Kotaların Azlığı: Kota sorunundan önce sınır ticaretinin kapsamının genişlemesi gerekmektedir. Daha sonra özellikle iç ticarete talep fazlası üretilen ürünlerin kotalarının artmasıyla sınır ticareti önemli bir canlılık kazanacaktır. Örneğin iç piyasa da ihtiyaç fazlası üretilen bal ve yer fıstığı bu kapsama öncelikle alınabilir.
- Bankaların Kredi İmkânı Sunması: Öncelikle devlet desteklerinin olması daha önceliklidir. Eğer bu olmayacaksa bile bankaların faizsiz ya da düşük faizli kredi sunması bu ticaretin canlanmasına ön ayak olacaktır. Hem devlet desteği hem de kredi olanaklarının sunulması durumunda ise Şırnak'ın ekonomisinde büyük bir artışa neden olacaktır ve ankete katılan 75 firma sahibinden 70'inin Şırnak'ta en önemli ekonomik sorunlardan biri olarak gördüğü işsizlik sorununa ciddi bir çözüm olacaktır.
- Güvenlik Sorunlarının Çözümü: Şırnak'ta bugüne kadar çok ciddi güvenlik sorunları yaşanmış olsa da bu sorun günden güne azalmaktadır. Özellikle yüksek bölgelerde ki hemen her bölgeye bir kalekol yapıyor olması ve insansız hava araçlarının artması güvenlik sorunlarını en çok azaltan faktörler olmuştur. Güvenlik sorununun azalmasıyla yaylacılık faaliyetleri artmıştır bu da küçükbaş hayvan ve arıcılık faaliyetlerinde ciddi artışların yaşanmasına vesile olmuştur. Bu sorunların azaldığına firmaları ikna etmek ve firmaların bu alanlara yönelmesiyle üretimde önemli artışlar yaşanacaktır. İç piyasa da talep

fazlası verecek olan ürünler sınır ticareti kapsamına alınarak Irak'a ihraç edilebilir ve bu ciddi bir kazanç ve istihdam kapısı olabilir.

- Siyasi Nedenler: Ankete katılan firmalardan 30 tanesi sınır ticaretinin gelişmeme sebeplerinden biri olarak siyasi nedenleri görüyor. Bölgede etkin olan sadece iki partinin oluşu ve bu partilerin de çok zıt siyasetler izliyor olması bölgede siyasi çalkantıları arttırıyor ve öncelik verilmesi gereken ekonomik atılımların sürekli arka planda kalmasına neden oluyorlar.

Anket verilerinin yanında dünyada uygulanan sınır ticareti yöntemlerine bakılarak da Şırnak'ta sınır ticaretinin gelişimi için çeşitli öneriler sunmak uygun olacaktır. Bu öneriler şöyle sıralanabilir;

1-) ABD-Meksika sınırında uygulanan maquiladora endüstrisinin bir benzerinin Silopi-Zaxo arasında uygulanması bölge ekonomisine ciddi katkı sağlayacaktır. Özellikle tekstilkent projesi kapsamında kurulacak olan tekstil fabrikaları gibi fabrikaların kurulması ve buradan elde edilen ürünlerin herhangi bir gümrük vergisine tabi tutulmadan ihraç edilmesi önemli bir gelir kaynağı olacaktır.

2-) ABD-Meksika sınırında dikkat çeken bir diğer uygulama Meksika tarafında bulunan sınır kasabalarında perakende mağazacılık faaliyetleri yapan vatandaşların müşteri kitlesinin büyük çoğunluğunun sınırın diğer tarafında olmasıdır. Silopi-Zaxo hattında belli ölçeklerde perakende mağazacılığa izin verilmesi çok önemli bir girişim alanı oluşturacaktır. Özellikle bölgede yoğun talep edilen kaçak çayın (Sri Lanka çayı) bu mağazalar aracılığıyla alınması bölge halkı için sevindirici bir adım olacaktır. Ancak bu mağazaların ölçeği iyi belirlenmeli bölge halkının ihtiyaçlarına uygun ürünler sadece satılmalı ve zincir marketlerin bu alanlara dahil edilmemesi sağlanmalıdır.

3-) Afrika ülkeleri arasında yapılan sınır ticaretinde el emeği ürünlerin de olması Şırnak için de uygulanıp verim alınabilecek bir uygulamadır. Bu uygulama özellikle kadın girişimciliğin önünü açmada önemli bir adım olabilir.

4-) Almanya-Fransa arasında yapılan sınır ticaretine konu olan enerji sektörünün Silopi-Zaxo arasında uygulamaya alınması halinde de buraya büyük firmaların rağbeti olacağı kesindir. Bu rağbet önemli bir istihdam potansiyeli barındıracaktır. Böylelikle

Şırnak'ın en önemli ekonomik sorunlarının başında gelen işsizliği azaltmada önemli bir fırsat yakalanacaktır.

Tüm bunların yanında Türkiye ve sınır komşuları arasında NAFTA benzeri bir anlaşmanın yapılması ülke genelinde sınır ticaretine önemli bir canlılık getirecektir. Bu tarz bir sözleşme ülkenin sadece sınır bölgelerini değil hemen hemen her ilin ekonomisine önemli katkılar sunacaktır. Çünkü taşıma maliyetlerinin azalması ve vergi yükünün hafiflemesi ile sınır bölgelerinde yaşanacak ekonomik canlanma yeni ticaretlerin de önünü açacaktır. Belli bir sermaye edinen sınır bölgeleri iç bölgeler ile yeni ticari girişimlere başlayacaktır. Özellikle böyle bir anlaşma kapsamında Türkiye'de bir ara izin verilen akaryakıt ürünlerin yeniden sınır ticareti kapsamına alınması da çok önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adkisson, R. V. ve Linda Z. (2004). Retail Trade on the U.S.-Mexico Border During the NAFTA Implementation Era. *Growth and Change*, 35(1), 77-89.
- Afrakhteh, H. (2006). The Problems of Regional Development and Border Cities: A Case Study of Zahedan, Iran. *Cities*, 23 (6): 423-432.
- Agnew, J. (2007). No Borders, No Nations: Making Greece in Macedonia. *Annals of the Association of American Geographers*, 97 (2): 398-422.
- Akal, Mustafa. (2008), “Ortadoğu Sınır Ülkeleriyle Dış Ticaret Yoğunlaşması ve Yapısal Değişim”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 271-296.
- Akbaş, Y. ve Şentürk, M. (2010), “ Kayıt Dışı Ekonomi Sınır Ticareti Etkileşimi: Türkiye Örneği”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis 2010, s.531-539.
- Alkan, Ş. (2011). Gümrük Mevzuatında Sınır Ticaret Uygulamaları, *Gümrük Bülteni*. 6(1), 36-37.
- Anık, Ö. (2019). *Enformelden Formele, Sırtçılıktan Karıncalığa Türkiye'nin Güneydoğusunda Kaçakçılığın Dönüşümü: Şırnak Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi SBE. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ABD. Gaziantep
- Aras, R. (2014). Türkiye’de Sınır ve Sınır Bölgeleri Çalışmaları: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Mukaddime*, 5(2), 15-37.
- Atay, E. (2005). *Türkiye ve Balkan Ülkeleri Arasında Sınır ve Sınır Ötesi Ticaret Üzerine Bir Uygulama*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi SBE, İktisat ABD, İstanbul.
- Aydemir, C. ve Güneş, H. H. (2006). Merkantilizmin Ortaya Çıkışı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 136-158.
- Azgün, S. ve Sevinç, H. (2010), “ Van-İran Arasındaki Sınır Ticareti ve Gelişme Potansiyeli”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis 2010, s.151-156.
- Balibar, Etienne (2007), Biz Avrupa Halkı, çev: Kutlu Tunca, İzmir: Aralık Yayınları.
- Baliba, Etienne (2010), “At the Borders of Citizenship: A Democracy in Translation?”, *European Journal of Social Theory*, 13(3), 315-322.

- Bayhan, M., F. Güneysu ve C. Serinkan (2010), “ Türkiye’de Sınır Ticaretinin İncelenmesi”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis 2010, s.467-475.
- Bayraktutan, Y. (2003). Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 175-186.
- Becerem, E. ve Koç, M. (2016), “Habur Sınır Kapısının Bölge Üzerinde ki Etkiler”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 82-101.
- Beltran, M.R. ve Jimmy K.K. (2001), “ The Socio-economic and Cultural Impediments to Well-being Along The Us-Mexico Border’’, *Journal of community Health*, 26(2). 123-132.
- Beyoğlu, D. ve Alpaydın, U.A.R. (2010), “ Yeni Bölgesel Kalkınma Stratejilerinde Sınır Ticaretinin Yeri”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis 2010, s.295-299.
- Büyükkakın, F. (2017), “2000’li Yıllarda Bölgesel Kalkınmada Sınır Ticaretinin Önemi”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 72-98.
- Campbell, J. (1972), Growth Pole Theory, Dıgraph Analysis And Interindustry Relationship, *Journal of Economic and Social Geography*. 63 (2), 79-87.
- Cobb S.L., David J., Molina S. ve Kariann S. (2015), “ The Impact of Maquiladoras on Commuter Flows in the Texas-Mexican Border’’. *Journal of Borderlands Studies*. 4(1), 71-88.
- Dağ, M., Ökde, B. (2016). The Negative Factors Affecting The Border Trade In Eastern and Southeastern Anatolia and Economic Impacts. *Press Academia Procedia*. 2(1), 524-534.
- Danış, D. ve Soysüren, İ. (2014). *Sınır ve Sınırdışı: Türkiye’de Yabancılar, Göç ve Devlete Disiplinlerarası Bakışlar*. İstanbul: Notabene.
- Darıcı B., F.M. Öcal ve M.C. Okyar (2010), “ Sınır Ticareti Kapsamında Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri: Şırnak İli Örneği”(1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis 2010, s.556-569.
- Demir, Ş. (2016). *Cumhuriyet Döneminde Siirt*. Düzey Yayınevi, İstanbul.
- Deniz, T. 2013. Sınırlar, sınır Ticareti ve Sınır Ticaret Merkezleri. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 6(4), 351-370
- Deviren, N. (2004). Yeni Dış Ticaret Teorileri. <https://www.mevzuatdergisi.com//05.htm#> , (Erişim Tarihi: 28.08.2021).

- Donnan, H. ve Wilson, T.M., (2002) , *Sınırlar: Kimlik, Ulus ve Devletin Uçları*, Ütopya Yay., İstanbul.
- Dönmez, G. (2010). *21. Yüzyılda Değişen Sınır Algısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE, Uluslararası İlişkiler ABD, İstanbul.
- Dural, B.Y. ve Göktepe, H. (2010). “ Sınır Ticaretinin Türkiye’de Gelişimi ve Karşılaşılan Sorunlar”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis 2010, s.229-235.
- Dursun, D. (2007). *Cross-Border Co-Operation as a Tool to Enhance Regional Development: The Case of Hopa-Batumi Region*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. METU, Graduate School of Social Sciences, Department of Urban Policy Planning and Local Governments, Ankara.
- Eraydın, A. (1983), *Türkiye’de Ulusal Kalkınma Planlarının Bölgesel Ayrıştırılmasına Yönelik Bir Yaklaşım*, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Ergenler, G. G. U. (2012). *Sınır Bölgelerinde Girişimcilik ve Yerel Gelişme: Keşan Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İTÜ, FBE, Şehir ve Bölge Planlama ABD, İstanbul.
- Erol, Y. (2019). *Stratejik Yönetimde Swot Analizi ve Bir İşletmede Uygulanması*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Ertürk vd. (2013), “ Bölgeler Arasındaki Dengesizliklerin Giderilmesinde Güçlü Bir Dış Ticaret Aracı: Sınır Ticareti”. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 79-88.
- Fadahunsi, A. and P. Rosa (2002); “Entrepreneurship and Illegality: Insights from the Nigerian Cross-Border Trade”, *Journal of Business Venturing*, Sayı 17(15), 397-429.
- Forsberg, Tuomas (1996). “Beyond Sovereignty, Within Territoriality Mapping the Space of Late-Modern (Geo) Politics”. *Cooperation and Conflict*, 34(4), 355-386.
- Giddens, A. (2008), *Ulus, Devlet ve Şiddet* (2. Baskı), (Çeviren: Cumhuriyet Atay), İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Güllülü, Uğur, B. Candan., Ş. Yapraklı. Ve K. Karabulut. (2006), “Gürbulak Sınır Kapısından Geçiş Yapan Kişilerin Bu Kapıdan Gerçekleştirilen Sınır Ticaretinin Boyutları İle İlgili Bilgi, Düşünce ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20 (2), 387-404.

- Güneş R., A.F. Durmuş ve M. Ceyhan. (2010), ‘ Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki Sınır Ticareti: Sınır Ticaretinin Gelişimini Engelleyen Faktörler ve Çözüm Önerileri’’. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.200-210.
- Güner ve Bekdemir (1999), ‘‘Dilucu Gümrük Kapısından Yapılan Sınır Ticareti ve Iğdır’a Etkileri’’. *Türk Coğrafya Arşivi*, 34,123-139.
- Hien, P.T.T. (2017). ‘‘ Mirror Study of Vietnam’s International Merchandise Trade: Findings and Implications on Cross-Border Trade Administration’’ Foreign Trade University World Trade Institute. 26(1) 1-45.
- Kara, M. (2005), ‘‘Ekonomik etkileri açısından Türkiye’deki Sınır Ticaretinin değerlendirilmesi’’. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(3), 60-79.
- Karabağ, S. (2006), ‘‘Sınır Ticaretinin Bölgesel kalkınmadaki Etkileri’’. (TÜCAUM IV. Coğrafya Sempozyumu, 2006), *Bildiriler*, Cilt I, Ankara. ss. 247-254.
- Karakök, T. (2010), ‘‘1980 Sonrası Türkiye-Suriye Sınır Ticareti’’. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.128-142.
- Karlık, R. ve Dural, B.T. (2010), ‘‘ Sınır Ticaretinin Türkiye ve Komşu Ülkelere Etkileri’’. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.50-58.
- Kırıcı, M. *Türkiye’deki Bavul Ticareti Gelişmeler ve Yeni Alternatifler*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.
- Klein, J. (2013). *Hamidiye Alayları: İmparatorluğun Sınır Boyları ve Kürt Aşiretleri*. İstanbul: İletişim.
- Kökçe, R. *1994-2004 Yılları Arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi Suriye ve Irak Arasında Gerçekleşen Sınır Ticaretinin Bölge Ekonomisine Etkisi*, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.
- Krukowski, W. R. M.: Frontiers and Boundaries. <http://info.lncc.br/wrmkkk/artigo.html> (Erişim Tarihi: 12.08.2020).
- Kudo, T. (2016), ‘‘Myanmar’s Border Trade with China: Situation, Challenge and Prospects’’ <https://www.researchgate.net/publication/265283185> (Erişim Tarihi: 23.06.2021).

- Kuran, B. S. (2006). *Türkiye'nin Sınır Komşuları ile Ticari İlişkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi SBE, İktisat ABD İktisat Politikası Bilim Dalı, İstanbul.
- Lesser, C. and Evdokia M.L. (2009), “Informal Cross-Border Trade and Trade Facilitation Reform in Sub- Saharan Africa”, *OECD Trade Policy Papers*, No. 86, OECD Publishing, Paris.
- Marangoz, M., G. Önce ve H. Çelikkan (2010), “Girişimci Şehir Gaziantep ve Sınır Ticareti”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.157-168.
- Memiş, H. (2010), “ Sınır Ticaretinin Şanlıurfa Ekonomisine Etkileri”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.577-582.
- Meran, A.N. (2011), Sınır Ticaretinin Geliştirilmesi ve Sınırların Serbest Yerler Haline Dönüştürülmesi. *Mevzuat Dergisi*. 14(158), <http://mevzuatdergisi.com> (Erişim Tarihi: 13.04.2021).
- Orhan, O.Z. (2000), *Sınır Ticaretinin Türkiye Ekonomisine Etkileri*, İTO-Yayım No:2000-27, İstanbul.
- Öcal, F.M., F. Tutar ve M.V. Eren. (2010), “ Türkiye ile Suriye Arasındaki Sınır Ticaretinin Ülke Ekonomilerine Etkileri”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.68-78.
- Özçelik. M. K., Oğan, E. ve Güzel, S. A. (2015); “Sarp Sınır Kapısından Gerçekleştirilen Sınır Ticareti ve Artvin Ekonomisine Etkileri”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1). 219-242.
- Özçiloğlu, M. ve M.M. Sakar (2011) “Sınır Ticareti Uygulaması Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(1), 22-43.
- Özcan, M. (2002). Border Concept and Turkey-Iraq Border. *Turkish Review of Middle East Study*. 13(1), 41-85.
- Özcan, S., H.Y. Taş ve A.E. Emir. (2010). “ Sınır Ticaretinin Yöre Halkının İstihdam Yapısı ve Gelir Düzeylerine Etkileri”. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.407-412.
- Özgen, H. N. (2003). *Toplumsal Hafızanın Hatırlama ve Unutma Biçimleri: Van Özalp ve 33 Kurşun Hadisesi*. TÜSTAV yayınları, İstanbul.

- Özgen, H. N. (2005). Sınırın İktisadi Antropolojisi; Suriye ve Irak Sınırlarında İki Kasaba. *Türkiye’de Antropoloji* içinde. İstanbul: Epsilon.
- Özgen, H. N. (2007). Sınır, Devlet, Aşiret: Aşiretin Etnik Bir Kimlik Olarak Yeniden İnşası. *Toplum ve Bilim*, 108: 239–261.
- Özgen, H. N. (2011). Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşundan Günümüze; Coğrafya Ders Kitaplarında Vatanın Sonu Gelmez Kurguları. *Toplum ve Bilim* 121: 24-42.
- Öztürk, N. (2006), “Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 107-127.
- Paasi, Anssi (2009). “Bounded Spaces in a ‘Borderless World’: Border Studies, Power and the Anatomy of Territory”. *Journal of Power*, 2(2), 213-234.
- Resmi Gazete (1996); Başbakanlık Dış ticaret Müsteşarlığının 96/7782 Sayılı Sınır Ticareti Kararı (31 Ocak 1996 tarih ve 22540 sayılı).
- Resmi Gazete (1998); 98/12254 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı,
- Resmi Gazete (2003); Sınır Ticaret Merkezlerinin Kurulmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı, (10 Nisan 2003 tarih ve 25075 sayılı).
- Resmi Gazete, (2008); 1/12/2008 Tarihli ve 2008/14451 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.
- Resmi Gazete, (2009); 16/5/2009 Tarihli ve 2008/14451 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki “Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar” (16/5/2009 Tarih ve 27230 Sayılı).
- Resmi Gazete, (2016); 18/03/2016 Tarihli ve 8478 Sayılı Karar.
- Roberto A. ve Keith R.P. (2015), “ Exported Retail Sales Along The Texas-Mexico Border”. *Journal of Borderlands Studies*. 22(1), 19-38.
- Sassen, S. (2003). “Globalization or Denationalization?”. *Review of International Political Economy*, 10(1), 1-22.
- Seçen, Ş. (2006). Dünyada ve Ülkemizde Sınır ve Kıyı Ticareti. *Hazine ve Dış Ticaret Dergisi*, Sayı 47(2), 18-45.
- Sesa Enstitüsü, (2016). Türkiye-Irak Arasındaki Sınır Ticaretinin Toplumsal, Siyasal ve Ekonomik Etkileri . <http://sesaenstitusu.org/>.Erişim Tarihi: 20.01.2021
- Seyidoğlu, H. (2017). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*. 21.Baskı. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Sıkder, M. J. U. (2005): Livelihoods and Informal Trade at the Bangladesh Border. *Inter-Asia Cultural Studies*, 6 (3), 432-445.
- Sönmez, M. (1995); *Sınır ve Kıyı Ticareti*. Erzurum: Yaylacık Matbaası.

- Sugözü, İ.H. ve Atay, M. (2010) ‘‘Sınır Kapılarının güneydoğu Anadolu Bölgesi Ekonomisi Üzerine Etkileri Kapsamında Habur Sınır Kapısı’’. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.59-67.
- Ünlü, S. (2019). Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Gümrük Ticaret dergisi*. 18(1), 54-69.
- Tan, M. ve Altundal, F. 2008. Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi ve Mevcut Durumu. İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:2008- 26, İstanbul.
- Taşlıyan, M. ve Hırlak, B. 2012. Sınır Ticaretinin Bölge Ekonomilerine Etkileri: Kilis İli Örneği. II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu‘‘Yönetim-Ticaret-Siyaset’’ (1-2 Ekim 2012), *Bildiriler*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, s.331-337.
- Tayfur, L.ve Kara, M. (2010), ‘‘Türkiye’de Sınır Ticareti Uygulamalarının Değerlendirilmesi’’. (1. Uluslararası Sınır Ticareti Kongresi, 4-6 Kasım 2010) , *Bildiriler*, Cilt I, T.C. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis, s.432-441.
- Tekin, A. (1994). *Avrupa Birliğinde Türkiye ve Gümrük Birliği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Para-Bankacılık Anabilim Dalı. Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi. İstanbul
- Tekin, F. (2014). *Sınırın Sosyolojisi: Ulus, Devlet ve Sınır İnsanları*. İstanbul: Açılım.
- Tekin, F. (2012). *Sosyolojik Açından Sınır: Hakkari Örneği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi SBE Sosyoloji ABD. Konya.
- Tekin, F. (2012). Sosyolojik Açından Sınır: Derecik Örneği. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dergisi*. 28(1), 27-48.
- Tekin, Ü.E. (2017). Türkiye’de Sınır Ticareti ve Bölgesel Kalkınmaya Etkileri. *Social Science Studies Journal*. 3(6). 714-720.
- Thomas M. ve Fullerton Jr. (2003), ‘‘ Recent Trends in Border Economics’’, *The Social Science Journal* 40(4), 583-592.
- Toprak. N. (2015). *Sınır Ticareti Yapan Mükelleflerin Ticari Verimliliğini Etkileyen Faktörler: Van-Kapıköy Örneği*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van.
- Toskay, T. (2000); *TBMM Tutanak Dergisi*, 75. Birleşim, 04 Nisan.
- Wei, S. (1996),’’ International Versus International Trade: How Stubborn Are Nations İn Global İntegration’’ NBER Working paper no: 553.

- Womack, B. (1994), “Sino-Vietnamese Border Trade: The Edge of Normalization”, *Asian Survey*, 34 (6), 495-512.
- Xiaosong, Gu ve B. Womack (2000), “Border Cooperation between China and Vietnam in the 1990’s”, *Asian Survey*, 40 (6), 1042-1058.
- Yergin, H. (2001). *Ortadoğu Sınır Ticaretinin Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi Ekonomisine Etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü.
- Yeter, F. (2012). *Bölge Ekonomisine Katkısı Bağlamında Sınır Ticaret Merkezleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi SBE.
- Yıldırım, A. (2013). *Devlet, Sınır, Aşiret: Nusaybin Örneği*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE Antropoloji ABD.
- Yüksel, E. ve Sarıdoğan, E. (2012). Uluslararası Ticaret Teorileri ve Paul R.Krugman’ın Katkıları . *Öneri Dergisi* , 9 (35) , 199-206.

İnternet Kaynakları

- (2020), Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/sinir-ticaretinde-indirim-39125514> (Erişim Tarihi: 04.04.2020).
- (2020), Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161213-5.htm> (0 Erişim Tarihi: 8.09.2020).
- (2020), İnternethaber, <https://www.internethaber.com/doguyu-karincalar-kalkindiriyor-1072623h.htm> (Erişim Tarihi: 05.12.2020).
- (2021), Mevzuat dergisi, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).
- (2021), TÜİK, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> (Erişim Tarihi: 25.01.2021).
- (2021), Şırnak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://sirnak.ktb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2021).
- (2021), Şırnak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, <https://sirnak.tarimorman.gov.tr> (Erişim Tarihi: 29.02.2021).
- (2021), MTA, https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Sirnak_Madenler.pdf (Erişim Tarihi: 01.03.2021).
- (2021), DİKA. <https://www.dika.org.tr/planlama/faaliyet-raporlari> (Erişim Tarihi: 22.03.2021).
- (2021), Ticaret Bakanlığı, <https://www.ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorulan-sorular/ticari/sinir-ticareti> (Erişim Tarihi: 15.04.2021).
- (2021), OİAB, <https://www.oaib.org.tr/tr/bilgi-merkezi> (Erişim Tarihi: 10.05.2021).

(2021), TÜİK Data, <https://data.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.08.2021).

(2021), Politikhaber, <https://politikahaber.org/iki-doz-asi-olanlar-habur-sinir-kapisindan-ucretsiz-gecebilecek/> (Erişim Tarihi: 04.09.2021).

EKLER:**EK 1: Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar**

Karar Sayısı: 2016/8478

Ekli 'Sınır ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar'ın yürürlüğe konulması; Ekonomi Bakanlığının 13/1/2016 tarihli ve 142406 sayılı yazısı üzerine, 474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Cetveli Hakkında Kanunun 2'nci, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 16'ncı ve 172'nci, 637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7'nci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 25/1/2016 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip ERDOĞAN

CUMHURBAŞKANI

Ahmet DAVUTOĞLU

Başbakan

N. KURTULMUŞ

M. ŞİMŞEK

Y. AKDOĞAN

Y. T. TÜRKES

Başbakan Yardımcısı Başbakan Yardımcısı Başbakan Yardımcısı Başbakan Yardımcısı

L. ELVAN

B. BOZDAĞ

S. RAMAZANOĞLU

V. BOZKIR

Başbakan Yardımcısı

Adalet Bakanı

Aile ve Sos. Politikalar Bakanı

Avrupa Birliği Bakanı

F. IŞIK

S. SOYLU

F. G. SARI

Bilim, Sanayi ve Tek. Bakanı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Çevre ve Şehircilik Bakanı

M. ÇAVUŞOĞLU

M.Elitaş

B. ALBAYRAK

A. Ç. KILIÇ

Dışişleri Bakanı Ekonomi Bakanı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Gençlik ve Spor Bakanı

B. TÜFENKÇİ

E. ALA

C. YILMAZ

M. ÜNAL

Gümrük ve Ticaret Bakanı

İçişleri Bakanı

Kalkınma Bakanı

Kültür ve Turizm Bakanı

N. AĞBAL

N. AVCI

İ. YILMAZ

Maliye Bakanı

Millî Eğitim Bakanı

Millî Savunma Bakanı

V. EROĞLU

M. MÜEZZİNOĞLU

B. YILDIRIM

Orman ve Su İşleri Bakanı

Sağlık Bakanı

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı

SINIR TİCARETİNİN DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN KARAR

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Kararın amacı; ülkemizin Doğu ve Güneydoğu Anadolu coğrafi bölgelerine kara sınırı bulunan komşu ülkeler ile sınır ticareti kapsamında yapılacak ihracat ve ithalata ilişkin kuralların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Karar; Artvin, Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkari, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay sınır illerimizden yapılacak sınır ticaretine ilişkin kuralları kapsar.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Karar; 14/5/1964 tarihli ve 474 sayılı Gümrük Giriş Tarife Cetveli Hakkında Kanunun 2'nci, 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun 16. Ve 172'inci, 3/6/2011 tarihli ve 637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin

7. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4- (1) Bu Kararın uygulanmasında;

a) Esnaf: Bu Karar kapsamındaki illerde en az bir yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan ve Esnaf ve Sanatkarlar Siciline kayıtlı olan gerçek kişileri,

b) İl Değerlendirme Komisyonu: Bu Karar kapsamındaki illerin Vali veya Vali Yardımcısı başkanlığında İl Jandarma Komutanlığı ya da İl Emniyet Müdürlüğü temsilcisi, Defterdar, Gümrük Müdürü, Bilim , Sanayi ve Teknoloji İl Müdürü, Ticaret İl Müdürü, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü, İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği temsilcilerinden oluşan komisyonu,

c) İthalat değer limiti: Bu Karar kapsamındaki illerin ihtiyaç duydukları tarım ve sanayi ürünlerinin komşu ülkeden ithalat yoluyla karşılanmasını teminen, il bazında belirlenecek yıllık değer limitlerini,

ç) İthalat Uygunluk Belgesi: İlgili gümrük kapısından ve Sınır Ticaret Merkezinden ithalat yapılması için düzenlenen Ek:!'deki belgeyi,

d) Mağazalar: Sınır Ticaret Merkezinde faaliyet gösteren mağazaları,

e) Sınır ticareti: Bu Karar kapsamındaki sınır illerimizde faaliyet gösteren esnaf ve tacir tarafından sınır illerinin ihtiyaç duyduğu ürünlerin bir kısmının daha kısa sürede ve düşük maliyetle sınır komşusu ülkelere ithalat yoluyla tedarik edilerek bu kararda belirtilen illerde piyasaya arz edilmesi ve bu Karar kapsamındaki illerden komşu ülkelere ihracat yapılması suretiyle bölgeye ticari ve ekonomik canlılık kazandırılması amacıyla yapılan ticari işlemleri,

f)Sınır Ticareti Belgesi: Sınır ticareti kapsamında ihracat ve ithalat yapılması ile Sınır Ticaret Merkezinde mağaza kiralanması için düzenlenen Ek:2'deki belgeyi,

g)Sınır Ticaret Merkezi: Bu Karar kapsamında sınır komşusu ülke ile müşterek sınır hattı üzerinde kurulan ve sınır ticareti yapılabilen mağazaların bulunduğu yerleri,

ğ) Tacir: Şirket merkezleri bu Karar kapsamındaki illerde olan ve en az bir yıldır faaliyette bulunan, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre bir ticari işletmeyi kısmen bile olsa kendi adına işleten gerçek kişi ile aynı

Kanımnda belirtilen sayıda özel kişilerin sermayelerini bir araya getirerek belirli bir sözleşme akdi ile oluşturulan kollektif, komandit, limited ve anonim şirket statüsünü haiz tüzel kişiyi (vakıf, demek ve belediyeler ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bunların kurdukları ya da ortak oldukları firmalar hariç) ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İl Değerlendirme Komisyonu, Sınır Ticareti Belgesi

İl Değerlendirme Komisyonu

MADDE 5- (1) İl Değerlendirme Komisyonu, sınır ticareti kapsamındaki Sınır Ticareti Belgesi ve ithalat Uygunluk Belgesi başvurularını ve bu Karar kapsamındaki ithalat ve ihracata ilişkin diğer konuları değerlendirerek karara bağlar. İl Değerlendirme Komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılımcıların oy çokluğu ile karar verir. İl Değerlendirme Komisyonunun sekretarya hizmetleri İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yerine getirilir.

Sınır Ticareti Belgesi

MADDE 6- (1) Esnaf ve tacirin sınır ticareti kapsamında ithalat ve ihracat yapabilmesi ve mağaza kiralayabilmesi için Sınır Ticareti Belgesine sahip olması şarttır.

(2) Sınır Ticareti Belgesi başvuruları İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasına yapılır. Başvuruları İl Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülenlere Valilikçe Sınır Ticareti Belgesi düzenlenir.

(3) Sınır Ticareti Belgesi üç yıl süreyle geçerlidir. Belgenin geçerlik süresinin sona ermesinden önce İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasına başvurulması ve talebin İl Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülmesi halinde, belgenin geçerliliği ilgili Valilikçe vize edilmek suretiyle bir yıllık sürelerle uzatılabilir.

(4) Sınır Ticareti Belgesi hiçbir şekilde devredilemez. Sınır Ticareti Belgesinin devredildiğinin tespiti halinde belge Valilikçe iptal edilir ve ilgili

ve/veya ilgilinin sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha Sınır Ticareti Belgesi düzenlenmez.

(5) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun, 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun, 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunda sayılı suçlardan kesinleşmiş mahkumiyet kararları bulunan esnaf ve tacir ile bunların sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalara, cezalarını çekmiş ya da affa uğramış dahi olsalar Sınır Ticareti Belgesi düzenlenmez. Belirtilen suçlardan dolayı kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunduğu somadan tespit edilenlerin sınır ticaretine ilişkin belgeleri Valilikçe iptal edilir ve bu kişilerin yeni talepleri değerlendirmeye alınmaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İthalat ve İhracat İşlemleri

İthalat değer limitlerinin tahsisi ve Valiliklere bildirilmesi

MADDE 7- (1) İthalat değer limitleri, her bir komşu ülke için; 75 milyon ABD Doları kadar tarım, 75 milyon ABD Doları kadar sanayi ürünleri olmak üzere yıllık toplam 150 milyon ABD Doları kadardır. Her bir komşu ülke için ithalat değer limiti 150 Milyon ABD Dolarından daha az olarak da belirlenebilir. Komşu ülkelere bu Karar kapsamındaki illere yapılacak ithalata ilişkin sektöre! ve toplam ithalat değer limitlerinin tahsisi, komşu ülke için belirlenen ithalat değer limitinin ilgili sınır illerine nüfusları oranında paylaştırılması suretiyle yapılır. Tahsis edilen ithalat değer limiti oranları yıl içinde değiştirilemez.

(2) İthalat değer limitleri; Ekonomi Bakanlığının koordinasyonunda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile

yapılacak değerlendirme neticesinde iller bazında tahsis edilerek İthalat Uygunluk Belgelerinin düzenlenmesini teminen, Ekonomi Bakanlığı tarafından her yıl aralık ayının sonuna kadar ilgili Valiliklere bildirilir. Valilikler, Ekonomi Bakanlığı tarafından yapılan bildirimini takip eden beş iş günü içinde tahsis edilen ithalat değer limitlerini İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği aracılığıyla esnaf ve tacire duyurur.

(3) İl Değerlendirme Komisyonu tarafından her bir ürün için düzenlenmesi uygun görülecek İthalat Uygunluk Belgelerinin toplam değeri, ilgili sınır ili bazında tarım ve sanayi sektörü için belirlenen yıllık ithalat değer limitinin %5'ini geçemez.

İthalat Uygunluk Belgesi

MADDE 8- (1) Sınır Ticareti Belgesini haiz esnaf ve tacir ile mağaza kiralayanlar tarafından İthalat Uygunluk Belgesine ilişkin başvurular İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasına yapılır.

(2) Başvuruları İl Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülenler adına her bir ürün için ayrı bir İthalat Uygunluk Belgesi İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasınınca düzenlenir.

(3) İthalat Uygunluk Belgesi; Ticaret İl Müdürü ile İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odasının en az genel sekreter düzeyindeki yetkilisi tarafından imzalanır ve İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve Sanayi Odası tarafından mühürlenir.

(4) İthalat Uygunluk Belgesinin geçerlik süresi düzenlendiği tarihten itibaren 90 gün olup, bu süre uzatılamaz. Arıcak, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenen tarım ürünlerinin ithalatın da hasat dönemi dikkate alınarak bu belge daha kısa süreler için düzenlenebilir.

(5) İthalat Uygunluk Belgesi süresinin bir kısmının tarım ürünleri ile ilgili mevsimsel ithalat kısıtlamaları dönemine girmesi halinde bakiye süre kazanılmış hak teşkil etmez.

(6) İthalat Uygunluk Belgesi hiçbir şekilde devredilemez. İthalat Uygunluk Belgesinin devredildiğinin tespiti halinde ilgilinin İthalat Uygunluk Belgesi Valilikçe iptal edilir ve ilgili ve/veya ilgilinin sahibi, ortağı veya yöneticisi

olduğu firmalar adına bir daha İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmez.

(7) İl Değerlendirme Komisyonunun çalışmaları ile İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar ilgili Valiliklerce bu Karar hükümleri dikkate alınarak belirlenir.

İthalat

MADDE 9- (1) Bu Karar kapsamında, esnaf veya tacir ya da mağaza kiralayan tarafından ilgili gümrük kapısı veya Sınır Ticaret Merkezinden 30 gün içerisinde en fazla

75.00 ABD Doları karşılığı Türk Lirasına kadar değerde eşya ithal edilebilir.

(2) İthalatta tek ve maktu vergi uygulanır. Tek ve maktu vergi; gümrük vergisi oranı sıfır, katına değer vergisi ile özel tüketim vergisi oranları tam olarak hesaplanır.

(3) İthalat işlemlerinde, eşyanın ilgili sınır ülkesinde üretildiğine veya imal edildiğine dair ithalat yapılacağı ülkenin yetkili makamlarınca düzenlenen menşe şahadetnamesi ilgili gümrüklerce aranır. Üçüncü ülke menşeli ürünlerin bu Karar kapsamında ithalatına izin verilmez.

(4) Bu Karar kapsamında ithal edilen ürünler sadece 2. maddede belirtilen illerde satılabilir. Bu illerde yerleşik esnaf ve tacire yapılacak satış işlemlerinde, satış faturası ve ilgili nakliye belgeleri düzenlenir. Ürün satış faturası üzerine ilgili İthalat Uygunluk Belgesinin tarih ve sayısı da kaydedilir.

(5) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca ihtiyaç duyulması halinde, bu Karar kapsamında yapılacak tarım ürünleri ithalatı, ülkemizdeki hasat dönemi dikkate alınarak mevsimsel kısıtlamaya tabi tutulabilir.

İhracat

MADDE 10- (1) Sınır Ticareti Belgesi sahibi esnaf ve tacir (mağaza kiralayanlar dahil), ilgili gümrük kapısı veya Sınır Ticaret Merkezinden ihracat yapabilir. Bu şekilde ihracı yapılacak eşyanın faturası ile ihracatçı birliğince onaylanmış gümrük beyannamesinin yetkili gümrük idaresine tevdi edilmesi zorunludur.

Sınır ticareti kapsamına girmeyen ürünler

MADDE 11- (1) İhracı ve ithali ilgili mevzuatla yasaklanmış ve ithali belli

kurum ve kuruluşlara bırakılmış maddeler; ticaret politikası önlemleri kapsamındaki kota, korunma, damping ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler; petrol ve petrol ürünleri ile 29/6/2004 tarihli ve 5201 sayılı Harp Araç ve Gereçleri ile Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun kapsamında kontrole tabi ürünler; 14/8/1987 tarihli ve 87/12028 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi, Denetlenmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük kapsamındaki sivil kullanım amaçlı patlayıcı maddeler ile amonyum nitrat ve benzeri içerikli patlayıcı yapımında kullanılacak maddeler sınır ticaretine konu edilemez.

(2) Bu Karar kapsamında canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ticareti ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından insan, bitki ve hayvan sağlığı açısından risk teşkil ettiği belirlenen ürünlerin ticareti yapılamaz.

Ürün güvenliği ve teknik düzenlemelere uygunluk

MADDE 12- (1) Bu Karar kapsamında ithal ve ihraç edilen ürünler, 28/1/2013 tarihli ve 2013/4284 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Teknik Düzenlemeler Rejimi Kararına istinaden yapılan ihracat ve ithalat denetimlerinden muaftır.

(2) Bu Karar kapsamında ithal edilen ürünlerin güvenli olması, 29/6/2001 tarihli ve 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun hükümleri uyarınca ithalatçının sorumluluğundadır. İthal edilen ürünün güvenli olmadığı tespit edildiğinde ithalatı yapanlar hakkında 4703 sayılı Kanunda yer alan cezai müeyyide uygulanır.

(3) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının denetimine tabi ürünlerin bu Karar kapsamında ithalatı genel hükümlere tabidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sınır Ticaretine Yetkili Gümrük Kapıları ve Sınır Ticaret Merkezleri

Sınır ticaretine yetkili gümrük kapıları

MADDE 13- (1) Sınır ticareti, aşağıdaki tabloda gösterilen yetkili gümrük kapıları üzerinden karşılarında belirtilen ülkeyle yapılır.

SIRA NUMARASI	YETKİLİ SINIR İLİ	YETKİLİ GÜMRÜK KAPISI	ÜLKE
1	ARTVİN	SARP	GÜRCİSTAN
2	ARDAHAN	TÜRKGÖZÜ	GÜRCİSTAN
3	KARS	DİLUCU	NAHÇIVAN
4	İĞDIR	DİLUCU	NAHÇIVAN
5	İĞDIR	GÜRBULAK	İRAN
6	AĞRI	GÜRBULAK	İRAN
7	VAN	KAPIKÖY	İRAN
8	HAKKARİ	ESENDERE	İRAN
9	HAKKARİ	HABUR	İRAK
10	HAKKARİ	DERECİK	İRAK
11	HAKKARİ	ÜZÜMLÜ	İRAK
12	ŞIRNAK	HABUR	İRAK
13	MARDİN	NUSAYBİN	SURİYE
14	SANLIURFA	AKÇAKALE	SURİYE
15	GAZİANTEP	KARKAMIŞ	SURİYE
16	KİLİS	ÖNCÜPINAR	SURİYE
17	HATAY	CİLVEGÖZÜ	SURİYE

Sınır Ticaret Merkezleri

MADDE 14- (1) Gümrük hattı üzerinde, aşağıdaki tabloda gösterilen Sınır Ticaret Merkezinden karşılarında belirtilen ülkeyle sınır ticareti yapılabilir.

SIRA NUMARASI	İLİ	SINIR TİCARET MERKEZİ	ÜLKE
1	AĞRI	SARISU	İRAN
2	HAKKARİ	ESENDERE	İRAN
3	VAN	KAPIKÖY	İRAN
4	İĞDIR	DİLUCU	NAHÇIVAN

Gümrük kapılarının sınır ticaretine yetkilendirilmesi ile yetkilerinin kaldırılması, Sınır Ticaret Merkezlerinin kurulması ve kapatılması

MADDE 15- (1) Bu Karar kapsamındaki illerde; 13 üncü maddede belirtilenlerin dışındaki gümrük idarelerinin sınır ticaretine yetkilendirilmesi ve 14 üncü maddede belirtilenlere ilave olarak, gümrük idaresinin bulunduğu -sınır kapılarında yeni Sınır Ticaret Merkezi kurulması için ilgili İl Valisi tarafından; mevcut Sınır Ticaret Merkezinin kapatılması ya da sınır ticaretine yetkili gümrük kapısının bu yetkisinin kaldırılması için ise Gümrük ve Ticaret, İçişleri, Kalkınma veya Milli Savunma Bakanlıkları tarafından Ekonomi Bakanlığına teklifte bulunulur.

(2) İlgili Valilikler, teklifleri ile birlikte açılması talep edilen Sınır Ticaret Merkezine ilişkin ekonomik, ticari ve sosyal gerekçeleri içeren ihtiyaç analizi çalışmalarını Ekonomi Bakanlığına iletir.

(3) Gümrük idarelerinin sınır ticaretine yetkilendirilmesi ya da bu yetkilerinin kaldırılması veya yeni Sınır Ticaret Merkezinin kurulması ya da mevcut Sınır Ticaret Merkezinin kapatılmasına ilişkin talepler hakkında Ekonomi Bakanlığınca birinci fıkrada yer alan Bakanlıkların görüşleri alınır. Belirtilen Bakanlıkların tümünün görüşlerinin ilgili gümrük kapısının sınır ticaretine yetkilendirilmesi ya da bu yetkisinin kaldırılması veya yeni Sınır Ticaret Merkezi kurulması ya da mevcut Sınır Ticaret Merkezinin kapatılması yönünde olması halinde, bu hususlar Bakanlar Kuruluna sunulur.

(4) Sınır Ticaret Merkezinin teknik ve fiziki alt yapısının yetersiz hale gelmesi, çevre güvenliğinin sağlanamaması, giriş ve çıkışlarının denetim altına alınamaması gibi durumlarda, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca resen veya birinci fıkrada belirtilen Bakanlıkların en az birinin teklifi üzerine, diğer ilgili Bakanlıklara bildirilmesi suretiyle, belirtilen eksiklikler giderilinceye kadar Sınır Ticaret Merkezinin faaliyetine Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca geçici bir süre ara verilebilir. Bu süre altı ayı geçemez. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı , verilen süre içerisinde eksikliklerin giderildiğinin tespiti halinde ilgili Sınır Ticaret Merkezinin faaliyetine devam etmesi yönünde karar alır ve ilgili Bakanlıklara gerekli bildirimini yapar. Ancak, verilen süre içerisinde eksikliklerin giderilememesi halinde, eksiklikler giderilinceye kadar Sınır Ticaret Merkezinin tekrar faaliyete geçmesine Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca izin verilmez. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Sınır Ticaret Merkezlerinin faaliyetlerine ara verilmesine ya da devam ettirilmesine ilişkin kararlarını birinci fıkrada belirtilen Bakanlıklara bildirir.

Sınır Ticaret Merkezinin inşası, fiziki ve teknik altyapısının kurulması ve işletilmesi

MADDE 16- (1) Sınır Ticaret Merkezi ile depolarının ve Sınır Ticaret Merkezinin ana yola bağlantısını sağlayan yolların projelendirilmesi, inşaatı, Sınır Ticaret Merkezinin teknik ve fiziki alt yapısının kurulması, bunların bakım ve onarımları, Sınır Ticaret Merkezinin giriş-çıkış, iç ve çevre güvenliğinin sağlanması ile insan ve eşya giriş ve çıkışlarının denetim altına alınması ilgili Valiliklerce yerine getirilir.

(2) Sınır Ticaret Merkezinin fiziki olarak düzenlenmesi, eşya ve stok kontrollerinin yapılması ile bu merkezlere giriş ve çıkışlara ilişkin usul ve esaslar Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca tespit edilir.

(3) Sınır Ticaret Merkezinin işletilmesi ile mağazaların kiralanması, ilgili Valilikçe hazırlanan ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca uygun görülen yönergeler çerçevesinde ilgili Valilikçe yerine getirilir.

(4) Sınır Ticaret Merkezinde gıda maddelerinin stoklanmasında kullanılacak depoların sağlığa uygunluk ve teknik şartlarının belirlenmesinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının görüşü alınır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Müeyyideler

Müeyyideler

MADDE 17- (1) Gerçek dışı menşe belgesi ibraz edilerek ithal edildiği tespit olunan ürünler için eşyanın ithalinde ödenmesi öngörülen gümrük vergisi, eş etkili vergi, diğer vergi, mali ve ek mali yüklerin tamamı 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgililerden tahsil edilir ve 4458 sayılı Kanunun 234. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü çerçevesinde para cezası uygulanır.

(2) Bu Karar kapsamında ithal edilen, ancak bu Karar kapsamındaki iller dışında satıldığı tespit edilen ürünler için İthalat Rejimi Karan uyarınca alınması gereken vergilerin tamamı 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre ilgiliden tahsil edilir.

(3) İthalat Uygunluk Belgesinde belirtilen miktardan fazla ithalat yapıldığının tespit edilmesi halinde, fazladan ithal edilen ürünler için gümrük mevzuatı uyarınca işlem yapılır.

(4) Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen eylemleri gerçekleştirenlerin İthalat Uygunluk Belgeleri ilgili Valilikçe iptal edilir ve bunlara ve bunların sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmez. Söz konusu fıkralarda belirtilen fiillerden, 5607 sayılı Kanunda suç olarak tanımlananlar hakkında aynı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

(5) İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmesi ya da düzenlenmiş belge kapsamında ithalatın gerçekleştirilmesi sırasında gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu veya gerçeğe aykırı belge sunduğu tespit edilenlerin İthalat Uygunluk Belgeleri Valilikçe iptal edilir ve bunlara ve bunların sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına bir daha İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmez.

(6) Bu Karar kapsamında, vergi ve diğer mali yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmediikleri tespit edilenlerin İthalat Uygunluk Belgesi Valilikçe iptal edilir.

ALTINCI BÖLÜM

Son Hükümler

Çeşitli hükümler

MADDE 18- (1) İthalat Rejimi Kararı, İhracat Rejimi Kararı, Teknik Düzenlemeler Rejimi Kararı ve diğer mevzuatla ihracı ve ithali izne tabi ürünlerin sınır ticaretine konu edilmesi ilgili mercilerin izni ile mümkündür.

(2) Bu Karar kapsamında yapılacak ihracat ve ithalat işlemlerinde, Gümrük Yönetmeliğinin eki Gümrük Beyannamesi Kullanma Talimatında belirtildiği şekilde gümrük beyannamesi düzenlenir.

(3) Sınır ticareti kapsamındaki ithalat ve ihracat işlemleri ile Sınır Ticaret Merkezinde yapılacak ticari işlemlerle ilgili olarak mülki idare amirlikleri, belediyeler, vakıf ve dernekler tarafından hiçbir nam ve hesap adına kesinti yapılamaz.

(4) Valilikler, belediyeler ve il özel idareleri tarafından veya bunlar adına kurulan vakıf, demek ve firmalar bu Karar kapsamında ithalat ve ihracat yapamazlar.

(5) **Sınır** ticareti kapsamında, transit ticaret ile Dahilde İşleme Rejimi kapsamında ithalat ve ihracat işlemleri yapılamaz.

(6) Sınır ticaretinin amacına uygun olarak yürütülmesi ve izlenmesinden ilgili Valiler sorumludur.

(7) İlgili gümrük idareleri, sınır ticareti kapsamında onayladığı gümrük beyannamelerine ilişkin istatistiki bilgileri müteakip ayın ilk haftası içinde aylık olarak ilgili Valiliklere bildirir.

(8) Valilikler, ilgili gümrük idarelerinden temin edecekleri ithalat ve ihracat işlemlerine ait istatistiki bilgileri, Sınır Ticareti Aylık İstatistik Formunu (Ek:3) doldurmak suretiyle bir sonraki ayın ilk haftasında Ekonomi Bakanlığına gönderir.

Diğer mevzuat

MADDE 19- (1) Bu Kararda yer almayan hususlarda; gümrük mevzuatı, ithalat ve ihracat(rejimi ile diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır

Yetki

MADDE 20- (1) Bu Kararda yer alan hususlara ilişkin olarak ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamaya, talimatlar vermeye, sınır ticareti yoluyla yapılacak ithalat ve ihracatın her aşamasında gerekli görülecek düzenlemeleri yapmaya ve önlemler almaya, eşya ve ülke bazında ithalatı ve ihracatı sınırlandırmaya veya durdurmaya Ekonomi Bakanlığı yetkilidir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 21- (1) 1/12/2008 tarihli ve 2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kararın yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş bulunan Sınır Ticareti Belgeleri ve İthalat Uygunluk belgeleri ile Sınır Ticaret Merkezlerindeki mağazaların kira sözleşmeleri süreleri sonuna kadar geçerlidir.

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Kararın yürürlüğe girdiği tarihi takip eden 45 iş günü içinde, bu Karar hükümlerine göre Ekonomi Bakanlığı tarafından iller bazında belirlenerek ilgili Valiliklere bildirilecek ithalat değer limiti tahsisatları çerçevesinde İthalat Uygunluk Belgelerinin dağıtımı yapılır.

(2) Bu Kararın yürürlüğe girdiği tarihten önceki mevzuata göre düzenlenmiş bulunan İthalat Uygunluk Belgeleri kapsamında gerçekleştirilen ithalata ilişkin değer, bu Karar kapsamında tahsis edilen değerden düşülür.

Yürürlük

MADDE 22- (1) Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 23- (1) Bu Karar hükümlerini Ekonomi Bakanı yürütür.

Ek 2: Sınır Ticareti İthalat Uygunluk Belgesi**T.C.
VALİLİĞİ****Sınır Ticareti İl Değerlendirme Komisyonu**

Düzenlenme Tarihi : /./20....

Belge Kayıt No

Belge Geçerlilik Süresi:

**SINIR TİCARETİ
İTHALAT UYGUNLUK BELGESİ**

BELGE SAHİBİNİN		İTHAL EDİLECEK ÜRÜNÜN	
T.C. Kimlik No		Adı	
Adı Soyadı ve Meslek Unvanı		G.T.İ.P (12'li bazda)	
Firma Unvanı		Birim Değeri (CIF/ABD Doları)	
Sınır Ticareti Belgesi Tarih ve Kayıt Numarası		Toplam Miktar	
Bağlı Olduğu Vergi Dairesi		Menşe Ülkesi	
Vergi Numarası		Giriş Gümrük Kapısı	
Bağlı Olduğu Ticaret veya Esnaf Odası			
Ticaret veya Esnaf Sicil No - Sicil Kayıt Tarihi			
İş Adresi			
İmzası			

[] İşbu belge sahibinin, yukarıda kayıtlı ürünü sınır ticaretinin düzenlenmesine ilişkin .../.../20.. tarihli ve sayılı Karar kapsamında ithal etmesi uygun görülmüştür.

[] İthalatçı, bu belge kapsamında ithal edilen ürünlerin güvenli olmasından, 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun hükümleri uyarınca sorumludur.

Mühür
İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve
Sanayi Odası

İmza
Ticaret İl Müdürü

İmza
İl Ticaret Odası veya İl Ticaret ve
Sanayi Odası
Yetkilisi

1. Bu belgenin geçerlik süresi, düzenlendiği tarihten itibaren gündür.
2. Bu belge üç nüsha olarak düzenlenmiş olup; birinci nüsha Sekreteryada muhafaza edilir, ikinci nüsha gümrük İdaresine gönderilir, üçüncü nüsha ise gümrük kapısında yapılacak işlemlerde ibraz edilmek üzere ilgili esnaf veya tacire verilir.
3. Bu belge bir ürün için düzenlenmiştir.
4. Bu belge başkasına devredilemez ve her ne şekilde olursa olsun başkasına kullanılamaz.
5. Bu belge kapsamında gerçek dışı menşe belgesi ibraz edilerek ithal edildiği tespit olunan ürünler için eşyanın ithalinde ödenmesi öngörülen gümrük vergisi, eş etkili vergi, diğer vergi ile mali ve ek mali yüklerin tamamı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgililerden tahsil edilir ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun 234 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi hükmü çerçevesinde para cezası uygulanır.
6. Bu belge kapsamında ithal edilen, ancak Artvin, Ardahan, Kars, Iğdır, Ağrı, Van, Hakkâri, Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay illeri dışında satıldığı tespit edilen ürünler için ithalat Rejimi Kararı uyarınca alınması gereken vergilerin tamamı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgiliden tahsil edilir.
7. Bu belgede belirtilen miktardan fazla ithalat yapıldığının tespit edilmesi halinde, fazladan ithal edilen ürünler için gümrük mevzuatı uyarınca işlem yapılır.
8. 5., 6. ve 7. maddede belirtilen eylemleri gerçekleştirenlerin İthalat Uygunluk Belgeleri ilgili Valilikçe iptal edilir ve bunlara ve bunların sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmez. Ayrıca,

belirtilen fiillerden, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda da suç olarak tanımlananlar hakkında 5607 sayılı Kanuna göre işlem yapılır.

9. Bu belgenin düzenlenmesi ya da bu belge kapsamında ithalatın gerçekleştirilmesi sırasında gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu veya gerçeğe aykırı belge sunduğu tespit edilenlerin İthalat Uygunluk Belgeleri Valilikçe iptal edilir ve söz konusu esnaf ve tacir ile bunların sahibi, ortağı veya yöneticisi olduğu firmalar adına İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenmez.

